

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 EKİM 2014

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2014 / 10

FİYATI: 4 TL

Cumhuriyet Aydınlıktır

**Orta Doğu
Organ Nakli
Derneği'nin
Öncüleri
İstanbul'da
Yeni
Buluşlarını
Açıkladı** Sh: 23

**Cengiz Özakıncı,
Gerçeğe
Aykırı
İddiaları
Somut
Belgelerle
Çürütüyor** Sh: 35

**Dr. Öğüt
Yazman:
Türkiye
Cumhuri-
yeti'nin
Evrensel
Değeri** Sh: 5

**Gözleri
Görmeyen
Sporcu
Necdet
Turhan'ın
Yeni Bir
Dağcılık
Zaferi** Sh: 68

Kitap Türkiye'nin 200 yıllık demokrasi macerasını anlatmaktadır. Osmanlının tarihi ve kültürel mirasını devraldığımız belirtilerek Atalarımızı ve Atamızı sevmek üzerine bir sentez denemesine yer vermekte, Yeni Osmanlıcılık heveslerine karşı çıkmaktadır. Tarihi belgelerle demokrasi ve çok partili hayata geçişimiz, 1950 den sonraki bütün milletvekili seçim sonuçları ile anlatılmaktadır. AKP iktidarının demokrasiye aykırı bütün uygulamaları birer birer eleştirilmektedir. Bu kitapta dünyada ilk defa siyaset bilimi 21. yüzyıl literatürüne geçmek üzere bir tez ileri sürülmektedir :
Adı "**Bukalemun Yeni Sultanist Rejimidir.**"

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

**Başkent Üniversitesi
Adına Sahibi:**

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni
Mete Akyol

**Görsel Yönetmen
ve Yayın Genel Yönetmeni**
Yardımcısı :
Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:
Faruk Güney

Yayın Danışmanı:
Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:
Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:
Süheyla Dinç

Eğitim Danışmanı:
Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:
Nükhet Alicikoğlu

*Başkent Üniversitesi'nin bir kültür
hizmeti olan Bütün Dünya 2000,*

*Başkent Üniversitesi
kuruluşlarından*

*1. Cadde, No: 77, Bahçelievler,
Ankara adresindeki Aküm
Reklamcılık, Danışmanlık ve
Yayınçılık Ajansı*

*Sanayi ve Ticaret A. Ş.'nin
3. Cadde, No: 2, Yenimahalle,
Ankara adresindeki tesislerinde
basılmıştır.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,
Gülbüz Atabek, Kaya Karan, Alaettin Giray,
Ayhan Erten, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Manuel Bilos, Cengiz Dolunay

Sürekli Yazarlar:

Yücel Aksoy, Pelin Hazar Aliabbasi, Sabriye Aşır,
Dr. Sıtkı Aydınel, Nuray Bartoschek, Sadi Bülbül,
Haluk Cansın, Haluk Erdemol, Sema Erdoğan,
Konur Ertop, Gülbüz Evren, Metin Gören, Mümtaz İdil,
Muzaffer İzgü, Sinan Meydan, Filiz Leloğlu Oskay,
Cengiz Önal, Sebahat Önen, Cengiz Özakıncı,
Saniye Özden, Tekin Özertem, Bekir Özgen,
Nergis Öztürk, Yaşar Öztürk, Sezin San,
Mete Tizer, İzlen Şen Toker, İzmir Tolga,
Suat Türker, Engin Ünsal, Mehmet Ünver, Dr. Mehmet Uhri,
Orhan Velidedeoğlu, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 215 51 27-313
Faks: (0312) 222 90 07

İletişim Adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok,
Kat: 3, Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul
Tel: (0216) 456 27 27 (pbx)
Faks: (0216) 456 27 29

Dağıtım: Yaysat

Basım Tarihi: 22 / 09 / 2014

www.butundunya.com.tr
butundunya@butundunya.com.tr

- 3** Tribündeki Cerrahlar *Mete Akyol*
5 Türkiye Cumhuriyeti'nin Evrensel Değerleri *Öğüt Yazman*
9 Bilim Akıl ve Cumhuriyet *Tekin Özertem*
13 Cumhuriyet'in Bekçisi Olmak *Nuray Bartoschek*
14 Tamu Yelleri *Dr. Sıtkı Aydinel*
17 Atatürk İngiliz Resmi Tarihinde *Cengiz Önal*
21 Hakimiyeti Milliye Yazıları

23 Organ Naklinin Öncüleri MESOT'un İstanbul Kongresi'nde Buluştu. *Sabriye Aşır*

- 35** Hilafet, TBMM'dir İddiasındaki İncelik ve Tahrifat *Cengiz Özakıncı*
45 Aydınlanma ve Eğitim *Bekir Özgen*
50 Yanlış Kararlar *Metin Gören*
53 Özgür ve Özgün *Zeki Sarıhan*
56 Muş mu Huş mu? *Orhan Velidedeoğlu*
57 Atatürk'ün Mayaca-Türkçe Sözcük Analiz Çalışması *Sinan Meydan*
63 Ispartalı Hakkı Köyünü Anlatıyor *Konur Ertop*
68 5 Maraton 4 Dağ *B.D. Yazı İşleri*
73 İslam'daki İbadetlerin Kaynağı ve Sabiiler *Gürbüz Evren*
77 Onların Yaşamlarından Dersler *Halit Yıldırım*

İÇİNDEKİLER

- 81** Çin'deki İlk Turizm Şehri *Can Pulak*
83 Georges Boulanger Mümtaz İdil
87 Neler Olmuyor ki Dünyada *Sezin San Sungunay*
91 Mektuptan E-posta'ya *Yahya Aksoy*
94 Öfkeye Çakılan Çiviler *Nergis Öztürk*
96 Eros ile Psyche *Haluk Erdemol*
101 Mustafa ile Nuray'ın Evlenme Yıldönümü *Mustafa Tokyay*
103 Koza Han *İzlen Şen Toker*
106 Kim Kimdi? *Sabriye Aşır*
110 Tarafsız Olmak *Sadi Bülbül*
114 Hemen Yürüyüşe Başlamanız İçin 10 Neden *Gamze Şenbursa*
116 Ağaçların Şarkısı
117 Okunamayan Kitap *Zeynep Aburas*
121 Balkon Konukları *Muzaffer İzgü*
125 Ünlü Dehaların Bilinmeyen Yönleri *Gizay Temizsoylu*
130 Dudu Dilek Akınçay *Sema Erdoğan*
135 Eski Terzi Katalogları *Mehmet Ünver*
139 Galata'nın Martıları *Mehmet Uhr*
144 Bir Kahve Molası *Deniz Bener*
148 Stanislav Petrov *Saniye Özden*
8 İlk Dersimiz Türkçe
22 Bilginizi Denetleyin
34 Fırçalayarak
128 Ufak Tefek Bilgiler
151 Çözümler
152 Yarının Büyüklüğü
154 Bulmaca
156 Satranç
158 Ayın Kitapları
160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük

Tribündeki Cerrahlar

Orta Doğu'da uçakların, tankların, mermilerin, füzelerin, karadan ölüm fırlattıkları, havadan ölüm yağdırdıkları yaz ve sonbahar karışımı günlerde Orta Doğu Organ Nakli Derneği'nin herbiri öncü-biliminsanı 817 üyesi İstanbul'da biraraya gelmişler, insanların yaşamlarına yaşam katabilmek için yaptıkları bilimsel çalışmalarını birbirleriyle paylaşıyorlar, bir yandan konularında kendi buluşlarını meslektaşlarına sunarken, bir yandan da öteki meslektaşlarının buluşlarından kendileri yararlanıyorlardı.

Ayrıntılarını içerdeki sayfaları-

mızda bulacağınız Orta Doğu Organ Nakli Derneği'nin 10-13 Eylül'de İstanbul'da toplanan 14'üncü Genel Kurul ve Bilimsel Kongresi'ne katılan ABD'li dernek üyelerinden biri, bilimsel bildirisini ilgiyle ve yararlanarak izlediği bir İranlı biliminsanını yemek için verilen arada kutluyor, Japonya'dan katılan bir biliminsanı ise, bir başka masada Suudi Arabistan'lı ve Arjantin'li meslektaşlarının sorularını yanıtlayarak, kongredeki bilimsel bildirisinin ayrıntılarını açıklıyordu. Ülke farklılıkları ve sınır engellerinin yoksayıldığı kongrenin sonunda dünyaca ünlü biliminsanı ve cerrahlar,

ülkelerine dönmek üzere yerkürenin tüm yönlerine doğru İstanbul'dan ayrılırırken, insanlara ve insanlığa karşı sorumluluklarını yerine getirme görevlerinde birkaç dev adım daha atmış olmalarının ve insanlar için daha da güvenilir ve daha da büyük çaplı bir bütünlük oluşturduklarının mutluluğunu yaşıyorlardı.

Orta Doğu Organ Nakli Derneği üyesi cerrahların İstanbul'da "tadına doyamadıkları" bir başka mutluluk kaynağı da, kongre çalışmaları yanı sıra yapılan 5. Organ Nakilliler Olimpiyatı'ydı.

Dünyanın 55 ülkesinden organ nakilli 110 sporcunun katıldığı yarışmaların tribündeki seyircileri arasındaki bir cerrahın zaman zaman heyecanla yerinden fırlaması, yıllar önce kendisine organ naklettiği yüzücünün şimdi havuzun bitiş çizgisine en önde yaklaşmasını, ya da atletizm pistindeki koşucu "hastası"nın bitiş ipini göğüslemek üzere olma-

sını el kol hareketleri ve coşkulu sesleriyle desteklemesi, başka yarışmalarda görülmeyen anlamlar içeren sahnelerdi.

Yarışmalar sonrasında birinci gelen ve dereceye giren sporcuların, yıllar önce kendilerine organ nakli ameliyatı yapan ve şimdi kendilerini coşkuyla alkışlayan tribündeki "seyirci cerrahlarını" alkışlayarak kutlamaları ise, yalnızca Organ Nakilliler Olimpiyat Oyunları'na özgü yoğun anlamlı görüntülerdi.

Yazın son günleriyle, sonbaharın ilk günlerinin karışımı günlerde Orta Doğu ülkelerinden "insanlığın sona erdiği" izlenimi oluşturan haberler ve görüntüler karşısında Orta Doğu Organ Nakli Derneği'nin İstanbul'daki 14'üncü Bilimsel Kongresi ve 5'inci Organ Nakilliler Olimpiyat Oyunları, insan olmanın yüceliği yanı sıra, "insanlığın her zaman güvenilir ellerin korumasında" olduğunun da yeni bir kanıtını oluştuyordu. •

meteakyol@butundunya.com.tr

Türkiye Cumhuriyeti'nin Evrensel Değeri (*)

Yazan: ÖĞÜT YAZMAN

Cumhuriyetimizin kuruluşunun 91. Yıldönümündeyiz.

Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürk devrimlerinin getirdiği yenilik ve değişiklikler, milli sınırlarımız içinde kalmamış, evrensel derinliği ve değerleri ile büyük etkiler yaratmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti, milletin egemenliği ilkesi ile yeni bir başlangıçtır. Halk, bireyler, tebaa değil, eşit vatandaşlardan oluşmuş bir topluluk şeklinde ümmet olmaktan çıkmış, millet olmuştur. Bu kökten bir değişimdir. Egemenlik hakkını tanrıdan alan padişahlık sona ermiştir. Monarşinin ve teokratik idarenin sonlanması, siyasal yapının da artık İslami hilafet olarak tanımlanamayacağı sonucuna

ulaşmıştır. Hilafet kaldırılmıştır. Devlet ve eğitim laikleşmiştir. Kuruluşu izleyen yıllarda her alanda büyük devrimler ve yeni atılımlar gerçekleştirilmiştir.

Son yıllarda Türkiye Cumhuriyeti (TC) ve Atatürk aleyhinde dozu gideerek artan bir kötülleme ve inkar kampanyası sürdürülüyor. Çirkin nitelendirmelerle bu tutumlar özendiriliyor.

Bu yıldönümünde çok kısa bir özet bile yararlı olabilir umudunu taşıyorum.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE BATI DÜNYASI:

Düşman işgalinden yurdu kurtarmak için girişilen Milli Kurtuluş

savaşının başarıya ulaşmasından sonra kurulan Türkiye Cumhuriyeti ve bu dönemde gerçekleştirilen devrimler, Batı Dünyasında Türkiye'ye karşı büyük bir ilgi ve hayranlık uyandırmıştır. Türkiye'nin çağdaş uygarlığa yönelmesi ve gerçekleşen köklü değişiklikler, Türkiye Cumhuriyeti'ni tarihte rastlanan diğer devrim hareketlerinden ayıran önemli özellikler taşımaktadır. Batılı devlet adamı ve yazarların Cumhuriyeti bu yönüyle değerlendirmeleri de bunu göstermektedir.

Georges Duhamel Türkiye Cumhuriyeti ve onun eserleri için şöyle diyor: *"Türk Devrimi, İngiliz, Fransız, Rus Devrimlerinden başkadır. Diğer devrimlerin hiç biri mesela dil ve yazı gibi konulara el atmamış, ulusların bilim felsefesini ve düşünce metodlarını değiştirmemiştir. Halbuki Türkiye Cumhuriyeti ve Devrimleri Türk Milletinin alın yazısını değiştirmiştir."*

Gerçekten Türkiye Cumhuriyeti, bir sınıf mücadelesinin ürünü olmadığı gibi sosyal bakımdan belirli alanlarda

sınırlı değişiklikler getiren bir olaylar zincirinin başlangıcı da değildir.

Türkiye Cumhuriyeti, çok daha geniş kapsamlı, sosyal bünyede esaslı ve kökten değişiklikler getiren ve Doğu aleminde bir kader değiştirircesine batı uygarlığına yönelmenin esaslı ve devamlı gelişmesine yol açan bir dönüm noktasıdır.

O kadar ki, Kurtuluş Savaşı'nı başaran yeni Türkiye Devleti daha Lozan görüşmelerinin ilk devresinde Milletler Cemiyetine davet edildiği halde bu teşkilata girmekte acele etmemiştir. Türkiye Cumhuriyeti, dışta barış ve istikrar unsuru olarak, içte ise önemli devrimlerini gerçekleştirmiş bir huzur ülkesi olarak kendini dünyaya tanıtip kabul ettirdikten sonra girmeyi tercih etmiştir. Böylece Türkiye, Dünya barışının vazgeçilmez bir unsuru olduğunun iyice anlaşılmasına kadar beklemiştir.

Nihayet Türkiye Cumhuriyeti'nin katılma isteğini belirtmesi üzerine Milletler Cemiyeti (günümüzdeki Birleşmiş Milletler gibi) 18 Temmuz 1932 tarihinde olağanüstü bir toplantı yapmıştır.

O toplantıda çeşitli ulusların temsilcilerinin yaptığı konuşmalar diplomatik nezaket ifadelerinin ötesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin Batı alemindeki yerini ve önemini gösteriyordu.

Reis Hymans yaptığı uzun konuşmada özetle şunları söylemişti:

"Kuvvetli, mağrur ve mazisi tarihin derinliklerinde uzanıp giden Türkiye, uygarlığın bir ifadesidir. Türkiye çetin sınavlar geçirdikten sonra,

yaşamında, ahlak ve adatında ve kurumlarında büyük yenilikler yapmıştır. Türkiye'nin aramızda bulunması, uluslararası toplumun geleceğinin birlik ve barışının güvencesidir."

Aynı toplantıda İngiltere Mümessili Lord Londonderry ve Alman Delegesi Göpper de yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin dünya barışına katkısıyla önemli bir boşluğu dolduracağını belirtmişlerdir.

Cumhuriyet kısa bir zaman içinde tahminleri aşan bir genişlikte, sosyal bir devrim hareketi niteliği kazanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti evrensel değerinin bir yönü Batı dünyası içinde duyulan saygı ve hayranlıktır.

AZGELİŞMİŞ ÜLKELER İÇİN ÖRNEK VE ÖNCÜ ROLÜ

Mustafa Kemal'in öncülüğünde başarılan Kurtuluş savaşı ve kurulan Cumhuriyet ise batılı olmayan topluluklara yeni bir yol açmıştır.

Gazi Mustafa Kemal engin bir ileri görüşle şunları söylemişti: *"Türkiye'nin bugünkü mücadelesini yalnız kendi nam ve hesabına olsaydı belki daha kısa, daha az kanlı olur ve daha çabuk bitebilirdi. Türkiye azim ve mühim bir gayret sarfediyor.*

çünkü müdafaa ettiği bütün mazlum milletlerin, bütün şarkın davasıdır."

"Bugün günün ağardığını nasıl görüyorsam, uzaktan bütün doğu milletlerinin de uyanışını öyle görüyorum."

Gerçekten Türkiye Cumhuriyeti, siyasal bağımsızlık hareketlerine öncülük etmiştir. Üçüncü Dünya ülkelerinde, bağımsızlık ve kalkınma isteği, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra belirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti, ilk yıllarında, tarihi kısaltmak, ekonomik gelişmeyi sağlamak isteği ile bir "milli iktisat siyaseti" kurmak gereğini duymuş ve bunu uygulamıştır. Türkiye Cumhuriyeti, "az gelişmiş ülkelere tutacakları yolu göstermekle insanlığın manevi evriminde yepyeni ve çok önemli" bir tarihi bir başlangıçtır. Az gelişmiş ülkeler için Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürk bir sembol olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti bu yönüyle de dünyanın siyasal coğrafyasının yeniden şekillenişini derinden etkileyen, başka bir örneği olmayan evrensel bir değer taşımaktadır.

Yıldönümlerini bunun bilinciyle onu koruma azim ve heyecanıyla kutluyoruz. •

(*) Yazarın aynı adla yakında yayınlanacak kitabından özetlenmiştir.

Yazarımızı tanıyalım: Öğüt Yazman, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat

ve Maliye Bölümü'nden 1960 yılında mezun olmuş, aynı fakültede akademik çalışmalarına devam ederek İktisat Doktoru unvanını almıştır. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü'nü "üstün başarılı" derece ile bitirmiş, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nda Genel Müdürlük yapmıştır. Özel sektörde Genel Müdürlük ve Yönetim Kurulu Başkanlığıda yapan ve Ankara Ticaret ve Turizm Yüksek Okulu ile İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Avrupa Topluluğu Bölümü'nde onbeş yıl süreyle iktisat ve sosyal politika dersleri veren yazarın, İktisat, Maliye, Uluslararası ilişkiler ve Siyaset konularında sekiz kitabı yayımlanmıştır.

Hazırlayan:
YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Adaptör (Fr.)

- a-Uyarlayıcı
- b-Isı tedavisi
- c-Aşırı
- d-Kopuntu

2 Pergola (İta.)

- a-Çıkmalık
- b-Çizgi
- c-Gölge
- d-Duş kabini

3 Factoring (İng.)

- a-Mütecaviz
- b-Garip
- c-Alacaklandırma
- d-Güçlendirme

4 Enstantane (Fr.)

- a-Hoş koku
- b-Eş zaman
- c-Toplu akın
- d-Ansizin

5 İnsiyatif (Fr.)

- a-Sınırlamak
- b-Ele almak
- c-Girişken
- d-Uç

6 Kondisyon (Fr.)

- a-İndirim
- b-Durum, şart
- c-Kötümserlik
- d-Gidişgeliş

7 Makro (Fr.)

- a-Biçimsel
- b-Çözümleme
- c-Büyük, geniş
- d-Bölüntü, hizip

8 Paradoks (Fr.)

- a-Aykırı düşünce
- b-Askısız
- c-Kavrayış
- d-Çok karışık

9 Santra (Fr.)

- a-Çivileme
- b-Orta yuvarlak
- c-Yansıtıcı
- d-Kırık çizgi

10 Sempatik (Fr.)

- a-Sıcakkanlı
- b-Coşku hali
- c-Palavra atan
- d-İntihal

11 Prestij (Fr.)

- a-Laf cambazı
- b-İki ölçüt
- c-Uzun bluz
- d-İtibar, saygınlık

12 Terapist (Fr.)

- a-Tedavi uzmanı
- b-Muhafız
- c-Sağlık bilgisi
- d-Cinli, perili

13 Stresli (Fr.)

- a-Sanrı, kuruntu
- b-Gergin
- c-Bunama
- d-Kararsız

14 Skeç (İng.)

- a-Patlayıcı madde
- b-Deste, bağlam
- c-Kısa oyun
- d-Sevimsiz, soğuk

15 Ergonomik (Fr.)

- a-Kışkırtıcı
- b-Öğreti
- c-İşe yarar
- d-Kelepir

Yanıtlar:
151.
sayfada

Bilim Akıl ve Cumhuriyet

İnsanlığın geçmişinde olduğu gibi bugün de son derece önemli bu üç sözcük. Anlam olarak da birbirleri ile son derece ilintili. İlintili olmaktan da öte. İç içe...

Akıl: Düşünme, anlama ve kavrama gücü, us.

Bilim: Evrenin veya olayların bir bölümünü konu olarak seçen, deneye dayanan yöntemler ve gerçeklikten yararlanarak sonuç çıkarmaya çalışan düzenli bilgi, ilim.

Cumhuriyet: Milletin, egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullandığı yönetim biçimi.

Bu üç sözcüğün birbirleri ile

Cumhuriyet ancak akıl ve bilim sözcükleri ile bütünleşerek tanımlanabilir

ilintisine, iç içeliğine gelince:

Bunu; cumhuriyeti daha açık, daha anlaşılır bir şekilde, akıl ve bilim sözcükleri ile bütünleştirerek tanımladığımızda görebiliriz. Buna göre cumhuriyet: düşünme, anlama, kavrama gücüne sahip; bilimi önemseyen insanlardan oluşan bir milletin, egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullandığı bir yönetim biçimidir.

1933 yılında, dönemin Milli Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip'e: "*Ben size manevi miras olarak hiçbir ayet, hiçbir dogma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevi mirasım, bilim ve akıldır.*"

M. Kemal Atatürk

Zaman süratle ilerliyor, milletlerin, cemiyetlerin, fertlerin saadet ve bedbahtlık telâkkileri bile değişiyor. Böyle bir dünyada, asla değişmeyecek hükümler getirdiğini iddia etmek, aklın ve ilmin gelişimini inkâr etmek olur.” demiş Atatürk. (*) En büyük eseri cumhuriyet yönetimini katmamış işin içine. Cumhuriyet, bilim ve aklın bileşimi olduğu için buna gerek duymamış...

10. Yıl Nutku'nda da “Yurttaşlarım! Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli, Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir.” diyerek, on yılda milletçe gerçekleştirilen mucizenin / mucizelerin temelini oluşturan harcın, bilim ve akıl olduğuna işaret etmiş.

“Bundaki muvaffakiyeti, Türk

milletinin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak, azimkârane yürümesine borçluyuz.” söylemi ile de bu mucizevi başarıyı millete ve onunla bütünleşmiş orduya maletmiştir.

Atatürk'e göre - yine 10. Yıl Nutku'nda büyük bir özen, özlem ve önemle vurguladığı üzere -Türk milleti yüksek karakterli, çalışkan ve zekidir. Karşısına çıkan güçlükleri millî birlik ve beraberlikle yenmesini bildiğini kanıtlamıştır. Gelişme ve uygarlık yolunda ancak müsbet ilimlerin ışığında yürünebileceğinin ayırındadır. Tarihî vasfılarından biri de güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun için yüksek karakteri, yorulmaz çalışkanlığı, fitrî zekâsı, ilme bağlılığı, güzel sanatlara olan sevgisi ve millî birlik duygusunu mütemadiyen her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek inkişaf ettirmeyi “Millî Ülkü” olarak benimsemiştir.

Bu sözlerinin üzerinden seksen

**Atatürk'ün 10. Yıl
Nutku'nda vurguladığı
üzere Türk milleti
karşısına çıkan
güçlükleri
millî birlik ve
beraberlikle
yenmeyi bildiğini
kanıtlamıştır.**

bir yıl geçti. 29 Ekim 2014 günü, onun kısa fakat derin anlamlarla yüklü nutkunun sonunda ebediyete akıp giden her on senede, daha büyük şereflerle, saadetlerle, huzur ve refah içinde kutlamamızı gönülden dilediği Cumhuriyet'in 91. Yılıni kutlayacağız.

10. Yıl kutlamasına yaşım yetmez, ama "Türkiye'nin Kalbi Ankara" belgeseli izledim; hâlâ da izlerim.**) Bir yandan da çocukluğumun Ankara Radyosu'nun sinyal müziği çınlar "Ankara, Ankara, güzel Ankara" diye kulağımda. İçimde de nedense hep bir burukluk; gözlerim de Japon çizgi filmlerindeki çocukların gözleri gibi dolu dolu...

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ne Atatürk'un isteği üzerine sipariş edilen; Ankara'daki, yurdun dört bucağından gelen gençlerin, köylüsüyle kentlisiyle yurttaşların büyük bir sevinç ve coşku ile katıldığı kutlamalar ile on yılda gerçekleştirilen atılımları, geleceğe taşıyan bir film, Türkiye'nin Kalbi Ankara. Atatürk'ün 10. yıl nutkunu sesi ve görüntüsü ile izleme olanağını da yine bu belgesele borçluyuz. Film, 1969 yılında, öğrencisi ve birlikte çalışmış olmaktan kıvanç duyduğum Mahmut Tali Öngören'in yönetimindeki Ankara Televizyonu tarafından yayınlandığında Türkiye'de kıyametler kopmuştu. "Komünizm Propagandası" yapıldığı

gerekçesi ile filmin gösterimi, dönemin TRT Genel Müdürü Adnan Öztürk tarafından film yayındayken bizzat durdurularak engellenmişti.

1943 yılında, II. Dünya Savaşı'nın tam ortasında Cumhuriyet'in 20. Yılıının Atatürk'ün dilediği gibi tam bir huzur ve refah içinde kutladığımızı düşünmek pek olası değil. Ama savaşa katılmadığımız, o büyük yıkımın dışında kalmayı başardığımız için şeref ve saadetlerle kutladığımızı söylemek pekâlâ mümkün. "Büyük bayram dünyanın her yerinde coşkun tezahürat ve sevinçle kutlandı." diyen 30 Ekim 1943 tarihli Cumhuriyet gazetesinin manşeti de bunu doğruluyor. Benim bildiğim, hatırladığım caddelere defne dalları, bayraklar ve Atatürk fotoğrafları ile süslü taklar kurularak "Çıktık açık alımla, on yılda her savaştan" diyerek Onuncu Yıl Marşı eşliğinde 1953 yılından başlayarak sonraki on yıllardaki kutlamalar. Bu kutlamaların en önemseneni 1973 yılındaki 50. Yıl

Türkiye'nin Kalbi Ankara belgeselinden bir sahne

kutlamalarıydı. Yurt içinde ve yurt dışında 26 Ekim günü öğleden sonra başlayan ve üç buçuk gün süren kutlama törenleri ile ilgili olarak TBMM tarafından özel bir yasa çıkarılmıştı. (***) 50. Yıl coşkusunu geleceğe taşıyacak bir marş bestelenmesi için de -10. Yılda olduğu gibi- bir yarışma düzenlenmişti. Yarışma sonucunda “Müjdeler var yurdumun, toprağına, taşına / Erdi Cumhuriyetim elli şeref yaşına...” dizeleri ile başlayan; sözleri Bekir Sıtkı Erdoğan’a, bestesi Necil Kâzım Akses’e ait eser, 50. Yıl Marşı olarak kabul edilmiş; o yıl çalınıp söylendikten sonra unutulup gitmişti.

75. Yıl kutlamalarından aklımda kalan bu kutlamaların bir gönüllü/sivil toplum kurumu tarafından düzenlendiği, ayrılan ödenek ile ilgili tartışmalar ve 75. Yıl marşı skandalı... 90. Yıldan aklımda kalan da görkemli havai fişek gösterileri...

Gelelim yine bilim, akıl ve cumhuriyet ilişkisine...

Yukarıda çocukluğumdan bu yana anımsadığım, kısaca özetlediğim coşkuyla kutlamalara rağmen samimi inancım, cumhuriyet ile bilim ve akıl bağının milletçe “yüksek karakterimi-

Cumhuriyet kutlamalarının her yıl giderek zayıflamasının nedeni 10.Yıl Nutku’nun içerdiği Cumhuriyet kavramının gereğince özümsememiş olması.

ze, çalışkanlığımıza ve zekâmıza” karşın ebediyete akıp giden her on senede giderek daha da zayıflamış olduğu. Bunun nedeni de 10.Yıl Nutku’nun içerdiği Cumhuriyet kavramının gereğince özümsememiş olması.

Ne güzel demiş Yunus Emre: *İlim ilim bilmektir / İlim kendin bilmektir / Sen kendin bilmez isen / Ya nice okumaktır...* diye!

Ebediyete akıp giden her on senede, daha büyük şereflerle, saadetlerle, huzur ve refah içinde kutlanması dileği ile Cumhuriyet Bayramınız kutlu olsun... •

tekinozertem@butundunya.com.tr

(*) İsmet Giritli, *Kemalist Devrim ve İdeolojisi*, İ.Ü Yayınları (**) Bu belgeselin tamamı internetten izlenebilir. (***) Cumhuriyetin Kuruluşunun 50. yıldönümü kutlanması hk. 1701 sayılı yasa./ Kabul tarihi 30. 3.1973

Düzeltilme: Bir önceki yazımın 2.sayfa 2. sütunundaki “bayrak saat tam 10.00 da İzmir Hükümet Konağı’nın balkonundaki göndere çekilirdi.” yerine yanlışlıkla “Rum Ortodoks Metropolüğü binasının balkonundaki göndere çekilirdi.” Yazılmıştır. Düzeltir, saygılarımı sunarım.

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

CUMHURİYETİN BEKÇİSİ OLMAK

Hayır, televizyondaki dizide kimin kimi aldattığı, kimin kimi öldürdüğü hiç umurumda değil! Bizi aldatmaya, ruhumuzu öldürmeye çalışanların üzerinde gözüm.

Heyecanla oynanan bilgisayar oyunlarında kaç puan yapıldığı, sanal çiftliklerde yetiştirilen sebzeler, hayvanlar da ilgimi çekmiyor. Ben gözlerimizin içine bakarak tek tip insan yetiştirmek için oynanan oyunları izlemekle meşgulüm.

“Bugün ne giysem?” endişem yok, özgürlüğü üzerine geçirip, en içten gülümsememi kullanıyorum aksesuar

olarak. Modaya uymak için bir servet

harcamak yerine bir dilim ekmeğimi paylaşıyorum gereksinimi olanlarla.

Kimin neye inandığı, ne denli inançlı olduğunu başkalarına kanıtlamak için

yaptığı gösteriler umurumda değil,

inancım benim ve yaradanım arasında,

hiç kimsenin araya girmesine izin vermiyor, akşamları huzurla koyuyorum başımı yastığa.

Vatan, millet şiirleri okurken ağlamıyorum ama vatani bölmek için oynanan oyunları görünce gözyaşlarım sicim gibi süzülüyor yüreğime.

Uyutmak için boşuna ninniler söylemeyin, masallar anlatmayın bana, yüreğim yorgun olsa da, umutlarım koşuyor dört nala.

Geleceğe ışık tutmak için aydınlatma araçlarına gereksinimim yok, Atamızın sözleri yol gösteriyor aydınlığa.

Uyku yok, uyumak yok, durmak, dinlenmek yok, yüreğim ant içti bir kez sonsuza dek Cumhuriyetin bekçisi olmaya.

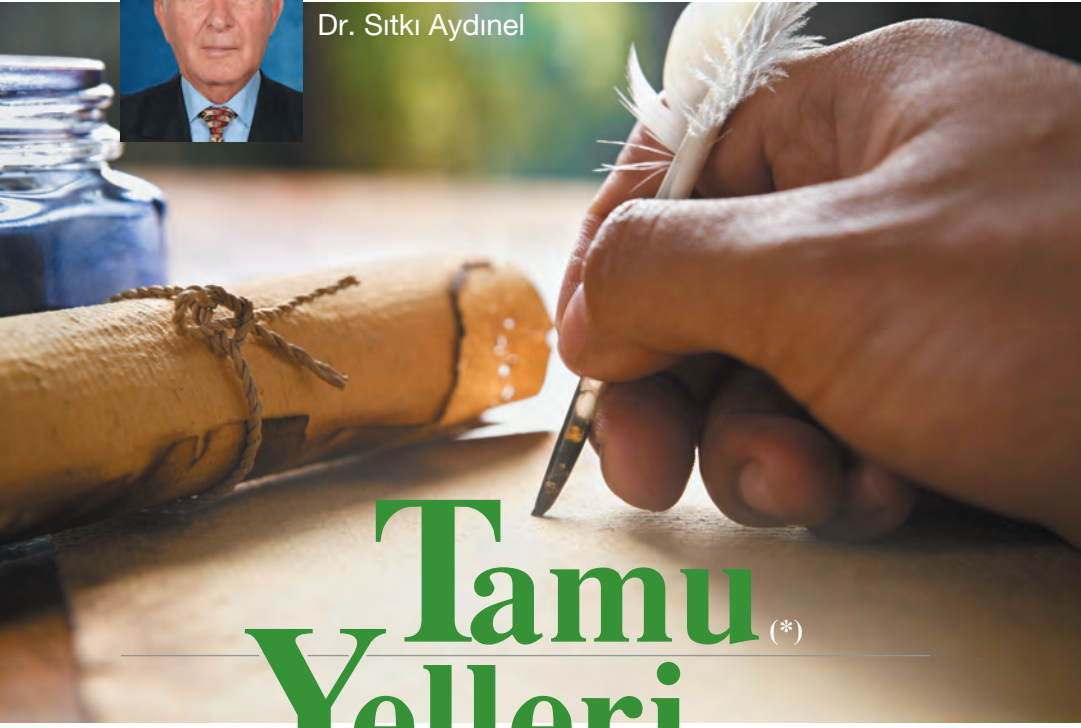
Ata'mızın armağanı Cumhuriyet Bayramımız kutlu olsun. •

nuraybartoschek@butundunya.com.tr

Yılmadan Yorulmadan

Dr. Sıtkı Aydınel

Tamu Yelleri (*)

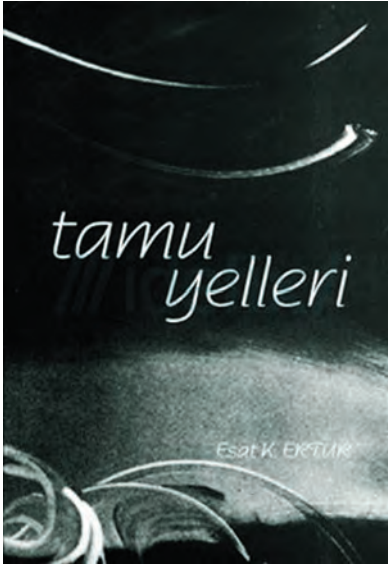
Anı sahibi 1862 yılında Tire’de doğup bir çok sıkıntılı yılları yaşamış, yurdun bazı yörelerinde yargıçlık yapmış, Osmanlı İmparatorluğu’nda üst makamlara kadar yükselmiş ve pek çok tarihi olayın içerisinde bizzat bulunmuştur.

1 930 yılında Yargıtay Başkanlığı’ndan emekli olmuştur. Bu kitap okunduğunda görülecektir ki Osmanlı İmparatorluğu’nun son yıllarına ve Mustafa Kemal Türkiye’sinin ilk yıllarına ışık tutmaktadır. Kitapta çok ilginç ve bugünkü neslin ibret alacağı pek çok olay anlatılmaktadır. Kanaatımızca okumamız ve çocuklarımıza, Torunlarımıza okutmamız gereken çok değerli bir eserdir.

Yazar ön sözünde bunu ne güzel

ortaya koyuyor: “Yargıç Hüseyin Kamil yazmamış olsaydı, Abdülhamid öldükten sonra zamanın

Bir
Osmanlı Yargıcı
Hüseyin Kamil’in
Anıları

Başkumandan Vekili Enver Paşa'nın cephelelerde ordular düşmana atacak kurşun bulamazken, yiyecek bir lokma ekmek bulamazken, soğuk bir kış gecesi Beylerbeyi Sarayı'nda Abdülhamit'in ölüm odasında ne aramakta olduğunu öğrenebilir miydik?

Yargıç Hüseyin Kamil yazmamış olsaydı, otuz üç yıl ülkeye, ulusa egemen olmuş Ulu Hakan'ın (!) ne denli bilgisiz bir yaratık ve nasıl boş inançlara bağlı olduğunu; üzerinde ne çeşit bir muska taşıdığını ve bunu geceleri yastığının altına bile koyduğunu öğrenebilir miydik?

Yargıç Hüseyin Kamil yazmamış olsaydı, İdrisi ayaklanmasını bastırmak üzere gönderilen Osmanlı Paşa'sının, İngiliz casusu ve uşağı bu Habeş eşkiyasının elini öperek tek kurşun atmaksızın geri döndüğünü nereden

bilebilirdik?

Yargıç Hüseyin Kamil yazmamış olsaydı, İtalyanların Trablusgarp'ta gezici yerli şeyhlerden vakıf hazine topraklarını parayla satın alarak, sinsice oraları ele geçirme girişimlerini öğrenebilir miydik?

Mustafa Kemal'in İstanbul'un işgal edileceğini sezerek günlerce önceden Rauf'u, Kara Vasıf'ı ve daha başkalarını uyarmasına ve zaman yitirmeksizin Ankara'ya kaçmalarını istemesine karşın, berikilerin İngilizlere tutsak olmayı yeğlemelerinin nedenini Yargıç Hüseyin Kamil yazmamış olsaydı, öğrenebilir miydik?

Savaşın sonunun gözükmemesine, Arap Yarımadası'nın düşmanlar eline geçmesine, Arapların erlerimizi arkadan vurmalarına karşın, saymak güç olduğu için teraziyle tartılan altınların, Araplara dağıtılmak üzere gönderildiğini, Yargıç Hüseyin Kamil yazmasaydı, kimden öğrenirdik?

Kimden öğrenirdik, İngilizlerin ne tür bir düzenbazlık ya da gizli anlaşmayla, Aden'i Abdülhamit'ten satın aldıklarını?

Kim bize söylerdi? Abdülhamit'in kilitli mühürü bir odaya konulmuş, Deutsche Bank'a emanet edilmiş kalıtının bir bölümünü Vahidettin tarafından çalındığını..."

Ön sözün diğer bir paragrafında da "... Gerçekte, Osmanlılar Arap'a tutsaktılar. Türkler, Arap'la karşılaşmalarından sonra niteliklerini yitirmeye, unutmaya başlamışlar, din yüzünden, egemen oldukları Arapların

kölesi durumuna düşmüşlerdi.

Atatürk'ün ölümünden sonra, Arap sömürüsü yeniden başlamıştır.”

Anı sahibinin ilginç anılarından birisi de Surre Emirliği görevini almasıdır.

“Surre emirliği nedir özetleyeyim: Geleneksel olarak Osmanlı Padişahları, her yıl, güvenilir bir kişi seçerek, Mekke Şeriflerine, değerli hediyeler altınlar, ayrıca Kâbe için örtü gönderirlerdi. Bu gelenek Dünya Savaşı içinde de sürdürülmüştür. Dünya Savaşı'nın bitimine 5-6 ay kala tüm Arapların İngilizlerle birlikte bize karşı savaştıklarının bilindiği, Mekke Şerifi Hüseyin'in bağımsızlık ilan ettiği bilindiği Mekke ile ulaşımın kesildiğinin bilindiği bir sırada, bu nasıl bir devletti ki güvenilir bir adamı, Araplara para ve hediyeler götürmek için görevlendirilebiliyordu? Sanırım bundan daha mantıksız daha olumsuz yersiz bir davranış bulunamaz.”

Anı sahibi, Mustafa Kemal 7. Ordu Komutanı iken Şam'da kendisi ile karşılaşmış ve hediyeleri Araplara getirdiğini söylemiştir. Mustafa Kemal o sırada bahçede bulunan Arapları pencereden göstererek şunları söylemiştir:

“Şu dışarıdakileri görüyor musun? Bu durumda nereye gidersin? Sende değil bir hazine, bir tek altın olduğunu bilseler, onu almak için seni paramparça ederler. Sana bir tek şey tavsiye edebilirim. Usu başında biriysen, kimseye bir şey söylemeden, hangi ussuz adamlar sana bu hazineyi

Türkler, Arap'la karşılaşmalarından sonra niteliklerini yitirmeye, unutmaya başlamışlar, din yüzünden, egemen oldukları Arapların kölesi durumuna düşmüşlerdi.

ve görevi sana vermişlerse, gider onları bulursun. Araplara götürdüğün şeyleri de geri verirsin. Ülkenin bu hazineye Araplardan çok gereksinimi vardır” (**)

Anı sahibinin Mebus seçilmesinden sonra and içme anısı da şöyledir:

“Her birimiz sadrazamın önünde and içtik. İçilen and şu sözlerden oluşuyordu: **Padişahıma, Vatanıma, Anayasaya bağlı olarak görevimi yapacağım, bunların dışında her türlü davranış ve düşünceden kaçınacağım. Tanrı üzerine and içerim.**” (***)

Bu and inanıyorum ki bugünkü nesil tarafından çok iyi irdelenmelidir. Bu eserde yukarıda da belirttiğimiz gibi yaşadığımız günlere ve olaylara ışık tutabilecek ibret alınması gereken pek çok olay mevcuttur. •

sitkiaydinel@butundunya.com.tr

(*) Tamu: Cehennem. Emekli Yargıç Hüseyin Kamil Ertur 'un anılarını Esat K. Ertur kaleme almış Türk Tarih Kurumu yayınları olarak Ankara 1994 tarihinde basılmıştır. 231 sayfa belgelerden oluşmuştur.

(**) Sayfa, 143-146 (***) Sayfa, 179

"Türk Milleti yüzyıllardan beri özgür ve bağımsız yaşamış ve bağımsızlığı, yaşamak için şart saymış bir kavmin kahraman evlâtlarından ibarettir. Bu millet bağımsız olmadan yaşamamıştır, yaşayamaz ve yaşamayacaktır. ”

Gazi Mustafa Kemal Atatürk

56

Atatürk İngiliz Resmi Tarihinde

Atatürk'ün sonsuzluğa uğurlanışının dünyada böylesi bir yankı bulması, biz Atatürk gençliği için elbette onur vericidir. onu dünyada, çağının devrimci önderi ve bağımsızlık savaşımı veren milletlerin yılmaz önderi yapan özelliklerinin, İngiltere gibi, ulusal kurtuluş ve bağımsızlık savaşımız boyunca, düşmanlığını açığa vurmakta bir sıkıntı görmeyen ülkenin bile, üzüntülerini böylesi bir şekilde dillendirmesinin şaşırtıcı olmasından daha doğal ne olabilir?

İşte bu İngiltere, Atatürk'e olan saygınlığını öylesi bir noktaya taşımıştır ki, onu resmi tarihinde övgülerle anlatmayı bir ulusal görev gibi yerine getirmiştir. Bu gerçeği öğrenmek baş-

langıçta bütün Türk ulusunu şaşırtmıştır. Bugün, çoğunluğumuzun İngiltere'yi tanıyor ve biliyor olmamıza karşın, Atatürk konusunda bu denli

övgü dolu ifadeleri içeren bir metni resmi tarihlerine yerleştirecek derecede saygılı oldukları gerçeği, elbet bizi daha da mutlu etmektedir.

Ancak bir ayrıntıyı daha belirtmekte yarar var. Bilindiği üzere, Ankara'nın başkent yapılması, başta İngiltere olmak üzere, dünyanın birçok ülkesi tarafından önce kabullenilmedi. Büyükelçiliklerini Ankara'ya göndermeyip, ilişkileri İstanbul aracılığıyla yürütmeyi denediler. Doğal olarak başarılı olunamadı.

İngiltere, bu konuda en iddialı olanlardan ve öne çıkan ülkelerdendi. Uzun sayılabilecek bir süre Ankara'da büyükelçilik açmadılar. Sonunda gerçeği görüp, bu anlamsız inatlarından vazgeçtiler.

Şimdi, Atatürk'e olan saygıları konusundaki tarihsel gerçeği ayrıntılarıyla açıklayalım: 1932 yılının 21 Mayıs günü İngiliz Büyükelçisi Mr. George Clerk, Cumhurbaşkanı'na resmi bir ziyarette

bulunmak için randevu talebinde bulunur. Talep uygun görülür ve Büyükelçi'ye randevu verilir.

Büyükelçi, Çankaya Köşkü'ne çıkar ve Gazi'nin huzuruna kabul edilir. Elinde çok güzel ciltlenmiş iki kitapla gelmiştir. Kitaplar, İngiltere Krallığı adına Türkiye Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal'e bir hediye anlamıyla takdim edilecektir. Kitaplar, İngiliz resmi tarihinin Çanakkale Muharebeleri'yle ilgili birinci ve ikinci ciltleridir. Bir komisyonun yardımıyla ve askeri-sivil bütün belgelerin incelenmesi sonucunda Emekli Orgeneral Aspinall Oglander tarafından yazılmıştır. General, Çanakkale Muharebeleri'ne katılmış bir İngiliz subayıdır. Muharebeyi yakından görmüş ve yaşamış, Yarbay ve sonra da Albay Mustafa Kemal'in komuta ettiği Türk birlikleri önünde İngiliz yenilgisini bizzat tatmış ve yaşamıştır.

Kitap, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'na, "Büyük bir Komutan,

asil bir düşman ve âlice-nap bir dost şerefine, Türkiye Cumhuriyeti Reisi Gazi Mustafa Kemal'e İngiliz Kralı'nın Hükümeti tarafından takdim kılınmıştır." ifadesiyle sunuldu. İngiliz resmi tarihinde anlatılan Çanakkale Muharebeleri'nde Mustafa Kemal şöyle değerlendirilmektedir:

Atatürk ve İngiliz Kralı III. Edward

“Çanakkale’de geleceği elinde tutan komutan, üstün şahıs, Mustafa Kemal’dir. Çanakkale Muharebeleri’nde göstermiş olduğu çok yüksek sevk ve idare, fedakârlık ve feragat, her türlü övgünün üzerindedir ve bu konuda ne söylene azdır.

Mustafa Kemal Paşa, başlangıçta, Gelibolu

Yarımadası’nda bir piyade tümeninin başında, harbin sevk ve idaresi yönünden çok dikkati çeken, açık bir deha örneği vermiştir. 25 Nisan’da, Arıburnu çevresindeki durumu derhal kavramış olmakla, Anzak Kolordusunun karaya çıkarıldığı ilk günde, hedefine erişmemesini ve mağlubiyetini sağlamıştır. Bu önemli bir sebep olarak İngiliz kuvvetlerinin kıyıda saplanıp kalmaları sonucunu doğurmuştur. İngilizlerin hâkim noktaları elde edemeyecek dar kıyıda sıkışıp kalmaları ve 9 Ağustos’ta, Suvla-Anafartalar kesimindeki, İngiliz Kolordusunun iflas ve hezimetinin de başlıca sebebi yine Mustafa Kemal’den başkası değildir. Anafartalar Grup Komutanlığı kendisine verilince, derhal yaptığı şiddetli ve sert bir hareketle İngiliz Kolordusunun karaya çıktıktan sonraki gecikmiş hareketini hem durdurmuş, hem de bu yeni İngiliz Kolordusunu hezimete uğratmıştır.

Gelibolu Yarımadası’ndaki başarısı yalnız bu da değildir. Anafartalar’da İngiliz Kolordusunun ileri hareketi-

Atatürk ve Kral Edward Dolmabahçe merdivenlerinde

”
**Çanakkale’de
geleceği elinde
tutan komutan,
üstün şahıs,
Mustafa Kemal’dir.**

ni durdurup, hezimete uğrattıktan 24 saat sonra, bir başka cephede, Türk Ordusu’na parlak bir zafer daha sağlamıştır. Bizzat yaptığı keşif sonunda, Conkbayırı’nda, İngilizlere parlak ve başarılı bir karşı taarruz daha yapmıştır. İşte bu taarruzla kazanılan zafer sonunda Türkler, Çanakkale Boğazi’na hâkim olan Sarıbayır Sırtı’na (Conkbayırı ve çevresi) yerleşmişler ve kesin olarak orada tutunmuşlardır.

Bu suretle, Mustafa Kemal, Çanakkale Muharebeleri’nin kaderinde tek tayin edici rolü oynamış ve dolayısıyla da Çanakkale’nin kaderini tayin

etmiştir. Kısacası Gelibolu Muharebeleri, bütünüyle Mustafa Kemal'in üstün deha ve zekasının etkili olduğu bir tarihi anlatır..."

İngilizler, Çanakkale Muharebeleri esnasında, dünyanın en büyük deniz gücünü oluşturarak önce Çanakkale'ye ve sonra da Gelibolu Yarımadası'na acımasızca saldırmışlar ama başarılı olamamışlardır. Ardından bir süre sonra Ulusal Kurtuluş ve Bağımsızlık Savaşı esnasında ve daha sonraki dönemlerde, Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Ulusu'na karşı insafsızca ve düşmanca hareket etmişlerdir.

Bu gerçeklere karşın, yurtdışındaki ifadelerin İngilizlerin resmi tarihinde yer aldığına insanın bir an inanası gelmiyor. Hele Büyük Millet Meclisi'nin kurulduğu zamanlarda, Anadolu Ulusal Hareketini yok etmek ve Mustafa Kemal'i ortadan kaldırmak amacıyla, Padişah ve güdümündeki İstanbul yönetimince işbirliği halinde çıkartılan isyanlar, aklın kabulleneyeceği gibi değildir. Bunlar yetmemiş gibi bir de Mustafa Kemal ve arkadaşları hakkında Sadrazam Damat Ferit'in ve Padişahın İdam Fermanı çıkarmalarını sağlamaları, bir ülke ve kökeni tarihin derinliklerine kadar inen bir ulus için, anlaşılmasında zorlanılan gerçeklerdir.

Bütün bu tarihsel gerçeklere karşın, Mustafa Kemal ve onun çevresin-

İngilizler Atatürk'ün cenazesinde

de kenetlenmiş Türk ulusu karşısında yenilmiş olan İngiltere'nin, düşmanı olduğu Gazi Mustafa Kemal hakkında böyle duygu, düşünce ve görüşlere sahip olduğu ve bunu resmi tarihine yerleştirdiği gerçeği, Atatürk'ün büyüklüğünü kanıtlayan önemli bir ayırtıcıdır.

O, sadece Türk Ulusu'nun değil dünyanın devrimci önderi ve mazlum milletler'e yön gösteren bir lideri, ışıktır... •

cengizonal@butundunya.com.tr

(Gelecek Ay: Atatürk İngiliz Gizli Belgelerinde)

Hâkimiyeti Milliye

YAZILARI

Türk Devrimleri

Türk Devrimleri'nin gücü, yalnız ilkelerinin yüksek olmasında değildir. Onun en büyük değeri, esaslarının yeni yaşam şekline uygun olmasıdır.

Kuşku yok ki, insanlık ağır bir sınav geçiriyor. Bir tarafta biten, tükenen bir dünya var. Öbür tarafta ise yeni bir dünya başlıyor. Bütün ülkeler bu iki dünyanın ara yerinde heyecanlı bir tereddüt yaşıyorlar: Ne yapmalı? Herhalde geçmişten ilgiyi kesmek ve yeni yaşamın koşullarına uymak zorunludur. Aksi halde ezilmek kaderdir.

Her ülkede birbiriyle çarpışan güçler, az bir farkla birbirinin aynıdır. Bunlar; Muhafazakâr Güçler, Yıkıcı Güçler ve Yaratıcı Güçler olarak sıralanabilir. Dünyanın her tarafında birbirine karşı cephelerde çarpışan bu güçlerden, sonuçta hangisi galip gelecek? İşte, insanların bu savaşım üzerinde anlaşılamamaları endişelenmemize neden oluyor.

Şurası bir gerçek ki; eğer insanlar birbirleriyle olan ilişkilerde duygu ve hırslarını değil, akıl ve mantıklarını kullansalar, izlenecek yol ve yöntem kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Galip güçler her yeni şeyin aleyhindedirler. Bu kara güçler, insanlığı ileri gitmekten, ve de gelişmekten alıkoyuyorlar. Böyle olumsuz güçlere nasıl güvenilebilir?

Yıkıcı Güçlere taraftar olmak ise anarşiyi istemekten başka bir şey değildir. Zekâyı boğan, gelişmeyi durduran ve geleceğe olan güveni kıran bu esaslara bağlanabilir miyiz? Şu hükme varmak için aşırı bir hayalperest olmak gerekir. Bütün insanlar yalnız Barış, Güven ve Düzen isteyen yaratıcı ülküye, saygı göstermelidirler. Yapıcı ve Yaratıcı cephede çalışmak bütün insanlığa hizmet etmek olur. İşte Türk Devrimleri'nin amacı da budur...

Gerçek Türk Devrimleri'nin anlamında ve ruhunda saldırgan bir nitelik aramak, en hafif ifadesiyle, ayıptır... O, sadece gerçeklere değer verir. Işıktan korkan kara ve yenilik düşmanı güçler onun nazarında nasıl iğrenç ise, bu güçlere ulusde aynı derecede mahkûmdur...

Siyasetini Türk Devrimleri'nin ruhundan alan Cumhuriyet Hükümeti, İç ve Dış Siyaseti'nde Devrimlerin çizdiği daireden çıkmıyor. Doğrusu da budur...

Devrimci İdare'nin her iki siyasetteki genel kuralı şu şekilde özetlenebilir:

Dış Siyaset'te Barış ve Güven,
İç Siyaset'te ise Huzur ve Düzen...

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

21 Mayıs 1929

Hazırlayan:
SENEM SENGÜL KARAN

Bilginizi Denetleyin

1- Osmanlıların, Hristiyanların genellikle 8- 18 yaş arasındaki çocuklarını alıp, devlet ve orduda görevlendirmek için eğitmelerine ne denir?
a- **Enderun**
b- **İltizam**
c- **Devşirme**
d- **Kapı kulluğu**

2- Yaşlılarda oluşan kırıkların en çok oluştuğu bölge hangisidir?
a- **Kaburga**
b- **Kalça**
c- **Diz**
d- **Omuz**

3- Cervantes'in ünlü romanı Don Kişot'ta başkahraman Don Kişot'un atının ismi nedir?
a- **Sancho Panço**
b- **Rocinante**
c- **Dulcinea**
d- **Rintintin**

4- Coca-Cola'nın icra kurulu başkanlığını yürüten ilk Türk yöneticinin adı nedir?
a- **Temel Kodil**
b- **Muhtar Kent**
c- **Faruk Bilen**
d- **Bülent Özaydınlı**

5- Ozon tabakasına zarar vermesi nedeniyle aerosol spreylerinin kullanımını yasaklayan ilk ülke hangisidir?
a- **İtalya**
b- **İsveç**
c- **Norveç**
d- **G. Afrika**

6- Atatürk'ün Anıtkabir'e nakledilmesine kadar geçen sürede naaşı aşağıdaki yerlerden hangisinde bekletilmiştir?
a- **Dolmabahçe Sarayı**
b- **Etnografya Müzesi**
c- **Topkapı Sarayı**
d- **DTC Fakültesi**

7- 1997 yayımlanan Adı Aylin adlı biyografik romanın yazarı aşağıdakilerden hangisidir?
a- **Elif Şafak**
b- **Pınar Kür**
c- **Adalet Ağaoğlu**
d- **Ayşe Kulin**

8- ABD Merkez Bankasının kısaltması aşağıdakilerden hangisidir?
a- **MES** b- **FED**
c- **FEED** d- **UMB**

9- 1973 yılında anısına İzmir Konak Meydanında İlk kurşun anıtı dikilen gazeteci kimdir?
a- **Hasan Tahsin**
b- **Yunus Nadi**
c- **Fikret Adil**
d- **Takvor Acun**

10- Açık yerlerden korkma fobisi hangisidir?
a- **Agorafobi**
b- **Acarafobi**
c- **Agorafobi**
d- **Akrafobi**

11- Kadın hastalıkları ile ilgili tıp dalının adı nedir?
a- **Üroloji**
b- **Jinekoloji**
c- **Dermatoloji**
d- **Onkoloji**

12- Napolyon 800.000 kişilik ordusuyla Rus başkenti Moskova'ya dayandığında Ruslar ne yaptılar?
a- **Teslim oldular**
b- **Osmanlı desteğiyle püskürttüler**
c- **Etraflarını sarıp çöğunu yok ettiler**
d- **Moskova'yı yakıp içlere doğru çekildiler**

Yanıtlar:
151.
sayfada

Organ naklinin öncüleri, MESOT'un İstanbul Kongresi'nde buluştu

Yazılar ve Fotoğraflar: SABRİYE AŞIR

Organ Nakli konusunda dünyanın öncü biliminsanı ve cerrahları, alanlarındaki yeni buluşlarını ve gelişmeleri birbirleriyle paylaşmak için Ortadoğu Organ Nakli Derneği'nin geçen ay İstanbul'da yapılan 14. Genel Kongresi'nde biraraya geldiler.

Prof. Haberal 4 yıl sonra gerçekleştirdiği ilk kongresinin açılışında heyecanlıydı

Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın, hazırlıklarını iki yıl önce Silivri'nin demir parmaklıkları arkasında başlattığı ve 55 ülkeden 817 katılımcının bulunduğu kongrede bilimsenleri, organ nakli alanında son iki yılda geliştirdikleri deneyim, buluş ve başarılarını, sundukları bilimsel bildirileri

ile açıkladılar.

10-13 Eylül günlerinde yapılan kongrede ayrıca, kısa adı MESOT olan Ortadoğu Organ Nakli Derneği'nin, iki yıl önce Abu Dabi'deki 13. Genel Kongresi'nde üyelerin oybirliği ile 2014-2016 dönemi başkanlığına seçilen Prof. Dr. Mehmet Haberal,

yeni görevini devraldı. Prof. Haberal, İstanbul Kongresi'ni açış konuşmasında evsahibi kimliğiyle tüm katılımcılara "Hoşgeldiniz" derken, Cezaevinde tutuklu bulundurulduğu için katılamadığı bir önceki toplantıda kendisini başkanlığa aday gösteren ve, üstelik oybirliğiyle başkan seçen meslektaşlarına ilk kez resmen teşekkür etmek olanağı buldu.

Konuşmasında Prof. Haberal, Ortadoğu ülkeleri, Asya, Avrupa, Güney ve Kuzey Amerika ve

Prof. Dr. Mehmet Haberal, MESOT'un bir önceki başkanı Prof. Dr. Seyed Ali Malek-Hosseini'ye Türk sanatını simgeleyen bir armağan verdi.

Avustralya'dan gelen meslektaşlarına duygularını, şöyle özetledi.

“Maalesef sizle bir süre birlikte olamadım, bazı toplantılara katılamadım ama bunların hiçbirisi önemli değil. Şimdi buradayım ve sizlerle birlikteyim. Benim için önemli olan budur. Japonya'dan Arjantin'e, tüm dünyadan arkadaşlarım, hepinizle gurur duyuyorum, hepinize teşekkür ediyorum. Bana her zaman destek oldunuz.”

Prof. Haberal, dünyada ve Türkiye'de organ nakli konusunun tarihini ve MESOT'un kurulması çalışmalarını da özetlediği konuşmasında, Türkiye'de ve birçok İslam ülkesinde yanlış yorumlar nedeniyle karşılaştıkları güçlükleri ve bunları nasıl aştıklarını da anımsattı.

PROF. HOSSEİNİ: BAŞARIMIZI VE VİZYONUMUZU HABERAL GİBİ ÖNCÜLERE BORÇLUYUZ

Haberal'dan sonra konuşan MESOT'un bir önceki başkanı İran'ın

önde gelen biliminsanı Prof. Seyed Ali Malek Hosseini, “iki kıtayı birleştiren, tarih ve kültür kenti İstanbul'da olmaktan duyduğu mutluluğu” ifade ederken, duygularını şu sözlerle dile getirdi: “Böylesine prestijli bir kongre yaptıkları için Prof. Haberal ve ekibine teşekkür etmek istiyorum. Haberal, 26 yıl önce MESOT'u kurduğu için bugün burada birlikteyiz. Bu süreçte MESOT, organ nakli uygulamalarında ve araştırma sürecini geliştirmede önemli rol oynadı. İlk zamanlarda organ nakli sadece birkaç ülkede böbrek nakliyle sınırlıydı. Bugün ise dernek Kuzey Afrika'dan Asya'ya kadar genişledi. Organ nakli sayısı da çok fazlaştı. Bizler vizyonumuzu ve başarıımızı Haberal'ın da aralarında bulunduğu öncülere borçluyuz. Bir kez daha dernek başkanı Prof. Haberal ve dernek çalışanlarını kutlamak, teşekkür etmek istiyorum.”

Prof. Hosseini'den sonra konuşan Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Philip O'Connel da Haberal'a

Kongreden bir görüntü. (Soldan sağa) MESOT Genel Sekreteri Prof. Dr. Antoine Barbari, MESOT Kurucusu ve Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal, MESOT Eski Başkanı Prof. Dr. Seyed Ali Malek-Hosseini, MESOT Eski Başkanı Prof. Dr. Marwan Masri, MESOT Yönetim Kurulu Üyesi Prof. Dr. Refaat Kamel, MESOT Eski Başkanı Prof. Dr. Antoine Stephan

teşekkür etti:

“Organ ticareti ve organ nakli turizmi ile mücadele yolunda önemli bir belge olan İstanbul Deklarasyonu’nun oluşmasına öncülük eden Prof. Haberal’a teşekkür ediyorum. Prof. Haberal, MESOT’un kurucu yöneticisi olarak ve ayrıca Türkiye’de organ nakli alanındaki standartların gelişmesini ve kurumsallaşmasını sağlayan dev bir isimdir.”

PROF. HAKİM, HABERAL’A KENDİ ELLERİYLE YAPTIĞI BÜSTÜ ARMAĞAN ETTİ

İngiltere Sağlık Derneği İkinci Başkanı Prof. Nadey Hakim de konuşmasına, “Değerli dostum Haberal, size özgür dünyaya hoş geldiniz demek benim için büyük bir mutluluk” tümcesiyle başladı ve Prof. Dr. Haberal’ın demir parmaklıklar arkasında geçen 4 yıl 4 ayını anımsattı. Prof. Nadey Hakim, duygulu bir ifadeyle

şunları söyledi:

“4 yıl boyunca gözlerimize görünmez, kalplerimize görünürdünüz. Gözlerimizin önünde değildiniz ama, kalplerimizin içindeydiniz. Siz özgür bir adam değilken, sizi üç kez ziyaret etme fırsatım oldu. Özgürlüğünüze kavuştuğunuzdan sonra sizin için bir şey yapmak istedim. Sizi ölümsüzleştirmek için bir yol aradım. Sonra bu yolu kendi ellerimle yaptım. Umarım göreceğiniz şeyi beğenirsiniz.”

Bu sözlerinden sonra Prof. Nadey Hakim, “Bunu yapmak için sevgiyle, mutlulukla gece-gündüz çalıştım” dedi ve Prof. Dr. Haberal’a kendi elleriyle yaptığı bir armağan verdi.

Prof. Haberal armağanı açtığı anda, “aynaya baktığını sandı.”

Prof. Haberal’ın elinde, dostu ve meslektaşı Prof. Dr. Hakim tarafından yapılan kendi büstü duruyordu. Kongrede o an duygusal bir an yaşandı.

İngiliz bilimadamı Prof. Dr. Nadey Hakim'in kendi elleriyle yaptığı Haberal büstü Mesot Kongresi'nin sürprizi oldu

Prof. Haberal, dostu tarafından yapılan büstünü görünce, güçlkle şu sözleri söyleyebildi:

“Bir insan parasız kalabilir, fakat önemli değil. Para kolaylıkla bulunabilir. Evsiz kalınabilir, o da önemli değil. Zor ya da kolay, ev de yapabilirsiniz. Fakat sizin gibi dostlar kolay kolay bulunmaz. Benim sizin gibi dostlardan başka bir şeye ihtiyacım yok. Çoğunuzu yıllardır tanıyorum. İnanın size ihtiyacım var. Beni hep desteklediniz, hep benimlediniz. Hepinize, tek tek çok teşekkür ederim. MESOT’u kurmaya karar verdiğimde ‘Nasıl bir logo kullanmalıyız’ dedim ve ‘Tüm Ortadoğu’yu kucaklayan iki el olsun’ dedik. Şimdi o eller sadece Ortadoğu’yu değil tüm dünyayı kucaklıyor” dedi.

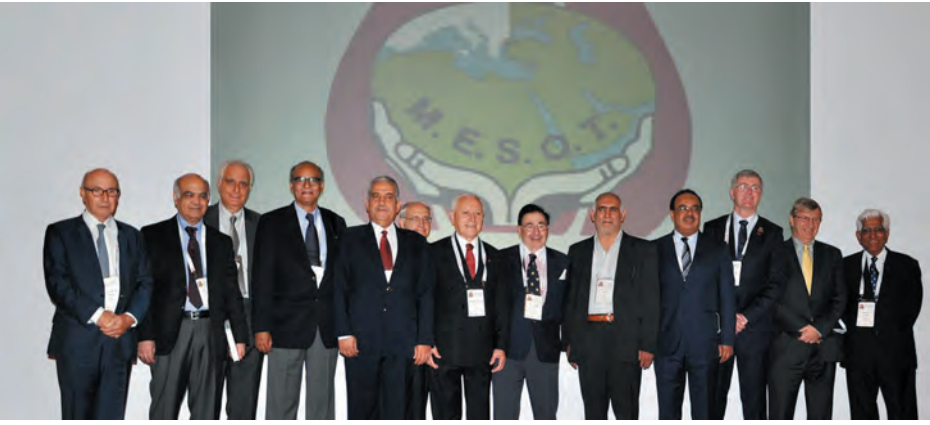
Açılış töreninin son konuşmacısı ise Pakistan’dan gelen, MESOT’un eski Başkanı Dr. Adibul Hasan Rizvi idi. Rizvi, “Pek çok politik anlaşmazlığın yaşandığı Ortadoğu’da, bu çağda, tıpkı derneğimiz logosundaki iki el gibi, pek çok

Prof. Haberal: Logomuzdaki eller şimdi sadece Ortadoğu’yu değil tüm dünyayı kucaklıyor.

insanı aynı amaç etrafında bir araya getirdiği için Prof. Haberal’a teşekkür ediyorum.” ifadelerini kullandı.

Konuşmaların ardından, “Görev başlıyor” gongu çaldı ve gongun sesiyle birlikte açılış törenine son verildi, kongrenin bilimsel programı başladı.

Dört gün süren kongrede, dünyanın dört bir yanından gelen katılımcılara, farklı ülkelerden konuk olarak gelen konuşmacılar sunumlar yaparak, organ nakli konusundaki yeni gelişmeler ve araştırmalar üzerine görüşlerini dile getirdiler. Kongre boyunca dört ayrı salonda eşzamanlı olarak sürdürülen oturumlarda konuşmacılar sunumlarının ardından, katılımcıların sorularını da yanıtladılar. •

Tüm dünyadan 817 katılımcı ile gerçekleştirilen Mesot Kongresi'nde temsil edilen ülkeler: ABD, Almanya, Arjantin, Arnavutluk, Avustralya, Azerbaycan, Bahreyn, Belçika, Bengaldeş, Birleşik Arap Emirlikleri, Bulgaristan, Cezayir, Çin, Endonezya, Fransa, Güney Afrika, Hırvatistan, Hindistan, Irak, İngiltere, İran, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, Japonya, Kanada, Katar, Kazakistan, Kenya, Kırgızistan, Kolombiya, Kore, Kuveyt, Libya, Lübnan, Macaristan, Makedonya, Meksika, Mısır, Pakistan, Romanya, Rusya, Sırbistan, Sudan, Suriye, Suudi Arabistan, Tayvan, Tunus, Türkiye, Umman, Ürdün, Yemen, Yunanistan.

MESOT Organ Nakli Öncülerinin Ödülleri Gala Yemeğinde Verildi

Prof. Mehmet Haberal, Ortadoğu Organ Nakli Derneği'nin 14. Kongresi kapsamında İstanbul'da buluşan bilim insanlarını, kongrenin gala yemeğinde ağırladı.

Yemek mekânına yolculukta, Ataköy' den vapurla Boğaz turuna çıkan katılımcılar, İstanbul manzarasını da çektikleri fotoğraflarla ölümsüzleştirdiler. Ortaköy'deki gala yemeğinde konuklarını tek tek karşılayan Prof. Dr. Mehmet Haberal, selamlama konuşmasında da tüm katılımcılara teşekkür etti.

Prof. Haberal
Kongreye katılan
konuklara
teşekkür etti

Prof. Mehmet Haberal, Kadavradan Bağışta Girişim Ödülü'nü Suudi Arabistan'dan Faissal Shaheen'e verdi.

MESOT Başarı Ödülü'ne layık görülen, fakat toplantıya katılamayan Kuveyt'li Prof. Mustafa Al-Mousawi'nin ödülünü damadı (Muhammed Jamal) aldı.

MESOT Genel Sekreteri Dr. Antoine Barbari Araştırma Ödülü'nü aldı

İranlı doktor Saman Nikeghbalian'a MESOT'un Başarı Ödülü verildi.

MESOT'un bir önceki başkanı Prof. Seyed Ali Malek Hosseini'ye Türk sanatını simgeleyen bir armağan veren Haberal, MESOT'un 'Başarı', 'Araştırma' ve 'Mehmet Haberal Kadavradan Bağışta Girişim' ödülleri ni de sahiplerine takdim etti. MESOT başarı ödülleri İranlı doktor Saman Nikeghbalian ile Kuveytli Profesör Mustafa Al-Mousawi'ye verilirken, araştırma ödülünü ise MESOT'un Genel Sekreterliği görevini de yürüten Dr. Antoine Barbari aldı.

Mehmet Haberal kadavradan bağışta girişim ödülü ise Suudi Arabistan'dan gelen Faissal Shaheen'e takdim edildi. Ödüllerin ardından gece dans gösterileri ve konserle devam etti.

Konuklar yoğun ve verimli geçen kongrenin yorgunluğunu gala yemeğinde eğlenerek attı. İstanbul'a hayranlıklarını dile getiren ve kongrenin tıp-organ nakli dünyası için son derece faydalı olduğunu ifade eden konuklar, Prof. Dr. Haberal'a organizasyon için teşekkür ettiler. •

5. Uluslararası MESOT

Ortadoğu’da bir ilk olan, organ nakilli bireylerin yarıştığı MESOT Transplant Olimpiyatları’na olan ilgi her yıl giderek büyüyor

Ortadoğu Organ Nakli Derneği (MESOT)’un, bilimsel etkinlik ve çalışmalarının yanında, spor alanında da önemli bir misyonu daha bulunuyor. MESOT, 2001 yılından bu yana, organ nakli olmuş sporcu bireylerin yarıştığı Transplant Olimpiyatları’nı da organize ediyor.

Transplant Olimpiyatları İstanbul’da Yapıldı

Olimpiyat Oyunları kapsamındaki yaz ve kış oyunları ile engelli sporcuların katıldıkları Paralimpik Oyunlar gibi bilinen olimpiyatların yanı sıra, son yıllarda öne çıkan Transplant Oyunları'nın Ortadoğu coğrafyasındaki öncülüğünü de MESOT yapıyor.

MESOT'un 5. Olimpiyat Oyunları 14. Kongresi'yle eşzamanlı olarak bu yıl İstanbul'da gerçekleştirildi.

Transplant Oyunları'nın Ortadoğu coğrafyasındaki öncülüğünü de MESOT yapıyor.

Olimpiyatlarda ter döken sporcularla birlikte kongrenin katılımcı sayısı da bin kişinin

üzerine çıktı. Organ nakliyle yaşama yeniden tutunanların yarıştığı 5. Transplant Olimpiyatları'na, 11 ülkeden 110 sporcu katılırken, katılımcılar

Prof. Haberal derece alan sporcularla birlikte

yüzme, masa tenisi, bowling ve atletizm alanlarında yarıştılar.

Mesot Olimpiyat Oyunlarına katılan organ nakilli sporcuların birbirleri ile dayanışma içerisinde oldukları, yarışma sırasında bile bu desteğin sergilendiği gözlemlendi. İran, Katar, Kuveyt, Mısır, Pakistan, Sudan, Suudi Arabistan, Tunus, Türkiye, Umman ve Ürdün'den gelen sporcuları ağırlayan Prof. Dr. Haberal, kongrenin ikinci gününde hoş geldiniz yemeğinde bir araya geldiği sporcularla tek tek ilgilendi. Yüzme, masa tenisi, bowling ve atletizm alanlarındaki yarışları da izleyen Prof. Dr. Haberal, yarışmaların sonunda dere-

Prof. Haberal derece alan sporculara madalyalarını verdi

ceye girenlere de madalyalarını verdi.

Mesot Kongresi'nin Kuveyt'te yapıldığı 2001 yılında ilki gerçekleştirilen Transplant Oyunları'na 2007'de yine Kuveyt ikinci kez ev sahipliği yaptı. MESOT Transplant Oyunları 2010'da Tunus'ta, 2012 yılında ise Abu Dhabi'de gerçekleştirildi. •

Fırçalayarak

Serdar Günbilen

"Hilafet, TBMM'dir" İddiasındaki "İncelik" ve "Tahrifat"

Bütün Dünya'nın Eylül 2014 sayısında "Atatürk'e göre" "Halifelik, TBMM'dir" diyen Sinan Meydan imzalı bir yazı yayımlandı. "Hilafetin Kaldırılmasındaki İncelik: Mündemiç ve Mülga" başlıklı bu yazıda; 3 Mart 1924 günü 'Hilafetin Kaldırılması' kanunuyla Hilafetin TBMM'nin maneviyyatında korunduğu ve bunun bizzat Atatürk tarafından dile getirildiği ileri sürülüyordu. "Atatürk'ün stratejik zekâsının ürünü olan bir incelik, çok dikkatli, çok stratejik, çok ustaca, çok ince bir devrimci strateji, stratejik bir yorum," gibi sözlerle, öncelikle Atatürksever okuyucuları inandırmayı amaçlayan bir söylemle ortaya atılan "Atatürk'e göre" "Halifelik, TBMM'dir" iddiası, söz konusu yazıda, şöyle bir usyürütmeye dayandırılıyordu:

● Rasih Efendi, Atatürk'e gönderdiği 5 Mart 1924 tarihli telgrafta; "Hilafet sıfatını TBMM'nin maneviyyatında muhafaza etmek lazımdır" demiştir.

● Atatürk, ona gönderdiği yanıt telgrafında; "Bu kanun metni YİNE tamamen mutabıktır" demiştir.

● Sonuç: Atatürk, Rasih Efendi'nin önerisine "Bu kanun metni YİNE tamamen mutabıktır" diyerek, Hilafeti kaldıran kanunla, Hilafet sıfatının ZATEN TBMM'nin maneviyyatında muhafaza edildiğini dile getirmiştir > "Atatürk'e göre" "Halifelik TBMM'dir."

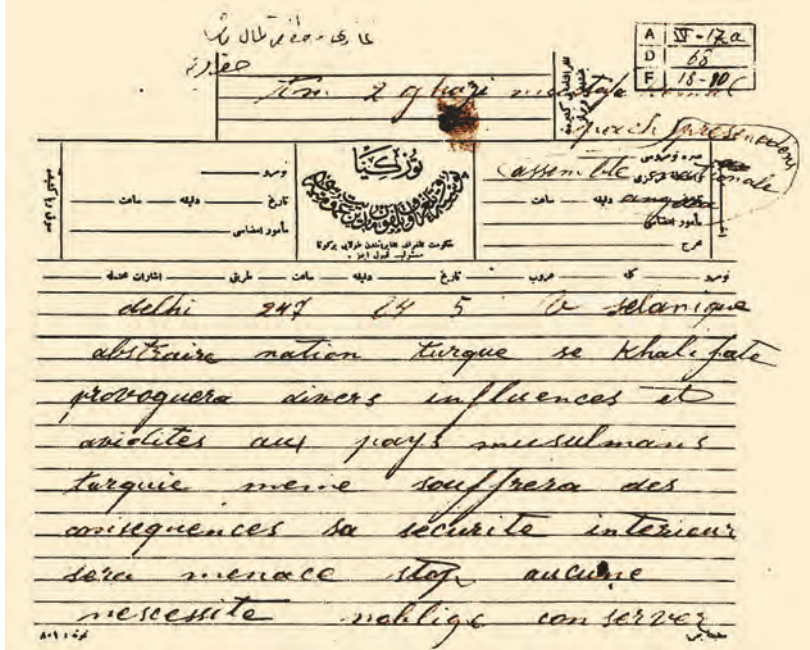
Topluma yayılan yanlışlara karşı çıkarak, doğru bilgiler sunmak, aydının görevidir. Söz konusu yazıda usyürütme yoluyla ulaşılmış gibi görünen bu sonuçların gerçek olabilmesi

için, öncelikle Atatürk'ün Rasih Efendi'ye gönderdiği telgrafta “*Bu kanun metni YİNE tamamen mutabıktır*” demiş olması gerekiyor; oysa Atatürk'ün Rasih Efendi'ye gönderdiği telgrafta böyle bir sözü **yoktur**. Şöyle ki:

Telgraf çekilmeden önce, hazırlanmış olan elyazması taslak metinde, “*Bu kanun metni ‘DİN’e (dikkat; “YİNE” değil “DİN’ e”) tamamen mutabıktır*” tümcesi vardır; ancak, Atatürk, bu taslak metne, telgraf çekilmeden önce son biçimini verirken, kimi sözcüklerle birlikte, bu tümcenin de üzerini çizdiğinden; telgrafın alıcıya ulaşan metninde “*Bu*

kanun metni ‘DİN’e tamamen mutabıktır” diye bir söz bulunmadığı gibi; “*Bu kanun metni YİNE tamamen mutabıktır*” diye bir söz de yoktur. “Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Hayatı” adlı kitabın 2. basımının 736. sayfasında yayımlanan eski yazılı telgraf fotokopisi ile aynı kitabın 374. sayfasında yayımlanan yeni yazıya çevrilmiş telgraf metni karşılaştırıldığında; “*Din’e*” sözcüğünün, yeni yazıya “*yine*” biçiminde **tahrif edilerek** aktarıldığı görülmektedir.[i]

Bu ibare “Atatürk'ün Bütün Eserleri”nde “*DİN’e tamamen mutabıktır*” biçimindedir ve dipnotta, eski yazılı özgün belgede **bu tümcenin üstünün**

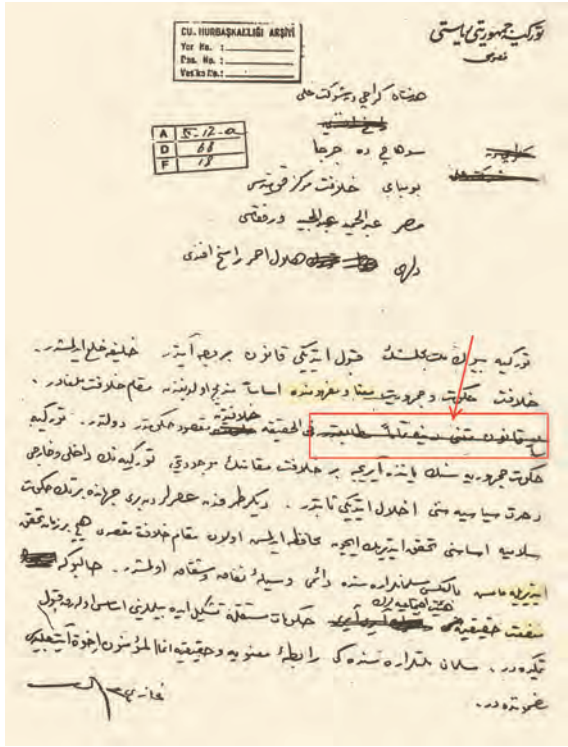
Rasih Kaplan'ın Hindistan'dan Atatürk'e gönderdiği 05.03.1924 günlü telgraf metni. [Aslı Fransızca olan bu telgrafın fotokopisi, Doç. Dr. Ali Satan'ın “Hilafetin Kaldırılması” kitabında (s. 265) yayımlanmıştır.]

çizili olduğu belirti-
lerek, **metnin dışında**
yer verilmiştir.[ii] Her
iki kitabı da inceleyip
kaynak gösteren ve
“**YİNE** tamamen mu-
tabıktır” ibaresinin
eski yazılı metinde
bulunmayıp **tahrifat**
ürünü olduğunu, Ata-
türk’ün telgrafında
böyle bir söz olmadı-
ğını “Atatürk’ün Büt-
tün Eserleri”nden öğ-
renmiş olması gere-
ken Sinan Meydan
imzalı yazıda; telgraf-
ta varolmayan “*Bu*
kanun metni YİNE
tamamen mutabıktır”
ibaresi, sanki telgrafta
varmış gibi gösteril-
miş ve *Rasih Efendi*
nin “*Hilafet sıfatını*

TBMM’nin maneviyatında muhafaza
etmek lazımdır” önerisinin, Atatürk
tarafından hilafeti kaldıran kanun met-
nine uygun bulunduğu iddiasına kanıt
olarak kullanılmıştır.

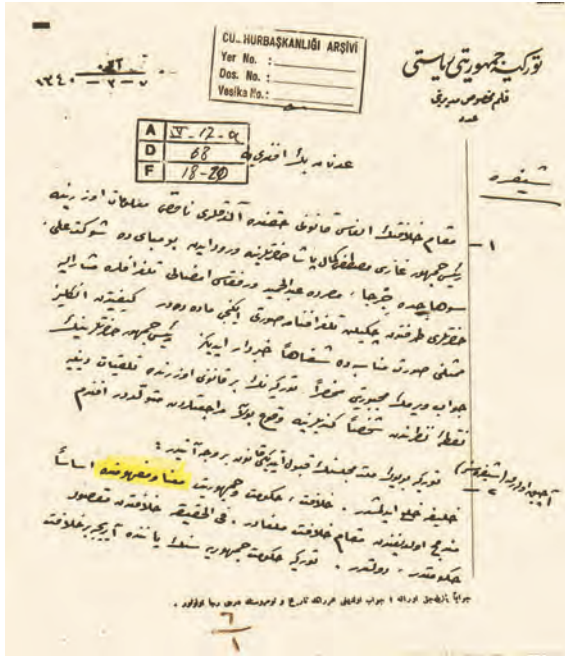
Oysa söz konusu telgraf daha
önce başka kaynaklarda da
yayınlanmış olup, bu telgrafta
Atatürk’ün “*Bu kanun metni YİNE*
tamamen mutabıktır” diye bir sözünün
bulunmadığı, o kaynaklarda da görül-
mektedir:

● Telgrafın sureti, eski yazılı **tam**
metin olarak İsmet İnönü tarafından
07.03.1340 (1924) günü Adnan Adı-
var’a gönderilmiştir. “*Rasih Efendi*

Rasih Efendi’ye ve diğer adreslere
gönderilmek üzere hazırlanan telgraf
taslağında, Atatürk’ün telgraf gönde-
rilmeden önce yaptığı değişiklikler
görülmektedir. Taslakta bulunan “*Bu*
kanun metni DİNE tamamen muta-
bıktır” ibaresinin üzerinin çizilmiş
olduğunu, kırmızı çerçeve içine alıp
okla gösterdim. C.Ö.

nin “*Hilafet sıfatını TBMM’nin mane-
viyatında muhafaza etmek*” önerisinin
Atatürkçe uygun bulunduğu ve hilafeti
kaldıran kanunun, hilafet sıfatını zaten
*TBMM’nin manevi şahsiyetinde mu-
hafaza ettiği* iddialarına kanıt diye

Atatürk'ün Rasih Efendi'ye gönderdiği telgrafın, İnönü tarafından Adnan Adıvar'a gönderilen sureti. [Doç. Dr. Ali Satan'ın "Hilafetin Kaldırılması" kitabında (s.277, 278.) yayımlanmıştır.]

gösterilen "Bu kanun metni **YİNE** tamamen mutabıktır" ibaresi; İsmet İnönü'nün suretini Adnan Adıvar'a gönderdiği telgraf metninde **yoktur**. [iii]

● Bu telgraf, Atatürk'ün buyru-

ğuyla İngilizce'ye çevrilerek, 6/7.03. 1924 günü Hindistan ve Mısır'daki değişik adreslere gönderilmişti. "Bu kanun metni **YİNE** tamamen mutabıktır" ibaresi; telgrafın **Gazi Mustafa Kemal imzalı tam metin** İngilizce çevirisinde de **yoktur**. [iv]

● Atatürk'ün Rasih Efendi'ye gönderdiği telgraf, Sayın Bilal N. Şimşir tarafından, özgün eski yazılı fotokopisiyle birlikte yeni yazıya çevrilmiş **tam metin** olarak, 1974 yılında Cumhuriyet gazetesinde yayımlanmıştır. "Bu kanun metni **YİNE**

tamamen mutabıktır" ibaresi; telgrafın Dışişleri Arşivi'nde bulunan Gazi Mustafa Kemal imzalı özgün metninde de **yoktur**. [v]

● Söz konusu telgraf, Sayın Bilal N. Şimşir'in 1976 yılında VIII. Türk

Tarih Kongresi'ne sunduğu bildiride bir kez daha **tam metin** olarak yayımlanmıştır. "Bu kanun metni **YİNE** tamamen mutabıktır" ibaresi; telgrafın Türk Tarih Kurumu'na yayımlanan tam metninde

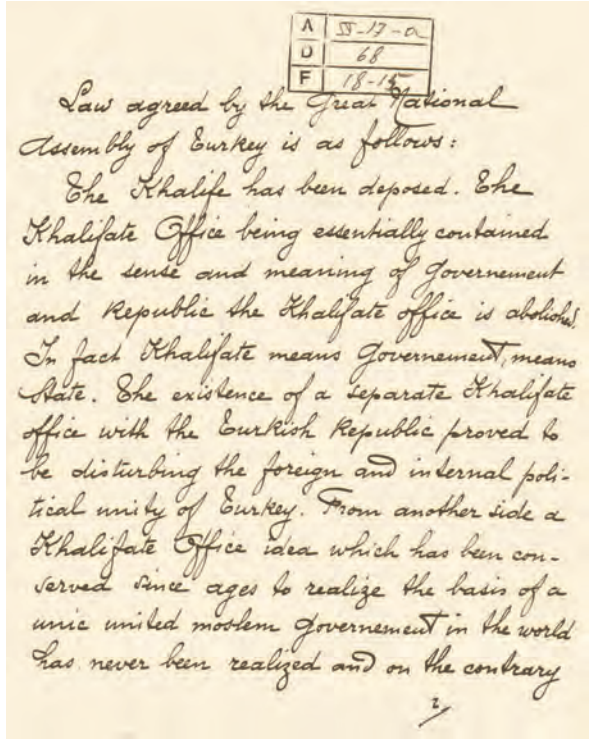
İnönü ve Atatürk.
(1936)

de **yoktur.** [vi]

● Atatürk'ün Rasih Efendi'ye telgrafı, Sayın Bilal N. Şimşir'in 1981'de yayımlanan "Dış Basında Atatürk ve Türk Devrimi" kitabında bir kez daha yayımlanmıştır. "Bu kanun metni **YİNE** tamamen mutabıktır" ibaresi; telgrafın Türk Tarih Kurumu'na bu kitapta basılan **tam metinde** de **yoktur.** [vii]

● Bu telgraf, Sayın Bilal N. Şimşir'in 1999'da yayımlanan "Doğunun Kahramanı Atatürk" kitabının iki ayrı bölümünde iki kez daha yayımlanmıştır. "Bu kanun metni **YİNE** tamamen mutabıktır" ibaresi; o telgrafın bu kitapta iki kez yayımlanan **tam metninde** de **yoktur.** [viii]

● Atatürk'ün bu telgrafı, Doç. Dr. Ali Satan'ın "Halifeliğin Kaldırılması" kitabında, hem Cumhurbaşkanlığı Arşivi'nde bulunan elyazması eski yazılı taslak metnin fotokopisi, hem yeni yazıya çevrilmiş **tam metin** olarak yayımlanmıştır. "Bu kanun metni **YİNE** tamamen mutabıktır" ibaresi; o telgrafın özgün metninde bulunmadığı gibi yeni yazıya çevrilen **tam**

Atatürk'ün Rasih Efendi'ye gönderdiği telgrafın Hindistan ve Mısır'da değişik adreslere gönderilen İngilizce metni. [Doç. Dr. Ali Satan'ın "Hilafetin Kaldırılması" kitabında (s.253, 254) yayımlanmıştır.]

metninde de **yoktur.** [ix]

Sonuç olarak: Atatürk'ün Rasih Efendi'ye gönderdiği telgrafta yazılı olduğu ileri sürülerek; **Rasih Efendi'nin Hilafet sıfatını TBMM'nin maneviyatında muhafaza etmek lazımdır, önerisinin Atatürk tarafından kanun metnine tamamen uygun bulunduğu > hilafeti kaldıran kanunun, hilafet sıfatını zaten TBMM'nin manevi şahsiyetinde muhafaza ettiği > Atatürk'e göre de Halifeliğin**

Dışişleri Arşivi'nde bulunan ve Bilal N. Şimşir'in 04.04.1974 günlü Cumhuriyet gazetesinde yayımladığı telgrafın fotokopisi ve yeni yazıya çevrilmiş tam metni.

TBMM olduğu iddialarına kanıt olarak gösterilen “*Bu kanun metni YİNE tamamen mutabıktır*” sözü; Atatürk'ün Rasih Efendi'ye gönderdiği telgrafta **yoktur**; temeli bu söze dayandırılan bütün bu iddialar, **gerçeğe aykırıdır, tahrifat ürünüdür.**

Söz konusu yazıda, **aynı** iddialar, bir de Atatürk'ten alıntılarla şöyle savunulmaktadır:

● Atatürk; “*Halife reis demektir; emir demektir, sultan demektir. Şekli-i hükümete göre başında bulunan adamın alması lazım gelen isimlerdir.*” [x]

/ “*Hilafet demek idare, hükümet demektir.*” [xi] / “*Halifenin devlet başkanı demek olduğunu bilirsiniz.*” [xii] / “*Filhakika hilafetten maksüd hükümettir, devlettir*” [xiii] / “*İşte bizim Meclisimiz ve onun içindeki kişilerden oluşan hükümet dinin tamamıyla emretmiş olduğu bir şekilde ve niteliktedir. Buna karşın başkaca bir Hilafet makamı söz konusu olabilir mi?*” [xiv] demıştır.

● Sinan Meydan imzalı yazıda varılan sonuç: Atatürk'e göre “*Halifelik, TBMM'dir*”, “*Halifelik, esasen Cumhuriyet*

hükümeti içinde zaten saklıdır, vardır” “*Hilafeti kaldıran kanunda; Hilafet, TBMM'nin manevi şahsında korunmuştur.*”

Burada, bir kez daha “*usyürütme*”den çıkan zorunlu sonuçmuş gibi sunulan gerçeğe aykırı iddialarla karşı karşıyayız.

Atatürk'ün gerçekte **TBMM'ye ve Cumhuriyet'e Hilafet denemeyeceğini** açıkladığı konuşmaları; anlamı tersine çevirmeye yönelik bir makaslamayla, “*Hilafet, TBMM'dir*”, “*Hilafet, Cumhuriyet hükümetidir*” iddialarına kanıt gösterilmiştir. Fakat, kanıt

gösterilen **alıntılarının devamına bakıldığında**, makasın nasıl kullanıldığı da anlaşılmaktadır. Şöyle ki:

● Söz konusu yazıda Atatürk'ün; *“Halife reis demektir; emir demektir, sultan demektir. Şekl-i hükümete göre başında bulunan adamın alması lazım gelen isimlerdir.”* sözleri aktarılmış ve bu sözler *“Atatürk'e göre Halifelik, TBMM'dir.”* *“Hilafeti kaldıran kanunda; Hilafet, TBMM'nin manevi şahsında korunmuştur.”* iddialarına kanıt olarak gösterilmiştir.

Oysa Atatürk aynı konuşmasında; **“Peygamber'in kendisi demiş ki: Benden otuz sene sonra krallıklar olacak. Bu bir hadistir. O halde, hilafet vardır, hilafet olacaktır, hilafet devam edecektir demek, hadisi nebeviye (Peygamber'in sözüne) aykırı bir şeyin tahakkukunu (gerçekleşmesini) talep etmek (istemek) demektir.”** [xv] **“Bu devletin (Türkiye Devleti'nin) halife ile alaka ve münasebeti yoktur. (...) Bizim hükümet şeklimize göre böyle bir makam-ı hilafet mevcut olamaz.”** [xvi] demiştir. Atatürk'ün bu sözleri, **“Atatürk'e göre, Halifelik TBMM'dir”** iddialarının tersini kanıtlamaktadır.

● Söz konusu yazıda Atatürk'ün *“Hilafet demek idare, hükümet demektir.”* [xvii] sözleri aktarılmış ve bu sözler *“Atatürk'e göre Halifelik, TBMM'dir.”* *“Hilafeti kaldıran kanunda; Hilafet, TBMM'nin manevi şahsında korunmuştur.”* iddialarına kanıt olarak gösterilmiştir. Oysa Atatürk'ün **aynı konuşmasında, bir sonraki tümcede, id-**

diaların tersini kanıtlayan şu sözleri yer almaktadır; **“Hakikaten vazifesini yapmak, bütün Müslüman milletlerini idare etmek isteyen bir halife, buna nasıl muvaffak olur? İtiraf ederim ki, bu şerait dahilinde (şartlar içinde) beni halife tâyin etseler, derhal istifamı verirdim.”** [xviii]

Atatürk'ün bu sözleri de yine *“Atatürk'e göre, Halifelik TBMM'dir”* iddialarının tersini kanıtlamaktadır.

● Söz konusu yazıda Atatürk'ün *“Halifenin devlet başkanı demek olduğunu bilirsiniz.”* sözleri aktarılmış ve bu sözler *“Atatürk'e göre Halifelik, TBMM'dir.”* *“Hilafeti kaldıran kanunda; Hilafet, TBMM'nin manevi şahsında korunmuştur.”* iddialarına kanıt olarak gösterilmiştir.

Oysa Atatürk **bu konuşmasının devamında;** iddiaların aksini kanıtlayan şu sözleri söylemektedir:

“Büyük Millet Meclisi, hilafeti lağvettiği zaman, Antalya Meb'usu, ulemeden Rasih Efendi, (...) mülakat (görüşme) talep ederek şu beyanatta bulundu: Seyahat ettiği memleketlerde, ehli islam, benim halife olmamı istiyormuş.. (...) Rasih Efendiye verdiğim cevapta, (...) dedim ki: Zâtı aliniz ulemayı dindensiniz! Halifenin reisi devlet demek olduğunu bilirsiniz. Başlarında, kırılları, imparatorları bulunan tebaanın, bana isal ettiğiniz (ilettiğiniz) arzu ve tekliflerini ben, nasıl kabul edebilirim. Kabul ettim desem, buna, o tebaanın (o halkın) metbuları (hükümdarları) razı olur mu?! Halifenin emir ve nehyi (buyruk ve yasakları) ifa olunur (yerine geti-

rilir). **Beni halife yapmak isteyenler emirlerimi infaza** (buyruklarımı yerine getirmeye) **muktedir midirler?** **Binaenaleyh** (bunun üzerine, bundan dolayı) **mevzuu** (konusu) **medlûlü** (manası, mefhumu, anlamı) **olmayan mevhum** (anka kuşu gibi gerçeğe hiç bir ilgisi olmayan bütünüyle düşürünü) **bir sıfatı olmayan** **takınmak gülünç olmaz mı? Efendiler, açık ve kat'î** (kesin) **söylemeliyim ki, ehli islâmı** (dünyadaki bütün Müslümanları) **bir halife heyulâsile hâlâ işgal** (uğraştırma) **ve işgal** (kandırma) **gayretinde bulunanlar, yalnız ve ancak ehli islâmın** (dünyadaki bütün müslümanların) **ve bilhassa** (özellikle) **TÜRKİYE’NİN DÜŞMANLARIDIR! Böyle bir oyuna raptı hayal eylemek de** (umut bağlamak da), **ancak ve ancak cehil** (bilgisizlik) **ve gaflet** (bilinçsizlik) **eseri olabilir.”**

[xix]

Atatürk’ün Hilafet’in “**Pan-İslamist Ümmet Devleti**” demek olduğunu, buna karşılık **Türkiye Cumhuriyeti’nin “Ulus Devlet”** olduğunu vurgulayan bu sözleri de, “Atatürk’e göre, Halifelik TBMM’dir” iddiasını çürütmektedir.

● Söz konusu yazıda Atatürk’ün “**Filhakika hilafetten maksüd hükümettir, devlettir**” sözleri aktarılmış ve bu sözler “Atatürk’e göre Halifelik, TBMM’dir.” “**Hilafeti kaldıran kanunda; Hilafet, TBMM’nin manevi şahsında korunmuştur.**” iddia kanıt olarak gösterilmiştir. Oysa Atatürk **aynı belgede**, bu sözlerinin devamında; “**asırlardan beri cihanda bir tek İslam hükümeti esasını** (yeryüzündeki bütün

Müslümanları yöneten bir tek hükümet, “**Pan-İslamist Devlet**” ilkesini) **tahakkuk ettirmek** (gerçekleştirmek) **için muhafaza edilmiş** (korunmuş) **olan hilafet makamı maksadı** (dünyadaki tüm müslümanların bağlı oldukları tek islam hükümeti amacı) **hiç bir zaman tahakkuk ettirilememiş** (gerçekleştirilememiş) **bilakis** (tersine) **Müslümanlar arasında daima nifak** (ikilik, ayrışma, bölünme, çatışma) **ve anlaşmazlık vesilesi olmuştur. Halbuki menfaatlar** (çıkarlar) **toplumların bağımsız hükümet** (ler) **teşkil edebilmelerini** (oluşturabilmelerini) **esas** (ehlî) **olarak kabul etmektedir.”** demiştir.[xx]

Atatürk’ün Hilafet’i “**Ulus Devlet**” yapısıyla bağdaşmaz “**Pan-İslamist Hükümet, Pan-İslamist Devlet**” olarak tanımlayan bu sözleri, “Atatürk’e göre Halifelik TBMM’dir” gibi iddiaların tersini kanıtlamaktadır.

● Söz konusu yazıda Atatürk’ün “**İşte bizim Meclisimiz ve onun içindeki kişilerden oluşan hükümet dinin tamamıyla emretmiş olduğu bir şekilde ve niteliktedir. Buna karşın başkaca bir Hilafet makamı söz konusu olabilir mi?**” sözleri aktarılmış ve bu sözler “Atatürk’e göre Halifelik, TBMM’dir.” “**Hilafeti kaldıran kanunda; Hilafet, TBMM’nin manevi şahsında korunmuştur.**” iddialarına kanıt olarak gösterilmiştir. Oysa, bu konuşmasında Atatürk; **Hilafet’in “Pan-İslamist Ümmet Devleti”** demek olduğunu, **Türkiye’nin ise “Ulus-Devlet”** olduğunu, dünyadaki tüm müslümanların devleti, hükümeti demek olan Hilafet’in, yalnızca Türkiye sınırları içindeki ulusun

yönetimini üstlenen TBMM ile bağdaşmayacağını şu sözlerle anlatmıştır:

“Halife, bütün İslam ehlini (dünyadaki bütün müslümanları) bir birlik noktasında toplayacak; halife, bütün İslam aleminin (dünyadaki bütün müslümanların) hukukunu (haklarını) haysiyetini, şerefini (onurunu) refahını (geçimini) saadetini (mutluluğunu) muhafaza edecek (koruyacak); muhafaza ve korumaya muktedir (yetkin) olabilir. Halife, İslam alemine (dünyadaki bütün müslüman ülkelere) her nereden vuku bulursa olsun her türlü tecavüzleri (saldırıları) engelleyebilecek, reddedebilecek (karşı koyabilecek) ve (saldıranları) söküp atabilecek ve bunun için kuvvetli ordulara ve her şeye sahip olacaktır! Buna göre bütün bu saydıklarımızı yapmış, yapan, yapabilen (kişi) “Halife-i Müslimin” (Müslümanların Halifesi) olmak lazım gelir!” (...) “Efendiler! Halife ve hilafet (...) yalnız Türkiye ve Türkiye halkı için söz konusu olamaz. Belki bütün islam alemini (yeryüzündeki bütün müslümanları, islam ülkelerinin hepsini) kapsayan ve müşterek (ortaklaşa) bir makam olarak söz konusu olabilir. (...) Hoca efendi-

lerden biri diyor ki; “Meclis Halifeleridir.” Efendiler bu kadar sakat manasız (anlamsız) bir şey olamaz. Bu dünyada benliğini, insanlığını ve milli hakimiyetini (ulusal egemenliğini) anlamış bir toplumsal heyetin (birliğin) hiçbir vakitte kabul edemeyeceği bir safesatadır. Meclis halifenin değildir ve olamaz. (alkışlar).” (...) **Bütün İslam alemini (dünyadaki bütün müslümanları ve**

11.04.1996, Milliyet, Sayfa 17

RP'den hilafet önerisi

ANKARA - MİLLİYET

RP Karaman Milletvekili Zeki Ünal, Cumhurbaşkanlığı makamının hilafet kavramını da içermesini istedi.

TBMM Başkan Vekili Kâmer Genç'e su atarak geçen yasama döneminde büyük tartışma yaratan Ünal, bu görüşünü dün TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda Cumhurbaşkanlığı bütçesi görüşülürken seslendirdi. Ünal, Cumhurbaşkanlığı'nın yetkilerinden söz ettikten sonra bu makama krallık, şahıhlik, halifelik gibi bazı sıfatların verilmesini düşünmediğini, ama 1924'te kabul edilen ve hilafeti kaldıran yasa üzerinde fikir cımnastığı yapmak istediğini belirtti. Bu yasanın 1. maddesinde hilafet kavramının “hükümet ve cumhuriyet” in içinde yer aldığını vurgulandığını kaydeden Ünal, maddenin şu şekilde değiştirilmesinin yasanın içeriğine daha uygun olduğunu söyledi: “Halife haledilmiştir. Hilafet, Cumhurbaşkanlığı makamının ve Cumhuriyetin mana ve mefhumunda esasen mündemec olduğundan hilafet makamı mülgadır.”

1996 yılında Refah Partisi de Hilafeti kaldıran 1924 tarihli kanun metnini benzer biçimde yorumlayarak, değiştirilmesini istemişti.

göre bütün bu saydıklarımızı yapmış, yapan, yapabilen (kişi) “Halife-i Müslimin” (Müslümanların Halifesi) olmak lazım gelir!” (...) “Efendiler! Halife ve hilafet (...) yalnız Türkiye ve Türkiye halkı için söz konusu olamaz. Belki bütün islam alemini (yeryüzündeki bütün müslümanları, islam ülkelerinin hepsini) kapsayan ve müşterek (ortaklaşa) bir makam olarak söz konusu olabilir. (...) Hoca efendi-

islam ülkelerini) kapsayan bir hilafet makamı söz konusu olabilir.” (...) “Hilafetin yalnız Türkiye halkını değil bütün İslam alemini (dünyadaki bütün müslümanları ve islam ülkelerini) kapsaması hasebiyle, bu makam (Hilafet) hakkında bir karar vermek Türk milletinin selahiyeti haricindedir (yetkisi dışındadır).” [xxi]

Atatürk'ün bu sözleri de, “Atatürk'e göre, Hilafet TBMM'dir” gibi iddiaların tersini kanıtlamaktadır.

Sonuç olarak: Bütün Dünya dergisinin Eylül 2014 sayısında yayımlanan söz konusu yazıda ileri sürülen “Halifelik, esasen Cumhuriyet hükümeti içinde zaten saklıdır, vardır.” “Atatürk’e göre” “Halifelik, TBMM’dir.” ve “Hilafeti kaldıran kanunda; Hilafet, TBMM’nin manevi şahsında korunmuştur.” iddiaları; bir takım “incelik” ve tahrifatlarla dayalı olup, **gerçeğe aykırıdır. •**

[NOT: Söz konusu yazıda, aynı iddialar, bir de Adalet Bakanı Seyit Bey, Milletvekili Halit Akmansü ve diğerlerinin konuşmalarına dayanıyor-muş gibi sunulmuş olup; bunlarla ilgili irdelemelerimiz yazımızın bu sayıya sığmayan son bölümünde kaldığından, onlar da gelecek ay yayımlanacak.]

cengizozakinci@butundunya.com.tr

Kaynakça:

- [i] “Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün Hayatı”, Atatürk Araştırma Merkezi yayını, 2. basım, Ankara 2011 (2012), Yeni yazılı metin, sf. 374, eski yazılı metin fotokopisi, s.736. (1. basım, Ankara 2003, Yeni yazılı metin, sf. 351. Eski yazılı metin fotokopisi, s. 674.) Yazarlar: Prof. Dr. Yücel Özkaya, Prof. Dr. Mehmet Saray, Prof. Dr. Mustafa Balcıoğlu, Prof. Dr. Cezmi Eraslan, Hazırlayan: Hüseyin Tosun. İnceleyen: Prof. Dr. Abdurrahman Çaycı.
- [ii] “Atatürk’ün Bütün Eserleri”, Kaynak y. 2005, c.16, s. 236-237. Eski yazılı metni yeni yazıya çeviren, Musa Sarıkaya.
- [iii] Cumhurbaşkanlığı Arşivi, A-IV-17-a, D-68, F-18-20. Belgenin tıpkıbasımı için, bkz: Ali Satan, “Halifelüğün Kaldırılması”, Ufuk y., 2.bs. Ekim 2013, s.277-279.
- [iv] Cumhurbaşkanlığı Arşivi, A-IV-17-a, D-68, F-18-16. Belge fotoğrafı için, bkz: Doç.Dr.Ali Satan, “Halifelüğün Kaldırılması”, Ufuk y., 2.bs. Ekim 2013, s.253-254.
- [v] Bilal N. Şimşir, “Halifesiz 50 Yıl” başlıklı yazı dizisi, 18. bölüm. Cumhuriyet gazetesi,

04.04.1974, s.4.

- [vi] VIII. Türk Tarih Kongresi, Ankara 11/15 Ekim 1976, Kongreye Sunulan Bildiriler, c.III, s.1928.
- [vii] Bilal N. Şimşir, “Dış Basında Atatürk ve Türk Devrimi”, c.I, s. XVIII, Ankara 1981, TTKy.
- [viii] Bilal N. Şimşir, “Doğunun Kahramanı Atatürk”, Bilgi y. 1.bs., Temmuz 1999, s.190, s.230.
- [ix] Ali Satan, “Halifelüğün Kaldırılması”, Ufuk y., 2.bs. Ekim 2013, s.255, s.256.
- [x] Arı İnan, “Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün 1923 Eskişehir-İzmit Konuşmaları”, Ankara, 1982, s.67.
- [xi] Utkan Kocatürk, “Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri”, Ankara, 1999, s.68.
- [xii] Gazi Mustafa Kemal / Kamal Atatürk, “Nutuk”, Devlet Basımevi, İstanbul 1934, c.2, s.302, 303.
- [xiii] Cumhurbaşkanlığı Arşivi, A.IV.17-a, D.68.F.18, Fotokopi
- [xiv] Arı İnan, Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün 1923 Eskişehir-İzmit Konuşmaları, Ankara, 1982, s.103-104.
- [xv] Arı İnan, Gazi M. Kemal Atatürk’ün 1923 Eskişehir-İzmit Konuşmaları, Ankara, 1982, s.64 -Günümüz Türkçesiyle aktaran; “Atatürk’ün Bütün Eserleri”, Kaynak y., c. 14, s. 285.
- [xvi] Arı İnan, Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün 1923 Eskişehir-İzmit Konuşmaları, Ankara, 1982, s.67. Günümüz Türkçesiyle aktaran; “Atatürk’ün Bütün Eserleri”, Kaynak y., c. 14, s. 287, 288.
- [xvii] Utkan Kocatürk, Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri, Ankara, 1999, s.68
- [xviii] “Atatürk’ün Bütün Eserleri”, Kaynak y. c. 16., s. 149, 150. Ayrıca bkz: Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri.c. III, s. 69.
- [xix] Gazi Mustafa Kemal, “Nutuk”, Devlet Matbaası, İstanbul 1934, c.2 s.302, 303.
- [xx] “Atatürk’ün Bütün Eserleri”, Kaynak y. c.16., s. 237.
- [xxi] Arı İnan, Gazi M. Kemal Atatürk’ün 1923 Eskişehir-İzmit Konuşmaları, Ankara, 1982, s.104-105. Günümüz Türkçesiyle aktaran: “Atatürk’ün Bütün Eserleri”, Kaynak y. c.16., s. 335-368.

Aydınlanma ve Eğitim

"Aydınlanma", inanca dayalı
düşüne sistematığı yerine, usa dayalı
düşüncenin geliştirilmesidir.

Başka bir deyişle, sanat, felsefe ve siyaset alanlarındaki devrimci gelişmelerin ortak adıdır. Oturduğu temel, insan aklıdır. İnsanların etik ve toplumsal alanda kendi geleceklerini kendi usalarını kullanarak, belirleme girişimidir. Tekile indirgendiğinde, bireyin düşünme ve değerlendirme süreçlerinde din ve geleneklerin baskısından kurtulup kendi aklı, kendi edinimleriyle yaşamını aydınlatma girişimidir. Kant'ın deyişiyle, insanın kendi suçu ile düşmüş olduğu bir ergin olmayış durumundan kurtularak aklını kendisinin kullanmaya başlaması, kendi kendisi ile hesaplaşmasıdır. Değer yargılarının

tümüne insancılığı, hoşgörüyü, ilerleme kararlılığını ve uzlaşmacılığı katabilmesi ve sonuç olarak hukukun üstünlüğü, insan hakları ve sözde değil, özde demokrasiyle buluşabilmesidir. Başlayınca da durmadan ilerlemesidir.

Cumhuriyet Öncesi Aydınlanma:

Aydınlanma sürecinden geçerek çağdaş uygarlığı yakalamak bizler için hiç de kolay olmamıştır. Anadolu yarımadası, altı yüzyıllık Osmanlı yönetiminde, sarayın asker ve yiyecek deposu olarak algılanmış; orada yaşayanlara da bu doğrultuda davranıl-

mıştır. Şöyle ki:

● Kimlikleri yok sayılmıştır. Sokakta, tarlada kime, "Sen kimsin?" diye sorulsa, alınan ortak yanıt, "Elhamdülillah müslümanım," olmuştur. Kendisini babasının ya da dedesinin lakabıyla tanımlamaya kalkışmıştır.

O smanlıyı kendi ataları sayarken, onların kimlerden geldiğini düşünmemiştir bile. Cariyelerin (Padişah karılarının) yabancı uyruklu; vezirlerin ise, Enderun'da yetiştirilen devşirme çocuklardan olduklarını öğrenme fırsatı bile bulamamıştır. Saray çevresinin, çağlar boyu kendilerine, "Etrak-ı bi idrak = akılsız (idraksız) Türkler" dediğini ya hiç duymamış ya da duymazlıktan gelmiştir. Böyle olunca da, Osmanlı döneminde bu yarımadada yaşayanlarda belirli bir yurttaşlık bilinci gelişmemiştir. Bir ulus olma düşüncesiyle uzun süre tanıştırılmamışlardır. Ulus devlet ve ulusal egemenlik nedir öğrenememişlerdir. Başka bir deyişle, belli bir tarih bilincinden yoksun kalmışlardır.

● Dil bilinciyle donatılmamışlardır. Osmanlı yöneticileri kendi aralarında, Arapça, Farsça ve Türkçeden oluşan yapay bir yazı dili (Osmanlıca) yaratmışlardır. Halkın bu dili anlaması olanaklı olmamıştır.

Örneğin Şemsettin Sami'nin 1908 yılında derlediği Kamus-u Türki adlı sözlükteki 30 bin sözcüğün 11,300'ü Arapça kökenli, 4,400'ü Farça kökenlidir. Ancak geriye kalan 14,300 sözcük Türkçedir.

● Kul değil, birey; ümmet değil, ulus olmalarına izin verilmemiştir. Tanrının egemenliğinin dışında başka bir egemenlikle tanıştırılmamışlar; kendi kendilerinin efendisi olabileceklerini düşündürmemişlerdir. Özgür

Osmanlı döneminde bu yarımadada yaşayanlarda belirli bir yurttaşlık bilinci gelişmemiştir.

düşünceyi günah sayabilmişler, insan aklının üstünlüğünü öne çıkarmalarına izin vermemişlerdir. Etik ve toplumsal alanda kendi geleceğini kendisinin belirlemesi düşüncesi ne yaklaştırmamışlardır. Kadın, ikinci sınıf insan sayılmış, "Saçı uzun aklı kısa," kabul edilmiştir. Böyle olunca da, özgürlük ve eşitlik kavramları yeşerecek uygun bir ortam bulamamıştır.

● Ülke yönetimine karıştırılmamışlardır. Katılımcılık, paylaşımcılık ve demokrasi düşünceleri onlara birer umacı olarak gösterilmiştir.

"Halkın, halk için, halk tarafından yönetilebileceği" ilkesinden uzak tutulmuşlardır.

● Eğitimden yoksun bırakılmışlardır. Uygarlığın kaldıracı olan çağdaş okul anlayışının, Osmanlı sınırlarını aşmakta çok zorlandığı bilinmektedir. Kurtuluş Savaşı yıllarında erkeklerin

% 90'ından fazlasının, kadınlarinsa % 99'unun okuyamaz-yazamaz durumunda olması bunun en tipik göstergesidir.

Matbaa, Osmanlı sınırlarına 200 yıl gecikmeyle girebilmiştir.

Cumhuriyet döneminde Aydınlanma:

Anadolu insanı, Türkiye Cumhuriyetini kurarken işte böylesi yıkıkdökük bir toplumsal görüntü vermektedir. Bu zifiri karanlığı yırtan, Anadolu aydınlanma güneşi olmuştur. Anadolu aydınlanmasının bir adının da "Türk Devrimi" olması tam da bu nedenledir. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti bağlamında aydınlanma, aynı zamanda bir uluslaşmadır. Aydınlanmanın önderi olan Ata-

türk, Anadolu insanının geri kalmışlığının tanısını doğru koymuştur. Nedenleri usun tutsak edilmesinde aramıştır. Aklın her zincire vurulmasında,

Aydınlanmanın önderi olan Atatürk, Anadolu insanının geri kalmışlığının tanısını doğru koymuştur.

toplumun gerileme ve çökme dönemlerine girdiklerini gözlemiştir. O nedenle de, yaşamdaki en gerçek yol göstericinin bilim olduğunu söylemiştir. Türkiye'nin çağdaş uygarlık düzeyine erişebilmesinin öncelikli yolunun bilimden geçtiğini vurgulamıştır. Ve ulusuna şöyle seslenmiştir:

"Dünyada her şey için, uygarlık için, yaşam için, başarı için en gerçek yol gösterici bilimdir, fendir (teknik). Bilim ve tekniğin dışında yol gösterici aramak aymazlıktır, bilgisizliktir, sapkınlıktır."

Görüldüğü gibi Atatürk, insanlarımızın karanlığın derin kuyusunda tutuldukça geri kaldığının bilincindedir. Bu nedenle de, Cumhuriyet'i kuran ve yaşatacak olanların bilimsel düşüncüyü benimsemelerini, usun arkasına takılmalarını istemektedir. Bu tür bir aydınlanmacı felsefeyi de, rasyonalizm ve pozitivism akımlarının ulusal öze dayandırılan bir birleşimi olarak tasarlamaktadır. Demek ki, Türk Devrimi, "akıl üstünlüğü"nden öte bir şey değildir.

Onun şu sözleri, bu yaklaşımı doğrular niteliktedir:

"Biz ilhamlarımızı gökten ve gaipten değil, doğrudan doğruya yaşamdan almış bulunuyoruz. Bizim yolumuzu çizen; içinde yaşadığımız yurt, bağrından çıktığımız Türk ulusu ve bir de, uluslar tarihinin bin bir facia ve ıstırap kaydeden yapraklarından çıkardığımız sonuçlardır."

Özet olarak; genç Cumhuriyetin kurucuları, ulusal dirilişin altın anahtarının özgür düşünce ve bilim olduğunu vurgulamışlar, düşüncüyü dünya

gerçeklerinden başlatmışlar ve Türk ulusuna, karanlığın kaba gücüne karşı durabildiği ölçüde, başının dik olacağını anımsatmışlardır. Bu uğurda yaptıkları, Anadolu Aydınlanma Meşalesi, karanlıkta kalmış olan bütün uluslara örnek oluşturacak niteliktedir.

Nitekim, Türk devrimi dışında, dünyadaki hiçbir devrim, dile ve yazıya dokunmayı aklından geçirmemiştir.

**"Bizim yolumuzu
çizen; içinde
yaşadığımız yurt,
bağrından çıktığımız
Türk ulusu ve bir de,
uluslar tarihinin bin
bir facia ve ıstırap
kaydeden
yapraklarından
çıkardığımız
sonuçlardır."**

Türk aydınlanmasının toplumumuzdaki etkisel alanı genişledikçe, tepkisel seçeneğiymiş gibi görünen şeriatçılığın da yayılmakta olduğu gözden kaçmamaktadır.

Örneğin Fransız Devrimi de, Rus Devrimi de, bir başka devrim de, yönettikleri halkın bilimsel, felsefi ve/ya da kültürel dokularına inerek onların yazgısını değiştirmeye kalkışmamıştır.

Atatürk ve arkadaşları, aydınlanmanın, Anadolu'da kökleşmesinin, özünde bir eğitim sorunu olduğunu ta başından görüp yola çıkmışlardır. Yeni Türk İnsanı modelini oluşturmak için kolları sıvamışlardır.

Sonuç:

Türk aydınlanmasının toplumumuzdaki etkisel alanı genişledikçe, tepkisel seçeneğiymiş gibi görünen şeriatçılığın da yayılmakta olduğu gözden kaçmamaktadır. Çeşitli mezheplerin ve tarikatların elinde bulunan kimi güçler, dış desteği de arkalarına alarak, aydınlanmanın önün kesmeye koyulmuşlardır. Bilgiyi denemeye ve anlamaya sunma yerine, çatışmacı kör inancın peşine takılıp kalmışlar; küresel değişime ayak uydurma adına demokrasi-mizi, dinci bir oligarşiye dönüştürme

çabasına girmişlerdir.

Bilinç dünyasının eleştirel düşüncenin öncülüğünde nerelere vardığını unutmuşlar, inanç dünyasının çıkmaz sokağına sapmakta sakınca görmemişlerdir. Aydınlanma, sanki ortaçağın dinsel karanlığına karşı, insanlığın kan ve gözyaşıyla yaktığı meşale değilmiş gibi, dinle oturup ticaretle kalkmaktadır.

İnanç konusundaki tek hakemin, inanç sahibinin vicdanı olduğunu unutmuş gibidirler. Ve eğitim mekanizmalarını sürekli baskı altında tutarak, devlet kadrolarını din eğitilmiş kişilerle doldurmakta sakınca görmemektedirler.

Cumhuriyet tarihimiz, bir günde yedi bin okul müdürünün görevden alındığını, bugünden önce hangi dönemde gördü ki?

Bu durumda Türk aydınlanmasının şaşkınlaşması ve bunalıma girmesi doğaldı; öyle de olmuş gibi görünmektedir. İnsanlarımızın günlük yaşam biçimlerine açık bir tehdit söz konusudur. Önümüzü görebilmemiz güçleşmiştir.

Bugün, halkının çoğunluğu Müslümanlardan oluşan elliye aşkın ülkeden yalnızca Türkiye orta ölçekte gelişebilmiş ve çağdaşlaşma yoluna girebilmiştir. Bunun altın anahtarının Anadolu Aydınlanması olduğunu kim göz ardı edebilir?

Dilerim, yüzü güneşe dönük ağacın meyvesinin tez olgunlaşacağını unutmayız. •

bekirozgen@butundunya.com.tr

Sporun Dünyası

Metin Gören

Yanlış Kararlar

Sporsal evrimini tersine, dikine, özcesi; paraşütsüz iniş moduna ayarlayan Türk Sporu'nu yönetenlerin, gelecek günlerde olumsuzluklar içerecek kararları kuşkusuz çok tartışılacaktır.

Atatürk Türkiye'si'nin çağdaşlaşma yolunda attığı her adımın bilinçli, ileriye dönük verimlilik sağlayacak kararlarının ıslak imzalarını kurutmak isteyenlerin gayretleri, doğrusu bu ya yüreğimizi paralyor. 3530 sayılı yasa ile işlerlik kazanan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün, madde madde oluşturduğu sporda kalkınma hedefleri, marka değeri bilinen spor malzemeleri üreticilerinin tekeline geçtiğinde, iş-işten

çoktan geçmişti zaten.

Aynı yasanın dördüncü maddesine irice yazılan, "Her Türk genci spor yapmak zorundadır." tümcesi, bir büyük liderin beyninde oluşan ve geleceği hedefleyen bir düşünce zenginliği idi. Komik buldular, işlerine gelmediği için. Faşist bir uygulama dediler, faşist Adolf Hitler'in üstün ırk felsefesiyle karıştırarak. Köy Enstitüleri'ni örgütsel oluşumlar şeklinde ve daha ileriye giderek komünist

O körpecik beyinlere sporun insan yaşamındaki yeri anlatılır, öğrencilerin kötülüklerden arınması için modern düşünce biçimiyle gerçekler yansıtılırdı.

yuvaları iddiasıyla değerlendirenlerin, kapatma kararlarının faturası çok ağır oldu ve kimse de ödemeye yanaşmadı. O ilim irfan yuvaları varlıklarını sürdürübilse, Türk Sporunu'nun dayanıklılığa dayalı tüm sporlarda güçlü olacağı uluslararası arenalarda boy göstereceğini kimse inkar edemezdi. Bir yanda faşizm, öte yanda komünizm. İzm'lerin komik işlerliği, ne yazık ki; Türk Spor'unu yok edişin utanç belgeleriydi. Şimdi de; okullarda sürdürülen spor (Beden eğitimi) dersinin kaldırılması eylemi...

Haftada bir kez ve kırkbeş dakikacıklar bile çok görüldü. Bu süre içinde, bedensel ne tür bir katkı sağlanır sorusuna yanıt; zihinsel katkı olacaktır. O körpecik beyinlere sporun insan yaşamındaki yeri anlatılır, öğrencilerin kötülüklerden arınması için modern düşünce biçimiyle gerçekler yansıtılırdı. Bedenin eğitilmesi, hareketlerin (kültür - fizik) programlanması şeklinde değil-

dir kuşkusuz. Bedenin eğitilmesinin temel ögesi, beyinden başlayan algılama, uygulama şeklidir. O çocuklara ne verirsiniz onu alır. Sporsal uygulama spor derslerinin kaldırılmasıyla sona ermiştir. Bu konuda yapılan araştırmaların tümüne yakın bölümü, giderek kısıtlanan spor çalışmalarının, alan darlığı nedeniyle beyin oluşumuna yöneldiğini gösteriyor.

Cumhuriyet'in yadsınamaz ilkeleleriyle kendini yetiştirmiş bir öğretmenin kırbeş dakika içinde bedensel olarak verebileceği birşeyin olmadığının bilinci, aynı aydını zihinsel uğraşlara çoktan yöneltmişti, onu bile çok gördüler.

Peki şimdi n'olacak?

Ülkenin çeşitli kesimlerinde açık seçik görülen ayırıştırma operasyonu, bu kez sporun dibine dinamit koyacak, zengin ile yoksul arasındaki uğraş, malzeme, alan ve düşünce boyutunda zarar salgılayacaktır. Modern spor salonlarına erimek için gidenlerin

sağlıklı yaşamı Türk Sporuna yerine, kendi alanına bireysel zenginlik olarak geri dönecektir.

Peki temel oluşumların yok edilmesi ile gençlik ne yapacak, nereye yönelecektir. Soru kolay, yanıt çok zordur. Zorluğun zorluk derecesi, futboldan başlayarak, salon sporlarına, atletizm pistlerine, havuzlara dek bir silsile takip edecektir. Yabancı sporcunun ülkemize akını, sporumuzun özendiriciliğinin tükenmesi başta olmak üzere, güncel başarılar peşinde koşanların çabaları sonucundadır.

Yabancı sporcunun ülkemize akını, sporumuzun özendiriciliğinin tükenmesi başta olmak üzere, güncel başarılar peşinde koşanların çabaları sonucundadır.

Bizden yetişmesine engel koyanların günahı, sayıları çok az alt yapıların duvarlarına vura vura yankılanadursun, basketbol takımlarımızın ilk beşine yabancı izni çıkarılması, altıncısı için, yüzüymibeşbin dolar ödenmesi, darbenin en keskin kılıcı olanıdır. Dünya Şampiyonası'na milyon dolarlar ödeyerek katılan Milli Takımımız için başarısız oldular

diye bilmemiz insaf ölçülerinin dışındadır. Dört bir yanı yabancı sporcuların tekelinde olan Türk basketbolunun şu günkü varlığı bile alkışa ve övgüye değer ölçüdedir. Paranın egemen olduğu bir spor sisteminin, öğretmenin özel salonlarda para imzası taşıdığı mantığı sporumuzun tepesinde bir Demokles'in kılıcı gibidir, indi incek.

Şunu da göz ardı etmemiz olası değildir. Sporun evrensel boyutlardaki yapısı, dil, din, ırk gözetmeksizin sürdürdüğü varlığı, ülkemizi de kapsamına almış olabilir. Ancak; yapısal kurgunun programlanması üst düzey bir yarışma takımı kurarak caka satmak olmamalıdır. Yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın çocukları, torunları ciddi anlamda gözetim altında tutulmalıdır. Gel sen, oyna milli takımda yerine, ben geliyorum, birlikte hazırlanacağız mantık söylemi geçerli olmalıdır. Avrupa'nın bir çok ülkesinde toplumsal hareketin odak noktası sporla ilgili binlerce Türk gencinin arasından yalnızca futbolcuları seçmek yerine, diğer spor branşlarında onlarca Türk gençliğinin varlığında haberdar olmak gerekmez mi?.

Türkiye son yıllarda yanlış kararlar vermekle ünlendi. Bu yadsınamaz bir gerçektir. Spor olgusunun içsel programdırılması ise yok etmenin, ya da bu kulvara doğru yönelmenin izlerini taşıyor. Yanlış kararlar sonucunda yanlışla yönelmek, gelecekteki yanlışlara da kucak açıktır...•

metingoren@butundunya.com.tr

Özgür ve Özgün

Yeni öğretim yılı başladı. Ana babalar, ilkokul birinci sınıf öğrencilerini hafta başında öğretmenlerine teslim etti.

Yazan: ZEKİ SARIHAN

Şimdi ikinci sınıftan on ikinci sınıfa kadar milyonlarca öğrencimiz, hayata daha kaliteli birer insan olarak katılabilmek için sevgili öğretmenlerine kavuştular.

Eğitimimizin bin bir sorunu var. Hükümetlerin yaptığı kötü eğitim programları ve yarattıkları kargaşa olmasa bile artan nüfus, yeni teknoloji ve eğitim usullerinin devreye girmesi, çoğalan ve güncellenen bilgiler nede- niyle bu sorunlar az veya çok hep

olacak. Yeni öğretim yılında meslek- taşlarıma başarılar dilerken, onların üstesinden gelebilecekleri bir konudan söz edeceğim. Bu, özgür ve özgün insan yetiştirme sorunudur.

Ezbercilikten Yaratıcılığa

Eğitim anlayışımız ezberci bir gelenekten geliyor. Öğretmenin öğrencilerde bir an önce ve eğitimin her basamağında yaratıcı düşünce ve davranışı geliştirmesi gerekiyor. Ken-

dilerine nasıl bir program dayatılırsa dayatılsın, her öğretmen kendi tutumu ile bunu başarabilir. Hiçbir güç ona bu konuda müdahale edemez. Öğretmenliğin bir bilgi aktarıcılık değil, kişilik geliştirme özelliği de buraya dayanır. Bizim en çok minnet duyduğumuz, unutamadığımız öğretmenler de bunlardır. Onlar bizim yeteneklerimizi açığa çıkarmaya çalışmışlar, öğrencilerine özgüven aşılamışlardır.

“Benim Melek Annem”

Ortaokul öğrencilerine Türkçe dersine girerken, sınıfların birinde yaptığım bir kompozisyon dersini hiç unutmuyorum. Öğrencilere “Annenizi anlatan bir yazı yazın” dedim. Dersin sonunda kâğıtları topladığımda hemen bütün yazıların başlığının “Annem” olduğunu hayretle gördüm.

lacaktı? Bunun yerine her biri yazının içeriğine uygun onlarca, yüzlerce başlık bulunabilirdi. Birkaç örnek verdim: Benim Annem, Dünyanın En İyi Kadını, Mahallenin Ayşe Ablası, Melek Kadın, Sevgili Anneciğim...

Sonra yazılarını yeni bir başlıkla yeniden yazmalarını istedim. Böylece ilk yazılarında işaretlediğim hataları da düzeltereklerdi ve yazıya daha bir özgünlük kazandıracaklardı.

İnanınız, nerdeyse sınıftaki öğrenci yazısı kadar başlık ortaya çıktı. Hiçbiri artık ilk kullandıkları başlığı ve benim örnek olarak verdiklerimi kullanmamıştı. *(Bir öğrencinin konuyu öğrenip öğrenmediği, ilk sınavda değil, hatalarını gösterdikten sonra yapılan ikinci sınavda anlaşılır.)*

Bu onların değil, benim bir eksikliğimdi. Demek ki önceden bu konuya dikkatlerini çekmemişim. Ertesi derste herkesin kağıdını kendisine verdim ve bu başlıklardaki tekdüzeliğe dikkat çektim. Böyle olmamalıydı. Herkesin başlığı farklı olmalıydı. Anneler yalnızca “Annem” başlığı ile mi anlatı-

Bir burun hikayesi

Birkaç yıl önce bir kitap fuarında orta yaşlı bir erkek bulunduğum stantta yanıma yaklaştı, elimi öpmeye çalışarak:

”Hocam,” dedi. ”Bilseniz ben size ne kadar çok şey borçluyum. Siz benim hayatımı değiştirdiniz?”

”Hayrola ben sana ne yaptım ki?” dedim.

“Siz,” dedi, ”Bize bir gün sınıfta bir kompozisyon yazdırdınız. Bir arkadaşımızı tahtaya dikerek ‘Bu arkadaşınızı tasvir eden bir yazı yazın.’ dediniz. Yazdık. Ben ‘Arkadaşımızın yüzünün ortasında bir burnu var.’ diye bir cümle yazmıştım. Siz bu cümleyi

Ankara 50. Yıl Lisesi Orta Kısım 2-C şubesinde Mayıs 1991'de çekilmiştir. Öğrenciler bir açık oturumda farklı görüşlerini dile getiriyorlar.

beğenmediniz. 'Nasıl bir burun, biraz ayrıntı anlatmalısın. Bir gaga burun mu? Burun uzun mu, yassı mı? Rengi ne? Burun delikleri geniş mi, dar mı? Bunları ve başka özelliklerini yazmalısın.' dediniz. Ve burnu yeniden tasvir ettim. İşte bu olay benim hayatımı değiştirdi. Artık ayrıntıya dikkat etmeliydim ve kendime özgü bir üslubum olmalıydı. O tarihten sonra hiçbir burun artık benim için yalnız bir burun, hiçbir ağız benim için artık yalnızca ağız değil."

"Şimdi mesleğin ne?" diye sordum.

"Tiyatrociyüm." dedi. Oyunları sahneye koyuyormuş.

Bu karşılaşma İzmir'de oldu. Hamit, bir süre sonra yeni bir oyununu Ankara'ya getirdi ve beni de oyunu izlemeye davet etti. Oyunun başlamasına on dakika kala, onu görmek ve hoş geldin demek için perdeyi aralayıp sessizce salona girdim. Sahnede oyunun son provaları

"Burnu yeniden tasvir ettim. İşte bu olay benim hayatımı değiştirdi."

yapılıyordu. Beni görtünce heyecanlandı. Sahneden indi ve boynuma sarıldı. Sonra arkadaşlarına dönerek beni onlara takdim ederken onun hayatında önemli bir yere sahip olduğumu söyledi.

"Bari şu burun hikâyesini de anlat!" dedim. Onlara da anlattı. Oyuncular, yöneticilerine burnu ayrıntılı olarak anlatmasını öğreten Türkçe öğretmenini alkışladılar!

Hangi cumhurbaşkanı, hangi başbakan, hangi Millî Eğitim Bakanı, bir öğretmeni öğrencilerinin annelerini anlatan bir yazı için farklı başlıklar düşünmeleri konusunda onları özendirmesini önleyebilir? Buna hangi okul müdürünün gücü yeter? Ya da bir burnu herkesten farklı tasvir etmeyi?.. •

Türk Dili
Orhan Velidedeoğlu

Muş mu Huş mu

31 Ağustos 2014 tarihli gazeteler-
de “Cumhurbaşkanı Erdoğan’
n’ın ilk 30 Ağustos kutlaması”
ile ilgili haberler:

“Erdoğan, Cumhurbaşkanlığı
Senfoni Orkestrası eşliğinde sanatçı
Yavuz Bingöl ve Özhan Eren ile ‘Ye-
men Türküsü’nü söyledi. Erdoğan,
türküde geçen ‘Burası Muştur’ sözü-
nün doğrusu ‘Burası Huştur’ diye
düzeltti.”

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın 30
Ağustos Zafer Bayramı dolayısıyla
Çankaya Köşkü’nde verdiği resepsi-
yondaki bu ilk icraatı (uygulaması)
doğru ama eksiktir: “Burası Huş’tur”
değil, “Orası Huş’tur” olmalıydı.

Türküde sözü edilen Huş, Yemen’
de Başkent Sana ile Taiz şehirleri ara-
sındaki dağlık yörede, üzerinde kale
bulunan bir tepenin adıdır ve bu tepe
çevresinde çok kanlı çatışmalar olmuş-
tur.

Türkünün bu dörtlüğü şöyle dü-
zeltilmeliydi:

*Orası Huş’tur / Yolu yokuştur /
Giden gelmiyor / Acep ne iştir!..*

On yıl kadar önce, Yemen’de gö-
rev yapmış bir beyle tanışmış ve ona
Huş kalesini görüp görmediğini sor-
muştum. Yanıtı ilginçti:

“Bilmez olur muyum; hatta kale-

nin arka yamacında, Anadolu’dan
Yemen’e savaşmak için gelen askerle-
rimizden sağ kalıp da dönme olanağı
bulamayanların evlenerek orada ev-
bark kurup yerleştikleri bir Türk köyü
vardır; dillerini unutmamışlar, Türkçe
konuşuyorlardı...” demişti.

Halka mal olmuş bir başka deyi-
şimizin Halkbilimci bir akade-
misyen bayanın kaleminden
Cumhuriyet gazetesinde şöyle bir
talihsizliğe uğraması da üzücüydü:

*Şalvarı şaltak Osmanlı / Avradı
kaltak Osmanlı / Eken de yok, biçen
de yok /Yiyende ortak Osmanlı...*

Oysa “avradı” değil, “Eyeri kal-
tak Osmanlı” denmeliydi .

Atın sırtına vurulan eyerin kapla-
ması altındaki tahta iskelete denir kal-
tak diye. Köylü, bir çul atar atın sırtına,
öyle biner; kaltaklı eyeri nereden
bulacak.

Üçüncü satır: “Eken de, biçen
de...” derken “de” ler “dahi” anlamın-
da değildir; bitişik yazılmalıydı: Bu
deyiş Azeri ağzında “-ken”; ekerken,
biçerken anlamındadır.

Herhalde uydurmak, araştırmak-
tan daha kolay geliyor... •

orhanvelidedeoğlu@butundunya.com.tr

Saklı Tarih
Sinan Meydan

**Türk
basınında
ilk kez**

Atatürk'ün Mayaca-Türkçe Sözcük Analiz Çalışması

Atatürk, yeni Türkiye'yi tarihten çıkarttığı derslerle biçimlendirmiştir. Türk'ün Osmanlı döneminde unutulmaya yüz tutan tarihini ve dilini yeniden arayıp bulmuş ve Türk ulus devletini, Türk tarihi ve Türk diliyle beslemiştir.

Türk Tarih Tezi ve Türk Dil Tezi'nin fikir babası Atatürk'tür. Okuduğu 5000'e yakın kitabın 1000'e yakını tarihle ve dille ilgilidir. Tarih ve dille ilgili düşüncelerini yazmış, dahası dil çalışmalarına bizzat katılıp çok sayıda sözcük türetmiştir. Yazdığı "Geometri Kitabı"nda Arapça, Farsça matematik terimlerine Türkçe karşılıklar bulmuştur.

Atatürk, hiç abartısız ölünceye kadar okumuştur. Son okumaları Mayalarla ilgilidir. Çok bilinmemesine rağmen, Atatürk ömrünün son günlerinde Mayalarla Türkler arasındaki ilişkinin izlerini sürmüştür. Atatürk'ün Mayalar konusunda okuduğu kitaplar arasında M.Brasseur de Bourbourg'un "Maya Dili" adlı eseri çok önemlidir. Çünkü M. Brasseur,

M. Brasseur de Bourbourg

dünyadaki en önemli Maya uzmanlarından biridir. 1845 yılında Meksika'ya yerleşip buradaki yerel ağızları öğrenerek “Mayalar” ve “Mu” hakkında çok önemli araştırmalara imza atan Brasseur, hayatını Orta Amerika tarihine, felsefe ve din konularına adanmış bir bilim insanıdır. Brasseur, Mayalar konusundaki ilk araştırmaları gerçekleştirmiş döneminin birkaç uzmanından biridir. Atatürk, Brasseur'un “Maya Dili” adlı bu çok önemli kitabını sayfa kenarlarına notlar alarak ve önemli gördüğü yerlerin altını çizerek büyük bir dikkatle okumuş ve Maya diliyle Türkçe arasındaki benzerlikleri ortaya koymaya çalışmıştır.

“Maya Dili” adlı kitapta Atatürk'ün ilgisini çeken bölümlerden bazıları şunlardır:

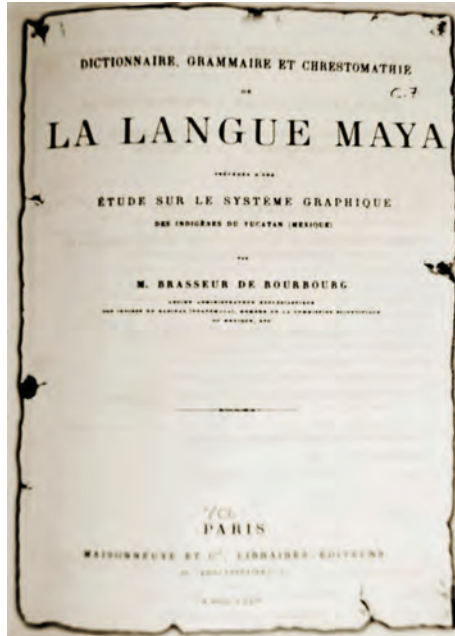
Atatürk, 124.sayfada geçen “Men” sözcüğüyle ilgilenmiş, “Men” sözcüğünün anlatıldığı paragrafın

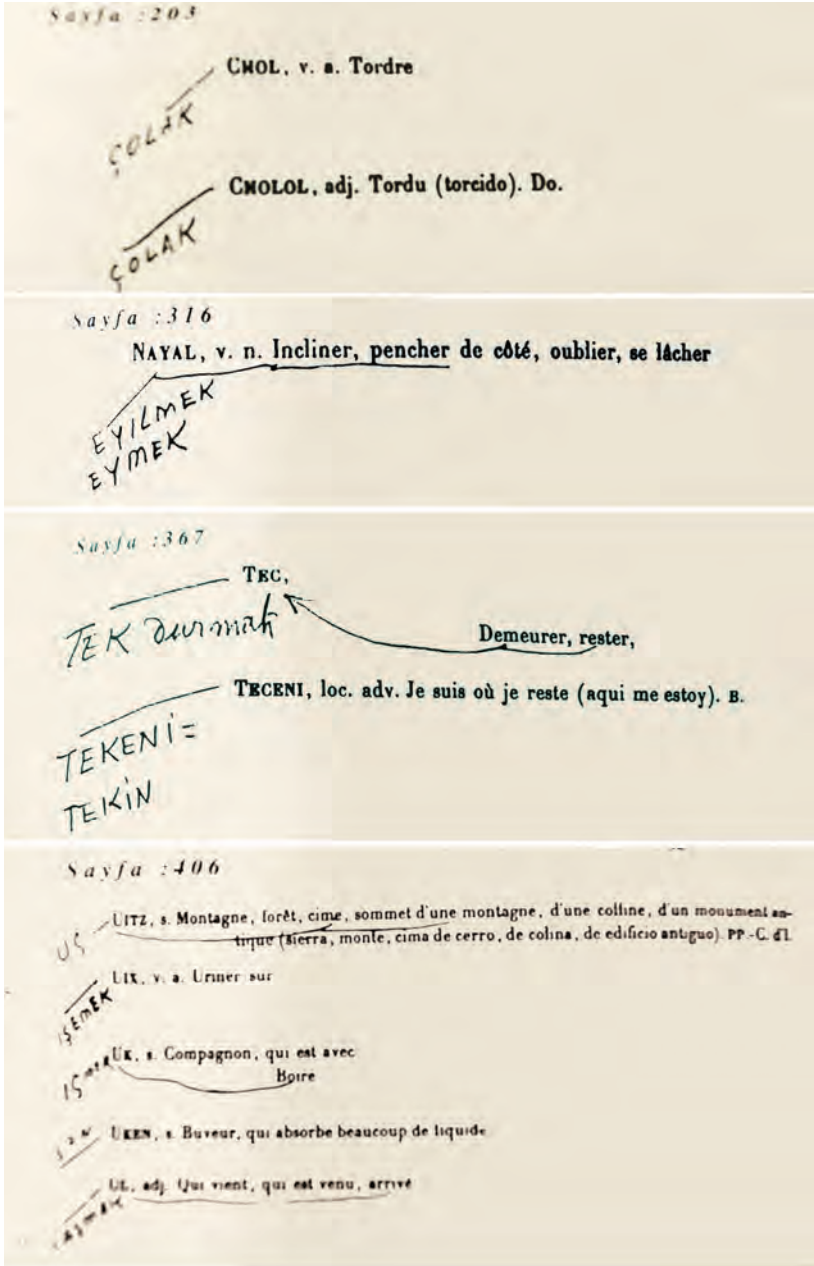
tamamını bir çizgiyle işaretleyip, paragrafın başına “önemli” anlamında bir (X) işareti koymuştur.

“Men, Maya dilinde on ikinci günün adı olan bu hiyeroglifin Troano metnindeki karşılığıdır. Pio Perez'e göre men kelimesi, sanatçı, köylü anlamına gelmektedir. Yucatan'ın eski dilbilimcilerine göre, kurmak, inşa etmek, desteklemek, vs. anlamına gelen bir fiildir. (...) Me-en veya Mehan oğuldur, evlattır, yani evin kurucusu ve desteğidir. (...)” Atatürk bu paragrafın hemen yanından bir ok işareti çıkararak “Men, halı demek” diye de bir not düşmüştür.

131. sayfada geçen “U-ax-ac” sözcüğünün kökeni hakkındaki açıklamada da Atatürk'ün dikkatini çekmiştir.

Brasseur'un Maya Dili adlı kitabı

Atatürk'ün el yazısıyla not aldığı sayfalardan örnekler

Sayfa : 221

EBEZA, v. a. Affiler, aiguiser, rendre pointu

ABZA = ŞERH
KABİLSİ ?

Sayfa : 270

KIN, s. Soleil, jour

GÜN
GÜNEŞ

Atatürk, Maya dilinin özellikle-
rinin kısaca özetlendiği bir paragrafı
baştan aşağıya bir çizgiyle işaretlemiştir.
Bu paragrafın sonunda “Maya
dilinin dünyadaki en eski ve en zengin
dillerden biri olduğu” belirtilmektedir
(s.111).

Atatürk’ün işaretlediği bazı
bölümlerden, onun Maya
dilinin kaynaklarına çok
önem verdiği anlaşılmaktadır:

“ABD’de Providence’da M.

Brown’ın zengin kütüphanesinde Ma-
ya diliyle ilgili çok komple bir sözlük
var. Bu sözlük Meksika’dan gelmiştir
ve büyük ihtimalle Peder Antonio de
Cludad Real’ in eseridir. Arkadaşımız
Dr. Brendt bir kopyasını aldı ve bir
gün yayınlayacağını ümit ediyoruz.”
(s.iv)

Atatürk, önemli bularak, bu bölü-
mün altını da boydan boya çizmiştir.

Atatürk, “Maya Dili İle İlgili
Temel Bilgiler” başlığı altındaki uzun
bir paragrafta geçen bazı “Maya
dillerinin” altını çizmiştir. Atatürk’ün
altını çizdiği Maya dilleri şunlardır:
Mije dili, tzotzil ve tzendal dilleri,

mikstek, zapotek, wabi veya huabi,
zoki, şiaponek, diria veya şoroteka
dilleri, tzendal veya tzeldal, şol, şana-
bal, zakloh-pakap, mame, lakandon,
kişe, kakşikel, kakşi, şorti, sinka ve
papaluka dilleri...

Atatürk, “Maya Dili” adlı kitapta
en çok Maya sözcükleriyle ilgilenmiş,
bazı Mayaca sözcüklerin Türkçe
olabileceklerini düşünerek bu sözcük-
lerin altını çizmiştir. Atatürk, “En Çok
Kullanılan Edatlar, İlgeçler ve Belir-
teçler” başlığı altındaki A, Ach,
Achac, Ah, Ay, Amal, Ba, Baci,
Bacilo, Bacito, Bacina, Bacix, Bak,
Bal, Balili, Bal-u-chum, Bal-uil, Bal-
uilal, Bal-ua, Banban, Bax, Laac,
Layac, Lauac, Bahun, Bahunx, Ache,
Ahal, Ah (Ünlem Ah!), Ilan, Ina, Inah,
Intah, Luil, İx, Ya, Et, Yoklal, Lac,
Abil, Habil, Acan, Acanac, Ahbuluc-
balam, Ahan, sözcüklerinin altını
çizmiştir (s.46-53, 66-69, 127-135).

Atatürk’ün Mayaca-Türkçe Sözlüğü

Atatürk, “Maya Dili” adlı kitabı
okurken adeta bir dil bilimci gibi

Türkçe kökenli olduğunu düşündüğü çok sayıda Mayaca sözcüğün yanına kendi bulduğu Türkçe karşılıkları yazmıştır. Bu şekilde 150'ye yakın Mayaca sözcüğe Türkçe karşılık bulan Atatürk, bir anlamda Türkiye'deki ilk Mayaca-Türkçe sözlüğü hazırlamıştır.

İşte Atatürk'ün Mayaca-Türkçe sözcük analiz çalışması: (*Atatürk'ün bulduğu karşılıklar kalın harflerle yazılmıştır*)

1. Ca: **Ki.**
2. Achak: **Uşak.**
3. Ahau: "Derebeyi, prens, kral, hükümdar" **Aga**
4. Ahau-cutz: "Hindi, tavus kuşu" **Tavus Kuşu.**
5. Ahcax: "Avrupa horozu" **Carga, Kakaş**
6. Am: "Beraber, hep, her yerde, aynı zamanda" **Hem.**
7. Atan: "Eş" - **Hatun**
8. Baal: "Büyük ünlü, saygın, soylu" **Beg**
9. Baat: "Balta" **Balta/**
10. Bal: "Bacanak, hanımın erkek kardeşi" **Baldız** (*Atatürk, bu sözcüğün sonuna, emin olmadığını ifade etmek için bir soru işareti (?) koymuştur.*)
11. Bey: "Böyle" **Böyle**
12. Bıç: "İncelterek ağacı işlemek, yontmak" **Biçmek**
13. Bon: "Renk" **Boya**
14. Box: "Lekeleyen, boyayan" **Boyamak**
15. Bonlız: "Renkle kaplı" **Boyalı / 16.**
- Buch: "Güve, yün yiyen böcek" **Kuha** (*Atatürk bu sözcüğün Sırpça olduğunu belirtmiştir.*)
17. Bul, Buluc, But: "Boğulmuş, **Boğulmak** suya gömülmüş"
18. Cahal: "Kalmak, bir yerde oturmak" **Kalmak**
19. Can: "Bilgelik, bilgi, güç, söylev, **Kanun** kural, ilke, örnek" (...)
23. Chak: "Çok, kuvvetli, tamamen,

bütünyle" **Çok**

24. Chacal: "Kırmızı, kızıl, pas rengi, **Çakal** bir küçük pars cinsi"

25. Chıcpahal, Chıctahal: Sırasıyla **Çıkmak** "çoğaltmak, çıkmak" (...)

30. Chucum: "Kabuğu dilde burukluk **Zakkum** bırakan bir ağaç"

31. Chic: "Çakmak" Çakmak (Hemen altına da **Çivi İçin** diye yazmıştır).

32. Chol: "Bükmek" **Çolak**

33. Cılıch: "Saygın, kutsal" **Kılıç**

34. Cobal: "Soy, aile, asalet şartı" **Kabile**

35. Coche: "Seyahat tahtirevanı" **Çoçi** (*Atatürk, bu sözcüğün yanına Macarca Araba notunu düşmüştür.*)

36. Cochich: "Kuş gagası" **Gaga**

37. Coloxche: "Kuşların tahta kafesi" **Koloçka** (*Bundan emin olamayarak sözcüğün sonuna bir soru işareti koymuştur.*)

38. Com: "Kap, kazan, her türlü derin tabak" **Çömlek**

39. Cuch: "Yük" **Göç**

40. Cutz: "Kanatlı av hayvanı" **Kuş** (...)

42. Ek: "Etin yağı" **Yağ**

43. Ekbalam: "Pars" **Ekbalam**

44. En: "Sıfatları oluşturmaya yarayan ve **Ben-im** bazen tamlayan son ek"

45. Et: "Benzeyen şey, eşit" **Eş**

46. Hatal: "Tahta, bir ağacın, inceltilmiş **Hatıl** kesilmiş parçası"

47. Hop: "Kaşık, kepçe, kevgir" Hopçe: **Ağaç kepçe**

48. Hul: "Varmak, gelmek" **Ulaşmak**

49. Hunabku: "Eski Mayaların Allah baş tanrısının adı olan"

50. İcnal: "Beraber, onun eşliğinde" **İle**

51. İx: "İdrar" İş: Çiş

52. Kaax: "Ağaçlı orman, çalılık, koruluk" **Kayaş**

53. Kak: "Ateş, yanmak" **Akmak**

54. Kaxnak: "Kuşak" **Kuşak**

(...)

69. Otoch: "Ev, konut" **Otağ**

70. Otzul: “Yoksul, zavallı, fakir,” **Yoksul**

71. Ot: “Yapılmakta olan yol” **Ot** (Yanına da Macarca Yol yazmıştır.)

72. Ox. “Üç” **Üç**

(...)

74. Pachal: “Geride kalan” **Paşa**

75. Pal: “Çocuk, genç” **Bala**

76. Pan: “Kazmak, sürmek” **Sa-pan**

77. Papic: “Çok acı bir biber türü”

Paprika

78. Pek. “Köpek” **Kö-pek**

79. Pel: “Klitoris” **Mih-bel**

80. Peten-İtza: “Maya şehri” **Chechen - İtza; Peken-İtza**

(...)

115. Ul: “Gelen, gelmiş, varmış” **Ulaşmak**

116. Uluuml -Cutz: “Kümes hayvanları diyarı” **Kuş**

117. Uooh: “Okumuş, akıllı” **Oku**’nun aslı (Ancak sözcüğün sonuna bir soru işareti koymuştur.)

118. Ut: “Yol, açık saha” **Ut:Utza:** (“*Macarcada yol demektir*” diye de eklemiştir.)

119. Uuc: “Kenar, bir kumaş kıvrımı, ordu birliği” **Uc**

120. Uxmal: “Meksika bölgesinde eski bir şehir adı.” **Üç** (Atatürk -Ux’un altına- “Yani Üç” diye yazmıştır.)

(...)

130. Yucatan: “En önemli Maya merkezlerinden birinin adı.” Bu sözcüğün ne anlama geldiğini anlatan paragraftaki “Su toprağına bağlı” cümlesinin altını çizen

Atatürk, buradan bir ok çıkartarak, **Yukatan’ın Anlamı** diye yazmıştır.

Atatürk’ün, M.Brasseur de Bourbourg’un “Maya Dili” adlı kitabını okurken bir dil bilimci titizliğinde çalışarak 150’ye yakın Mayaca sözcüğün Türkçe olabileceğini gösteren bu bilimsel çalışması Türkiye’de Mayaca- Türkçe dil benzerliği alanındaki ilk çalışmadır. Bu bakımdan çok önemlidir. H.G.Wels’in “Cihan Tarihi’nin Umumi Hatları” adlı kitabını okurken: “Ortak dil ortak bir kökeni kanıtlamıyorsa, en azından ortak bir geçmiş gösterir.” cümlesinin altını önemli bularak çizen Atatürk’ün, Mayaca ve Türkçe arasındaki bu dil benzerliğinden yola çıkarak en azından iki toplumun ortak bir geçmişe, tarihsel yakınlığa sahip olduğunu düşündüğü söylenebilir. Nitekim bu konuda araştırmalar yapması için emekli büyükelçi Tahsin Bey’i Meksika’ya gönderip araştırmalar yaptırmıştır. •

sinanmeydan@butundunya.com.tr

(Bu konularda bkz. Sinan Meydan, Atatürk ve Kayıp Kıta Mu (2 cilt) İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2005-2008, Ayrıca. İsmail Doğan, Mayalar ve Türklük, Ankara, Ahmet Yesevi Üniversitesi Yayınları, 2007, s. 151-194.)

“Milliyetin çok belirgin niteliklerinden biri de dildir. Türk milletindenim diyen insan, her şeyden evvel ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk kültürüne, topluluğına bağlılığını iddia ederse buna inanmak doğru olmaz.”

M. Kemal Atatürk

Ispartalı Hakkı Köyünü Anlatıyor

Ulusalçı
Bir Aydın
Yüz Yıl
Önceki
Gözlemleri:

Ağlarcızade Ispartalı Mustafa Hakkı, doğduğu kentte vergi memurluğu, Menafi Sandığı'nda (Ziraat Bankası) saymanlık, müdürlük, müfettişlik yaptı. Fransızcadan çevirileri, şiirleri yayınlanıyordu. Mehmetçik Gece Nöbetinde şiiri, sınırda nöbet bekleyen Mehmetçiğin köyüne olan sevgisini dile getirir:

Bu gecenin nefesinde çok hoş kokan bir şey var;

Koku değil... bizim köyün yaylasının havası!

Uzaklarda boğuk boğuk bir hicranlı ses ağlar;

Yad ses değil... bizim bağın kumrusunun sedası!

Ulusalçı aydının, günümüzden yüz yıl önce kendi köyünü anlattığı, Köyümden başlıklı yazıları, şiirindeki gibi, duyarlık doludur. Ancak yazılarında acı gerçekler de dile gelir,

*Ulusalçı aydının,
Köyümden baş-
lıklı yazıları,
şiirindeki gibi,
duyarlık doludur.*

sert eleştiriler sıralanır.

Hakkı Bey, İstanbul'a gelerek Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Öğretmenlik, avukatlık yaptı. 2. Meşrutiyet'te iki dönem milletvekilliği görevinde bulundu. Banka müfettişi olarak Şam'da iken orada görevli olarak bulunan Mehmet Âkif (Ersoy) ile yakın dost olmuştu. Görüşmeleri İstanbul'da da yoğun biçimde sürdü. Ona, zaman zaman eleştiriler yöneltiyordu. Bir gün şöyle dedi:

“Ben şu köylü adam, bu yaşında Fransızca öğreniyorum. Boilleau’ dan çeviriler yapıyorum. Sen kalkmış (Muallim) Naci’ nin arkasından koşuyorsun. Bu dönemde, bu gazeller ayıptır. Sen bu şairliği bırak da önce bir dil öğren. Ondan sonra şair mi ola-

**Ispartalı Hakkı Bey
Türkçenin arılaşması,
zenginleşmesi için
emek verdi. Eğitim
Bakanlığı'na konuyla
ilgili ayrıntılı
raporlar sundu.**

caksın, bilgin mi, seninle oturur karar veririz.”

Âkif o gün pek kızdığı bu uyarıya hak verdi. Fransızca'yı eksiksiz öğrendi, şiirde izlediği yolu yenileştirdi...

Ispartalı Hakkı, “Dilimizin açık, sade, güzel bir bilim dili olabilecek biçimde geniş ve uygarlığa elverişli bir duruma gelmesine çalışmak, yazım kurallarını ona göre incelemek” amacını taşıyan “Türk Derneği”nin kurucularındandı.

Türkçenin arılaşması, zenginleşmesi için emek verdi. Eğitim Bakanlığı'na konuyla ilgili ayrıntılı raporlar sundu. Lise öğretmenlerine yönelik “Osmanlıcanın öğretimi” konferansında, konuşma diliyle yazı ve bilim dili arasındaki açıklığı eleştirmişti: “Sözcükler bizim değil, söyleyiş biçimi bizim değil. Kurallar bizim değil, yazı bizim değil.”

Öğrencilerin sınıfları ilerledikçe karşlarına yığılan yabancı sözcüklerden yakınıyordu:

“Zavallı çocuk bakıyor ki ‘yer, gök’ her şey değişmiş. ‘Yer’in adı ‘arz’ olmuş. ‘Güneş’ demiyorlar, ‘hurşit’ diyorlar, ‘afitap’ diyorlar. ‘Ay’ demiyorlar, ‘kamer’ diyorlar, ‘mah’ diyorlar. ‘At’ diye tanıdığı hayvana on beş ad takmışlar; ‘feres, esb, rahş, semend, rehvan, şebdiz, yekran, tevsen, sütûr, kümeýt, ethem’ diyorlar. ‘Deniz’ diye bildiği şey ‘bahr, derya, yem, lücce, kulzüm, muhit’ ve daha birçok şey olmuş. Bir şeye yalnız bir ad yeterken böyle birçok ad takılmasına bir türlü aklı ermiyor.”

Ispartalı Hakkı, gençliğinde

görevle Isparta'da köylere gidip gelirken gezip dolaştığı yerlerle ilgili dörtlükler yazar, bunlardan bazıları köy odalarına asılırdı. Darıyeri köyü ile ilgili dörtlüğü şöyleydi:

*Bu mihmanhaneyi şenlikli et,
mamur kıl yârab*

Müfferih kıl, müşerref kıl, beladan dâr kıl yârab

*Gelenler yer içer, rahat eder,
memnun giderler hep*

Bu dârın hanedanın daima mesrur kıl yârab

*(Bu konukevine şenlik ver,
bayındır kıl Tanrım. / Ferah kıl,
onurlandır, beladan uzak tut Tanrım. /
Gelenler yer içer, rahat eder, memnun
giderler hep. / Bu evin sahiplerini her
zaman memnun et Tanrım.)*

Istanbul'a yerleştikten sonra geride bıraktığı bu çevreden kopmadı.

Yeniden gidip gördüğü bu yerlerle ilgili bir yazı dizisi kaleme alarak Türk Yurdu dergisinde yayınladı. Dergide bu yazılar, okurlara şöyle sunulmuştu: “‘Köyümden Geliyorum’ Anadolu’nun bazı yaralarını gösteriyor. Anadolu’ muzu düşünmeye yöneliyor. Bunlar, aynı zamanda sade, pürüzsüz ve temiz bir Türkçe ile yazılmış edebiyat yapıtlarındandır. Umarız ki okurlarımız ‘Köyümden Geliyorum’ u okurken hem düşünüp yararlanacak, hem edebiyat tadı alacaklardır.”

Ispartalı Hakkı, yazılarına başlarken, o dönemde yürürlükte olan Osmanlı anayasasında, başkent İstanbul’un öteki kentlerden hiçbir üstünlüğü, ayrıcalığı bulunmadığının belirtilme-

Ispartalı Hakkı Bey'in Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan Köyümden Geliyorum adlı kitabı

***Ispartalı Hakkı
Başkent İstanbuldakilerin
köyü, köylüyü
unuttuklarını, kendilerini
besleyen köylünün
aç mı tok mu olduğunu
düşünmediklerini söyler.***

sine karşılık, gerçekte taşra kentlerinin alabildiğine geri kaldığına dikkati çekmektedir. Başkenttekilerin köyü, köylüyü unuttuklarını, kendilerini besleyen köylünün aç mı tok mu olduğunu düşünmediklerini söyler.

Yapıtını şöyle tanıtır: “Bunda çok edebiyat yok, sanat, yok, özentî

yok. Bunu yazan edip (edebiyatçı) değil, tabip (hekim) değil, hasta. Bu yazılan kına değil yakı... Gül değil, dağ (yara)... Ezgi değil, inilti. Bu bir dilekçe, ancak kişisel değil, ulusal. Resmî değil, pulu yok, damgası var. Hükümete değil ulusa sunuluyor."

Yazı dizisinde Nazfa (Nazife) gelinle ilgili olarak anlatılan yoksulluk, sevgi, özveri öyküsü ürperticidir. Genç kadın, pazara getirdiği iki kilo üzümü satmış, köyüne dönmektedir. Isparta milletvekili, gördüklerini aktarır:

"Ayakları potinli değil, çarıklı değil, çıplak... Ayakları altında serilen halı değil, keçe değil, toprak. Öyle bir toprak ki geçenlerin ayaklarıyla döğüle döğüle kına olmuş. Ancak ayağa yakılan kına değil, ayağı yakan

kına... Gül renginde kına değil, kil ve kül renginde kına. Kızıl ve ruhlı kına değil, soluk, hasta, ölü kına..."

Genç kadın yaptığı alışverişten yakınmıştır:

"Şimdi yıllar kötü oldu efendi! Yerlerden bereket kalktı, Allah yarlıgasın (affetsin) bizi!..."

Eşi askerde olan, kayını Çanakka-le'de şehit düşen Nazife'nin anlattıkları şaşırtıcıdır: Kazandığı birkaç kuruşla, pazardan dönerken tuz, "benim kız" dediği Ayış (Ayşe) için biraz basma, leblebi, incik-boncuk almıştır. Kendi çocuğu olmadığı için kocasını "kör kız"la evlendirmiştir. Ayşe onun kızıdır. Ama Nazife'ye ana, kör kıza abla demektedir. Nazife onsuz duramaz: *"Dağa gitse, tarlaya gitse, harmana gitse, şehre gitse kulağına birisi fısıldar... Karı, durma, eve koş, der. Kör kız kör değil mi ya? Görmez de belki bir şey olur!..."*

Hakkı Bey, ayrılırken Nazife'ye biraz para uzatır: *"Aldı, kör kıza götüreyim, dedi. Kör kız okur efendi... Sana, senin ölmüşlerine sabah akşam tebarek okusun. Dişimi sıktım, dilimi tuttum."*

Yazı dizisinde Nazfa (Nazife) gelinle ilgili olarak anlatılan yoksulluk, sevgi, özveri öyküsü ürperticidir.

Yarabbi, sen sabırlar başışla bana, diyordum. Kalktık. Ayrıldık. Uğurlar olsun... Artık gidiyoruz. Biz Karaağaç'a doğru... O köyüne doğru. Biz araba içinde gölgede rahat... O açıkta güneş altında, yayak ve yalınayak..."

İspartalı Hakkı'nın anlattığı köylerde bilgisizlik, eğitimsizlik yüzünden yaşam, yanlışlıklar, tehlikelerle doludur:

"Bağbozumu günlerinde bağ araları çok çok kalabalıktır. Dolu, boş küfeli hayvanlar gider gelir. Hayvanı olmayanlar, hayvan ve kiracı arayıp kıvrır. Büyük çocuklar silah atar, barut patlatır. Şurada hayvan ürker, yük devrilir. Burada boş küfe-lerde mini miniler bağırır. Ötede çocuklar, silah tutmayı, silah atmayı öğrenip barutla oynarken kaza çıkarır. Hayhuy her yanı doldurur. Bağbozumu olmuştur ki bir semtte dört çocuk birden yaralanmıştır. Biri o anda, ikisi birer gün sonra ölmüştür, biri de sakat kalmıştır."

Köylerde alabildiğine geçim sıkıntısı vardır. Yaşamı, doğa da olumsuz etkiler: "Kış olur ki yolları kar kapatır, köylüler yerlerinde kapanır. Ne yerler, ne içerler? Onu kimseler bilmez. Bir ihtiyar bana bu köyler için: Üç ay tok, dokuz ay aç, demişti."

Kimselerin uğramadığı, yalnızca uzaktaki Daniyeri köyü değil, bütün köyler böyledir:

"Köylü bu çetinlik içinde çalışacak, yaşayacak, borç ödeyecek, devlete vergi verecek, orduya asker yetiştirecek, kenti ve ülkeyi besleyecek ve yaşayacak. Yaşa, kahraman köylü."

İspartalı Hakkı, Enstitü çıkışlı gerçekçi-toplumcu köy yazarlarından elli yıl, günümüzden yüz yıl önce yazdı "Köyümünden" başlıklı yazılarını. Anlattığı köyde elbette değişmeler oldu. Onun yurt sevgisi, duyarlılığı, gözlem gücü ise etkileyciliğini sürdürmekte... •

konurertop@butundunya.com.tr

HAKLILIK ÖLÇÜSÜ

XIV. Louis, bir gün nedimelerinden biriyle satranç oynuyordu. Oyun nedeniyle bir anlaşmazlık çıktı. Oyunu seyredenlerin derin bir sessizlik içinde bekledikleri sırada, içeriye Kont Grammont girdi. Kral durumu anlatarak, Kont'tan hakemlik etmesini istedi.

Kont hemen hükmünü verdi:

"Haşmetmeap, siz haksız olmalısınız."

Kral, biraz şaşkın bağırdı:

"Durumu daha öğrenmeden beni nasıl haksız çıkarıyorsun?"

Kont gayet kibarca cevabını verdi: "Majesteleri, birazcak haklı olsalardı, oyunu seyreden bu asil kişiler, hiç suskun kalırlar mıydı? Sizin, lehinizde konuşmak için âdeti birbirleriyle yarışmazlar mıydı?"

Görme engelli sporcumuz Necdet Turhan'ın
 "5 Kıtada 5 Maraton-5 Zirve"
 projesi tamamlanmak üzere:

5 Maraton 4 Dağ

Bütün Dünya
YAZI İŞLERİ

1957 yılında Balıkesir'de doğan görme engelli Necdet Turhan çok istediği üniversite öğrenimine Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Kamu Yönetimi bölümünü kazanarak başladı. Üniversitenin Dağcılık ve Kış Sporları Kolu'nda spor bilgisini geliştirdi. Dağcılığın yanında bedensel gelişimi için atletizm sporuna da yönelen Necdet Turhan 2000 yılında Avrasya, 2002 yılında New York maratonuna katıldı. Daha sonraki yıllarda Atina Klasik Maratonu, Japonya Körler Dünya Maratonu, ve Luxor Maratonu'na katılan ve Ağrı Dağı'na tırmanan ilk "görme engelli" sporcumuzdur. İlk söyleşimize 2007 yılı Ağustos sayımızda yer verdiğimiz Necdet Turhan'la "5 Kıtada 5 Maraton-5 Zirve" projesinin dördüncü etkinliği olan Sherman tırmanışı öncesinde konuştuk.

"İnsan isterse tüm engelleri azim ve istekle aşar" diyen sporcumuzun güncel durumunu anlatan söyleşiyi Bütün Dünya okurları için yayımlıyoruz.

“Sayın Necdet Turhan Bütün Dünya dergimizin 2007 yılı Ağustos sayısında size yer verdiğimiz günlerde ”Beş Kıtada Beş Maraton-Beş Zirve” projenizin Ağrı Dağı tırmanışını yapmış, maratonlar bölümünü tamamlamaya çalışıyordunuz. Gördüğümüz kadarıyla kıtalara, dağlara meydan okumayı sürdürüyorsunuz. Kısa bir süre önce de ABD’nin Colorado Eyaleti’nde 4280 m. Sherman Zirvesi’ne tırmanış yaptınız. Beş Kıta projenizin güncel etkinliği olan Sherman tırmanışını konuşmadan önce sizi bir kez daha tanıyabilir miyiz? Örneğin spor yaşamınız nasıl başladı?”

“Spora Şeref Öğrencisi Statüsü ile 1994 yılında mezun olduğum Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde (ODTÜ) başladım. ODTÜ’yü 1989 yılında kazanmıştım. Dağlara doğaya olan tutkum beni üniversite’nin Dağcılık Kolu’na taşıdı.

“Gözleri hiç görmeyen bir kişinin dağcılık koluna gitmesi nasıl bir şey?”

“Tabii sıra dışı bir şey. Ancak Ben dağları seviyor ve oralarda olmak istiyordum. Öncesinde Bursa Uludağ’da geçirdiğim yıllar beni tekrar dağlara yönlendiren bir motivasyondur. Dağcılık yapma isteğim ilk kez benim gibi bir görme engelli ile karşılaşan dağcılık kolundaki arkadaşların kafalarında kaygıların oluşmasına yol açmıştı. Buna rağmen süreç her şeyi çözümlendi. Arkadaşlar beni tanıdılar, performansımı, irade ve azmimi gördüler. Temel dağcılık eğitimlerimi aldım. Dağda yürüme tarzım olan çan sesini takip tekniğimi buldum ve her etkinlikte bir parça daha geliştirdim bu tekniği. Kapasiteme uygun tarzda kaya tırmanış eğitimlerimi aldım. Ve nihayetinde iki üç yıllık bir sürede görme engelli bir tırmanıcı olarak performansım ortaya çıktı. ODTÜ Dağcılık Kolu’nun onur üyesiydim

ODTÜ’lü ekip arkadaşları ile. (Soldan) Doğan Çömez, Nevzat Öntaş, Necdet Turhan, Hakan İnanoğlu, İlker Tünay

“Beş Kıta” projem için 5 kıtada 5 maraton koşmaya ve 5 de tırmanış yapmaya karar verdim. Şu ana değin 5 maraton ve 4 de dağ tamamladım.

artık. Ankara Hüseyingazi’de, Aladağlar Cimbar Vadisi’nde kaya çalışmalarım oldu. Bey Dağları’nda, Ağrı Dağı’nda, Erciyes Dağı’nda ilk tırmanışlarımı yaptım.

“Koşmaya da dağcılık performansınızı artırmak için ODTÜ’de başladığınızı biliyoruz. İlk katıldığınız yarış da 2000 yılında Avrasya Maratonu oluyor.”

“Evet Avrasya Maratonu’nun 15. km bölümüne katılıp koşan ilk görme engelli atlet oldum. Zaten ODTÜ’de başlayan dağcılık yaşamım nedeniyle uzun süredir koşuyordum. Bu yüzden çok zor olmadı Avrasya’da koşmak. Sonrasında 2002 yılında katılıp tam maraton olarak yani 42 km koştuğum ilk maraton olan New York Maratonu var. Bu maraton “Beş Kıtada Beş Maraton-Beş Zirve” projemin oluşmasına yol açtı. Türkiye Görme Özürlüler Spor Federasyonu tarafından gönderildim ABD’ye. Daha sonra 2005 yılında yine Türkiye Görme Engelliler Spor Federasyonu tarafından Japonya Dünya Körler Maratonu’

na gönderildim. Türkiye’yi yurt dışında temsil eden ilk görme engelli atlet olma onurunu bana veren New York Maratonu’nda ilk kez 42 km koşuyordum, başardım da... Bu başarı bende büyük mutluluk yarattı. Bu mutluluk ve coşku ile Türkiye’ye döndüğümde “Beş Kıta” projemi kurgulayarak beş kıtada beş maraton koşmaya ve beş de tırmanış yapmaya karar verdim. Şu ana değin de beş maraton ve dört de dağ tamamladım.

“Dağlar deyince, 5895 m yükseltisi ile tırmandığınız dağların en büyüğü olan Afrika’nın çatısı Klimanjaroya çıkmak nasıl bir duygu?”

“Evet, Klimanjaro 5895 m yüksekliği ile benim şu ana değin ulaştığım en yüksek rakım. Beş Kıta projem kapsamında ulaştığım diğer yükseltiler; Ağrı 5137 m Mont Blanc

Necdet Turhan, ABD Colorado'da Sherman Dağı zirvesinde arkadaşlarıyla.

3500 m. Kısa bir süre önce ABD Colorado'da tırmandığım Sherman Dağı 4280 m, Klimanjaro'da Zirve panosu önünde pankartlarımızı açmak ve fotoğraf çektiirmek oldukça güzel bir duyguydu. Zirve'ye yerel rehberlerimiz Ernest ve David ve ODTÜ Dağcılık Kolu antrenörü arkadaşım Nevzat Öntaş ile ulaştık. Bu vesileyle Onlara teşekkürlerimi gönderiyorum.

Klimanjaro Zirvesi'nde açtığımız pankartlardan birinde 'Dağa göz değil yürek tırmanır.' yazıyordu. Aynı pankartı ABD Sherman Zirvesi'nde de açtık. Diğer pankart ise; 'Yaşamı sevmek için yürek, başarmak için emek gerek' şeklindeydi...

Bu sloganlar benim yaşama, dağlara ve kendime bakışımı yansıtıyorlar. Gözlerim görmüyor ama dağlara yüreğimle bakıyorum der gibi. Yaşamı yürekten sev ve emek ver, başarısın der gibi...

"Beş Kıta Projenizin dördüncü

Diğer mutluluğum; İzmir'de faaliyet gösteren Türkiye Görme Özürlüler Kitaplığı yararına bağış toplamış olmak.

dağ etabı olan Sherman tırmanışı konusunda neler söylersiniz?"

"Sherman tırmanışı benim için hayli önemliydi. Mali destek bulamadığım için 2002 Yılında New York Maratonu'nu koşarak başlattığım "Beş Kıta Beş Maraton -Beş Zirve" projemin dağlar serisindeki 4. etabı epeydir gerçekleştiremiyordum. Bu anlamda ABD'de yaşayan Türklerin oluşturduğu Bridge to Turkey Grubu'nun desteği ile 4. tırmanışı yapmış olmak beni mutlu etti.

Diğer mutluluğum; tırmanışı aynı zamanda İzmir’de faaliyetlerini sürdüren Türkiye Görme Özürlüler Kitaplığı yararına yapmış, görme engellilerin kabartma kitap okuyabilme olanaklarını artırmak için bağış toplamış olmak. Bu durum etkinliği daha da anlamlı hale getiriyordu. 19 Temmuz 2014 sabahı ulaştığımız 4280 m Sherman Zirvesi’nde ‘Dağa göz değil yürek tırmanır’ ‘Görme engelliler için bir mum da siz yakın’ pankartlarıyla birlikte TÜRGÖK kurucusu değerli büyüğüm Gültekin Yazgan’ın anısına

“Sherman tırmanışında zorluk yaşadınız mı?”

“Zirve yakınlarındaki kayalık bölge daha riskliydi. Hemen önümde yürüyen ODTÜ Dağcılık Kolu antrenörü Nevzat Öntaş ile kayalık bölgede daha dikkatli davrandık. Beni düşündüren asıl zorluk; Türkiye ile 9 saatlik zaman farkı olan Colorado’da dört bin metre üzerine tırmanmaktı. Baş ağrısı bile yaşamadan 4280 metreye ulaştım. Bu başarı sonrasında ekip olarak kendimizi ödüllendirdik. Denver’in 220 km güney batısındaki

Sherman Dağı başarısından sonra ekip olarak Buena Vista’daki Arkansas Nehri’nde 25 km rafting yaparak kendimizi ödüllendirdik.

hazırlanılmış portresini, ODTÜ flamasını ve Türk bayrağını açtık. Bunlar Benim ve ekip arkadaşlarım için onur verici. Tırmanış ekibimiz; Doğan Çömez, Nevzat Öntaş, Hakan İnanoğlu ve İlker Tünay’dan oluşuyordu. Ekip arkadaşlarıma, Bridge to Turkey Grubuna ve ABD’de tırmanış yapma talebimi Bridge to Turkey’e ileten Turgut Keskin’e canı gönülden teşekkür etmek isterim.

Buena Vista’ya gidip Arkansas Nehri’nde 25 km rafting yaptık.

“Son olarak ne söylemek istersiniz?”

“Bir şeyleri başarmak için engelli olmak sorun değil. Zira imkanlar alanında yaşıyoruz. Bundan sonraki dileğim; sponsor bulabilmek ve Beş Kıta etkinliğimin son etabı Avustralya tırmanışını yapabilmek.”

www.necdetturhan.com

İslam'daki İbadetlerin Kaynağı ve Sabiîler

Bütün Dünya'da daha önce yayımlanan “İslam'da Doğru Bilinen Yanlışlar” başlıklı yazılarımda, dinler arasındaki ilişkilere de değinmiştim.

Söz konusu yazılarımin birinde ise Yahudiler ile Müslümanların, ibadet alanındaki benzerliklerini sıralamıştım. Bu yazıda ise benzerlikler konusuna bir başka dini ele alarak devam edeceğim.

İslam dininin kutsal kitabı Kur'an'ı Kerim'de, başta Musevilik ve Hristiyanlık olmak üzere diğer tek tanrılı dinler de konu edilir. Kur'an'da adı geçen tek tanrılı dinler arasında Sa-

bîlik de vardır. Sabîîlerden, Hac suresinin 17. Ayetinin yanı sıra Bakara Suresi 62. Ayetinde ve Maide Suresi'nin 69. Ayetinde bahsedilmektedir. Ancak söz konusu ayetlerde adı geçen Sabîîler için çok değişik bilgiler ve değerlendirmeler vardır.

Araplar arasında Sabîîler, atalarının dininden ayrılmış kişiler için kullanılmış bir kelimedir. Öyle ki, Hazreti Muhammet ve ilk Müslümanlar için

Sabiî dini takipçileri Dicle nehrinde vaftiz olmak için hazırlanıyor. (Irak)

de Sabiî denilmiştir. Sabiî Arapça'da bir dinden çıkıp diğerine girenleri tanımlamak için kullanılırken, Yahudi dilinde ise yıldız anlamına gelen Saba'dan türediği de söylenmektedir. Adlarını, İdris peygamberin torunu Sabi'den aldığı belirtilen Sabiîleri Yahudilere, Hristiyanlara, Zerdüştlere, Yezitlere benzetenler olduğu gibi putperest olarak görenler de vardır. Sabiîliğin, Musevilik ile Hristiyanlık karışımı bir din olduğu da iddia edilmektedir. Atalarının putlara tapmasından hoşlanmayan, kendilerine daha akılcı bir inanç yöntem arayan bir kısım Arap kabilelerin tek tanrılı dine yönelip, önce Hazreti İbrahim'in dini üzerinden ibadet etmeleri üzerine Sabiîliğin çıktığı da söylenir. Sabiîlerin dini uygulamalarına bakıldığında Hristiyanlık ve Musevilik ile benzerlikler gösterdiği anlaşılabacaktır. Asıl büyük benzerliklerin ise İslam dinindeki uygulamalar ile olduğu görülecektir.

Müslümanlardaki genel anlayış,

dindeki başta tapınma yani ibadet şekilleri olmak üzere birçok âdetin İslamiyet'le birlikte başladığı yönündedir. Sabiîleri önemli kılan ise Müslümanların ibadet şekillerini İslam dininden önce uygulamış olmalarıdır. İslamiyetin yayıldığı ilk yıllarda, Mezopotamya ve Anadolu'nun doğu kesimlerinde yaşayan Sabiîler, özellikle Roma ve ardından Bizans'ın etkili olduğu bölgelerde, Hristiyanlardan daha büyük bir nüfusa sahipti.

Müslümanlar, Abbasi Halifesi Memnu döneminde, 830'lu yıllarda Sabiîlerle Urfa civarında karşılaştıklarında, İslam'a kaynaklık eden ibadet tarzları ve Kur'an'da adları olduğu için onları kılıçtan geçirmemiştir. Tam tersine Hristiyan ve Yahudilere yaptıkları gibi, haraç alarak, inançlarını sürdürmelerine müsaade etmişlerdir.

Sabiîlik kökeni Sümerlere kadar inen bir dindir. Sabiîler, ilk tek tanrılı din olarak bilinen Güneş kültünden gelmektedirler. Tanrı olarak ise ışığın kaynağı Güneş'i görmektedirler.

Güneş başta olmak üzere 7 yıldıza taparlar. Sabîfler için ikinci önemli yıldız, Güneş'in dışı olarak tanımladıkları Ay'dır. Ondan sonra da, Mars, Jüpiter ve Satürn gelmektedir. Şit ve İdris peygamberlere de inanmakla birlikte son peygamber olarak ise Hazreti Yahya'yı görmektedirler. İnandıkları 3 kutsal kitap ise "Ginza", "Draşia Yahya" ve "Qolasta"dır. Günümüzde Irak'ın bazı bölgelerinde yaşayan ve sayıları 80 bin civarında olan Sabîflerin bir kısmı, Güneş kültüne inandıkları yönündeki bilgileri reddetmektedir. Sabîflerin 2 kolu olduğu da söylenir. Buna göre Halife Memun'un karışlaştığı topluluk Harran Sabîfleridir. Diğer kol ise El Cezire'deki Yahudi-Hristiyan karışımı uygulamaları olan Sabîflerdir. Bunlar Mandeller olarak da adlandırılmaktadır. Harran'daki Sabîî bilgin Kurra, dininin önde gelenleriyle, uygulamalar ve inanç şekli konusunda yaptığı tartışmaların yanısıra getirdiği değişiklik önerileri nedeniyle çok dikkat çektiği için bölgeden kovuldu. Bunun üzerine Bağdat'a yerleşen Kurra, burada Sabîîliğin başka bir akımını oluşturdu. Harran'daki Saabîlik ise 11. Yüzyılın ortalarında köktü.

Islam dinindeki birçok söylem ve tapınma biçiminin kaynağının Sabîîlik olduğunu söylemiştik. Bunların başında, kutsal yerleri ziyaret yani hac, namaz kılma, kurban kesme, oruç

tutma gelmektedir. Sabîfler, yirmi dokuz gün tuttıkları orucun ardından 2 gün bayram yaparlar. Ayrıca her namaz öncesi abdest alma ve boy abdesti de yine Sabîflerin uygulamaları arasındadır. Namazları şekil olarak Müslümanların namazından farklıdır. Kibleleri kuzeye doğru olduğu için oraya dönerek başlarını eğmeden dua ederler. Dişi koyun kesmez, koç kurban ederler. Dikkat edilirse saydığımız tapınma biçimlerinden 3'ü İslam'ın 5 şartı arasındadır.

Sabîfler, Güneş kültüründeki taptıkları yedi 7 yıldızın her biri için günde 7 kez namaz kılarlar. İslam'da ise bilindiği üzere günde 5 vakit namaz kılınır. Saabiler ayrıca ay görüldüğünde başlayıp, sonraki ayın başında da

Sabîfler Güneş başta olmak üzere 7 yıldıza taparlar.

Sabiî lerin bir kolu olan Mandellere ait bir ibadet mekânı

bitirmeleri, Müslümanlar ile oruç ibadeti konusundaki benzerliği göstermesi bakımından önemlidir.

Sabiîlikte, İslam dini ile bazı farklılıklar gösterse de, kıyamete inanıl-

Dikkat edilirse Sabiîlerin tapınma biçimlerinden 3'ü İslam'ın 5 şartı arasındadır.

maktadır. Dünyanın sonunu getirecek kötü olaylar sonucu her şeyin alt üst olacağı ve kıyametin kopacağı söylen- se de, sonunda tıpkı Hristiyanlarda ve bazı diğer dinlerdeki gibi bir kurtar- cının geleceğine de inanılmaktadır.

Cennet ve cehennem de, yine bazı

farklılıklarla Sabiîlikte var- dır. Öldükten sonra günah işleyenlerin cezalandırılacağı, sevap işleyenlerin de ödüllendirileceği belirtilir. Bunu ölçmek için de bir terazi vardır. Ölümle bir- likte bedenden ayrılan ruh, söz konusu terazide tartılır. Günahkârlar cezalarını çekmek üzere dünyaya dönerken, sevabı çok olan- lar ise ışıklar âlemi adı ve- rilen cennete yükselirler.

Yalan söylemenin, küfür etmenin, zina yapmanın büyük günah sayıldığı Sa-

biîlikte, yemeğe başlanırken besme- le çekilir, bitirilirken de şükredilir.

Sabiîler'in dinlerindeki önemli gezegenler için düzenlediği ayinler, daha sonra Latin kökenli dillerde kullanılan gün isimlerine kaynaklık etmiştir. Pazar için Güneş Günü Sunday, Pazartesi için Ay Günü Monday, Cumartesi için Satürn Günü Saturday denilmiştir.

Bu ilginç, ama kamuoyu tarafın- dan çok fazla tanınmayan, Irak'ta kat- liamlar yapan terör örgütü IŞİD'in saldırıları sonucu gündeme gelen Saa- biler ile ilgili bilgileri bir başka yazıda paylaşmaya devam edeceğim. •

gurbuzevren@butundunya.com.tr

**Bilelim ki milli benliğini
bilmeyen milletler başka
milletlere yem olurlar.**

M. Kemal Atatürk

Onların Yaşamlarından Dersler

“Dünyada 7,5 milyar, Türkiye’de ise sadece 75 milyon insan yaşıyor. Yani insanlığın sadece %1’iyiz. Daha kötüsü, % 48’imiz ilkokul mezunuyuz ve ülkenin eğitim ortalaması yalnızca üç yıl!

Dünyadaki her yüz insandan sadece biri Türkçe düşünüyor. İngilizce gibi yaygın bir dili kullananlar üç milyardan fazla insanın ortak akıl havuzuna erişebiliyorlar. Bilmeyenler ise bu bilgi hazinelerinden habersizce yaşıyor. Neler kaçırdığımızı bile bilmiyoruz! Sonuçta dilimizin sınırı dünyamızı sınırılıyor. Bu sebeplerle, insanlığın ortak hayat bilgisinin

sistematiik olarak incelenerek bir araya getirilmesi gerektiğini düşündüm. Hayat derslerinin ‘maden’ olduğu beyinlere entelektüel sondaj yaptık! Bu kitapta insanlığın ortak akıl okyanusundan Türkiye’nin “milli” kültür havuzuna bilgi aktarımı amaçlandığından, Türk büyüklerine değil, dünya büyüklerine odaklanılmıştır.”

Girişindeki bu sözlerle amacını açıkladığı **“Hayat Bilgesi-Şu Hayatı Nasıl Yaşamalı?”** adlı kitabını Mümin Sekman, “başkalarının hayatlarından ve hatalarından öğrenme kitabı” olarak betimliyor. Okuduğu seçme kitapların özetlerini çıkararak bunları, “kalın kitap okuyabilecek denli zamanı olmayan” dostlarına gönderen ve dostları arasında bu nedenle “kitap kurdu” takma adıyla anılan Halit Yıldırım, Steve Jobs’tan Bernard Shaw’a değin, çok iyi bildiğimizi sandığımız ünlü 25 kişiden 16’sının yaşam öykülerinden derlediği “yaşam dersleri”ni şimdi de Bütün Dünya okuru dostlarıyla paylaşıyor.

Derleyen: HALİT YILDIRIM

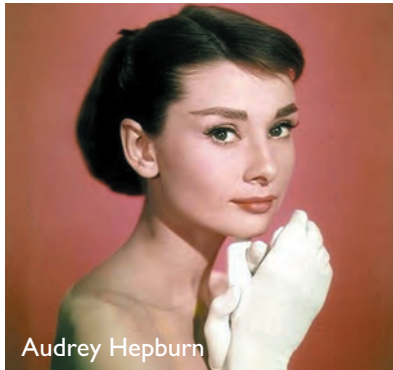
Audrey Hepburn’ün ölümünden sonra onun hayat felsefesi dostları tarafından şu sözlerle özetlenmiştir:

*Eğer güzel gözlerin olsun
istiyorsan, insanlara iyilikle bak.*

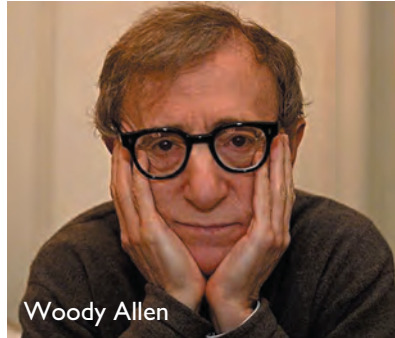
*Eğer saçların güzel olsun
istiyorsan, bırak çocuklar ellerini
geçirsin saçlarından.*

*İnce bir bedense istediğın,
ekmeğini açlarla bölüş.*

*Ve güzel dudaklara sahip olmak
için, sadece güzel sözler söyle...*

Audrey Hepburn

Woody Allen

Ve sonra da... **Woody Allen**’in, “Hayatı yaşamamanın ideal sırası nasıldır?” diye sorulan soruya verdiği ilginç yanıtıyla paylaşımına başlamak istiyorum:

“Bir daha dünyaya gelirsem, hayatı sondan başa doğru yaşamak istiyorum! Hayata ölümle başlıyorsunuz ve onu aradan çıkarıyorsunuz. Daha sonra gözlerinizi yaşlılar evinde açıyorsunuz ve her geçen gün kendinizi daha sağlıklı hissediyorsunuz. Çok sağlıklı olduğunuz için yaşlılar sizi

yaşlılar evinden atıyorlar. Emeklilik maaşınızı toplamaya başlıyorsunuz. Çalışmaya başladığınız ilk gün, size altın bir saat hediye ediliyor. 40 sene kadar çalışıyorsunuz ve emekliliğinizin tadını çıkarabilecek kadar gençleşiyorsunuz. Alkol içiyor, partiliyor, önünüze gelenle yatıyorsunuz. Artık lise yılları için hazırsınız. Daha sonra ilkokula gidiyor, çocuk oluyor, oyun oynuyorsunuz. Hiçbir sorumluluğunuz yok. Doğanı kadar olan süreyi bebek olarak geçiriyorsunuz. Daha sonra hayatınızın son 9 ayını lüks bir spa'da geçiriyorsunuz. Merkezi ısıtma sistemi, oda servisi, her gün büyüyen bir oda... Ve bir orgazmla hayatınız sona eriyor!"

Özlü sözler havai fişekler gibidir, çarpıcılıklarıyla gözünüzü kamaştırırlar, ama onlarla uzun süre yolunuzu bulamazsınız. Modüler düşünceler ise, el feneri ya da sokak lambası gibidir, hayatın ara sokaklarını, az bilinen bölgelerini gezerken yolunuz aydınlanır. Araya entelektüel damak tadı vermesi için birkaç özdeyiş de ekledik, ama bu özdeyişler ana yemek değil garnitür... Kitaptaki modüler düşünceleri, IKEA mobilyaları gibi hayal edebilirsiniz. Size verilen bu fikir bloklarından, bütüncül bir düşünce sistemi oluşturmaya çalışmanız.

Teknoloji bu kadar ilerlerken insanlık neden geriliyor? Günümüz dünyasının sorunu şu; modası geçmiş lokomotifleri ve dinamoları atabiliyoruz da, eskimiş önyargıları, eskimiş gelenekleri, eskimiş dinsel ve siyasal

Özlü sözler havai fişekler gibidir, çarpıcılıklarıyla gözünüzü kamaştırırlar, ama onlarla uzun süre yolunuzu bulamazsınız.

yasaları bırakamıyoruz.

Adalet ve merhamet görecelidir. İnsanın, kaplan öldürmesine spor, kaplanın insan öldürmesine vahşet/canavarlık diyoruz! Suç ile adalet arasındaki ayırım da bundan başka bir şey değildir...

İnsanlar adaletle değil, yasayla ya da inandırma ile yönetiliyor.

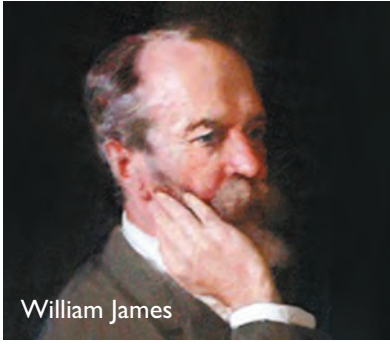
Ben bir eşkiyayım, zenginleri soyarak geçiniyorum.

Ben de bir centilmenim, yoksulları soyarak geçiniyorum.

Farklı ve "yabani" fikirlere açık olmak, özgür ve özgün bir şekilde düşünebilmek cesaret ister. Oysa çoğu insan kültürel olarak korkaktır, sadece kendini onaylamak için okur.

William James'in dediği gibi, "Çoğu insanın düşünmekten anladığı şey, önyargılarını yeniden düzenlemektir." Sadece kendi kanaatlerini onaylama peşindeki "kapalı akıllılar" dan değil, açık ve geniş beyinlilerden olmanızı isteriz. Akıl kalıplarınızın ötesine geçmeye çalışın...

Başarılı olmaya çalışmak mı, değerli olmaya çalışmak mı? Başarılı

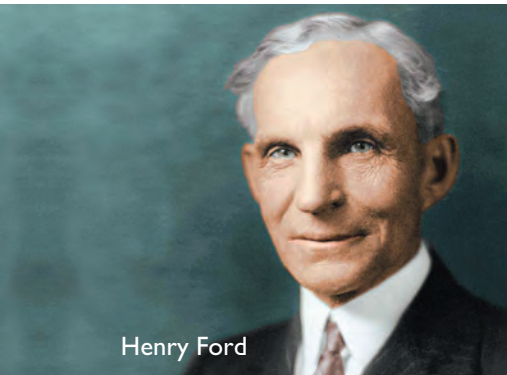
William James

olmaya çalışmayın, değerli olmaya çalışın. Başarılı insan, çevresine verdiklerinden fazlasını alır; değerli insan ise aldıklarından fazlasını verir. İnsanın gerçek değeri, aldıklarıyla değil verdikleriyle ölçülür. Başarılı olmaya çalışmaktansa değerli olmaya çalışın.

Insanlara istediklerini mi vermeliyiz, olması gerekeni mi? Bazı insanlar, “Müşteriye istedikleri şeyi verin,” diyorlar. Benim yaklaşımım bu değil. Bizim işimiz müşterilerin ne isteyeceklerini onlardan önce bulmak!

H. Ford şöyle bir söz söylemişti:

“Müşterilere ne istediklerini sorsaydım, ‘daha hızlı giden bir ar’

Henry Ford

derlerdi.” İnsanlar ne istediklerini, ancak onlara gösterdiğin zaman bilir. Bu yüzden pazar araştırmalarına asla güvenmem. Bizim işimiz, henüz sayfada olmayan şeyleri okumaktır.

Gelecekte olacağınız yer için, bugünkü faydalarınızdan feragat etmeyi bilin. Çin’de her sene üç milyon kadar bilgisayar satılmasına rağmen yazılıma para ödenmiyor. Ama bir gün yazılım satın almaya başlayacaklar. Eğer illa bir şey çalacaklarsa, benim ürünümü çalsınlar! Bir şekilde bağımlılıkları oluşur. Biz de ileride bu bağımlılığı bir şekilde paraya döndürmenin yolunu buluruz.

Wall Street, Rolls Royce’a binen insanların, metroyu kullanan insanlardan tavsiye aldığı tek yerdir!

Ne kadar yetenekli olursanız olun... Ne kadar çalışırsanız çalışın... Hayatta bazı şeyler zaman alır. Dokuz adet “bir aylık hamile kadından” bir bebek elde edemezsiniz!

Aptallık ve dâhilik arasındaki fark; dâhiliğin sınırlarının olmasıdır!

Hayatta iki şey sonsuzdur: İnsan-oğlunun aptallığı ve evren. Fakat ben, ikincisinden o kadar emin değilim!

Başarısızlar, neden hep başarısız kalmaya devam ediyor? Delilik, aynı şeyi tekrar tekrar yapıp, farklı sonuç beklemektir...

Sorunlar, onları yaratanların mantığıyla çözülemez.

En zor işleri vermek için en tembel insanı seçerim. Çünkü o işi yapmanın kolay bir yolunu mutlaka buluyorlar! •

Çin'deki İlk Turizm Şehri

Onca yolu göze alıp Çin'e gittik ama, bizdeki seçimler ve sonrasındaki gelişmeler, bu ülkeyle ilgili gözlemlerimizi ikinci plana attı. Türkiye'de siyaset daha fazla karışmadan, elimdeki Çin notlarını özetlemem gerek. Yeni Cumhurbaşkanı, yeni Başbakan, kabinede revizyon, muhalefetteki çatlaklar filan derken, Çin'e sıra gelmeyebilir.

İmkânı olanlar mutlaka Çin'e gitsinler ve bir ülkenin 30 yılda tepeden tırnağa nasıl değiştiğini, geliştiğini, zenginleştiğini görsünler. Türk Hava Yolları hergün Pekin ve Şanghay'a uçuyor. Yaklaşık 9-10 saatlik çok rahat bir uçuşla gidiliyor Çin'e. 2000 liraya gidip dönmek mümkün. Elbette çok daha ucuz imkanlar da var.

Örneğin Çin Hava Yolları devamlı kampanyalar yapıp, ücreti 1400-1500 liraya kadar da düşürüyor.

Pekin, Şanghay ve Guanzhou ile ilgili çok şeyler yazıldı, çizildi. Ayrıca Çin'le ilgili bilgilere, internet de dahil olmak üzere çok kanaldan kolayca ulaşılabilir. Ama hayaller ötesi iki yeni turizm şehirleri var ki bunları anlatmadan geçemeyeceğim. Biri Tayvan adasının karşısındaki Xiamen

(okunuşu Şamen), diğeri ise Güney Çin denizindeki tropik Hainan adasında bulunan Sanya şehri. Buraya Çin'in Antalya'sı yada Çin'in Havaii'si de diyebiliriz. Bizim turizmcilerin gidip görmesi lazım. Hayallerimizin bile yetişemeyeceği mükemmel turizm kentleri. Şamen'in nüfusu 4 milyon civarında, Sanya ise 2 milyona yaklaşıyor.

Şamen'de bizim boğaz köprüsü gibi en az 5 köprü var. Altgeçitler, üstgeçitler, hayveyle ve skayveyle harika. Çok düzenli ve planlı bir şehir. Bir planlama merkezi var ki, dünyada eşi yok denebilir. Kentin gelişimini, yaşamını filmlerle, canlı ve ışıklı maketlerle gösteriyorlar. Hayran olmamak mümkün değil. Bu merkezden habersiz kuş bile uçamaz. Öylesine bir yapı ve yaşam disiplini kurmuşlar.

Oteller beş değil enaz 10 yıldızlık. Bir müşterinin rahat etmesi için ne mümkünse yapmışlar, herşey elektronik, her şeyi aynanın üzerinde gezdirdiğiniz parmağınızla ayarlıyorsunuz. Şehrin peyzajı dünyaya nam salmış. Her yer çiçek, her yerde palmiye,

hurma ve Hindistan cevizi ağaçları... İki büyük botanik parkları var. Bu parklardan birinde, pek çok ülkenin bitki, çiçek ve ağaçları sergilenmiş. Bir tek Türkiye'nin yok. Yetkililerle görüştük, Muğla'da Çin, Şamen'de ise Türk yeşil dünyası yaratılacak. Biz onlara bitki, çiçek ve ağaçlarımızı yollayacağız, onlar da bize...

Tropik bölge olduğu için nem ve yağış fazla... Bu yüzden her yer yemyeşil. Sanya ise daha da farklı, 10 ay denize girip, bütün yıl golf oynanıyor. Bizim Belek gibi bir proje yapmışlar. Birkaç sahaları, etrafında da harika otelleri var. Tatil köylerini de yabana atmamak lazım. Herşey dahil sistemi Çin'e henüz gelmemiş. Bu yüzden oteller iyi çalışıyor, iyi de para kazanıyorlar. Öyle 30-40 dolara kalınacak oda, pansiyon ve apart yok.

Devlet, turizmi inanılmaz ölçülerde destekliyor. Bedava toprak, sıfır faizle kredi, ücretsiz elektrik ve su veriyor. Dünyanın en büyük otel zincirleri koşarak geliyorlar, dev ve modern tesisler, fabrikalar kuruyorlar. Gerek Şamen'de ve gerekse Sanya'da gökdenlenler, kentlerin görünümünü New-

york'a çevirmiş. Yabancı sermayeyi el üstünde tutuyorlar. Çin'in komünizmi gitmiş, yerini akılcı bir liberal ekonomi almış. Şöyle bir düşündüm, yatırımcılara çektiğimiz çilelere bakıyorum da, biz Çin'den daha komünistiz galiba. Türkiye hâlâ golfün zararlarını tartışadursun, Çin golf tesislerinin sayısını arttırmak için çırpınıyor. Onların da, bizim de iklimimiz çok müsait. Akılcı politikalarla, her iki ülkede de bütün yıl golf oynanabilir. Para golfte artık, zengin turist golfte meraklı...

Sanya'da yat limanını da ziyaret ettik. Müthiş bir proje yapmışlar. Limanın bir yanını yatlarla, diğer bölümünü büyük yolcu gemilerine ayırmışlar. Gemiler gelip gidiyor ama, fazla yatları olmadığı için yat limanı bölümü, şimdilik pek iş yapmıyor gibi. İçinde bizim Kumkapı'daki eski takalara, çekirtmelere benzeyen tekneler var. Yurda dönüşümde Sinan Özer gibi başarılı tekne yapımcılarına haber verdim, durumu anlattım. Gidip oralardaki bot-showlara katılmalarını istedim. Bizimkiler bir giderse, çok iş yaparlar ve büyük paralar kazanırlar. • (Sürecek)

canpulak@butundunya.com.tr

İktidarsız General: GEORGES BOULANGER

2

27 Ocak mücadelesinde Clemenceau, dostu ve sadık bir yakını olarak senelerce koruduğu Boulanger'nin karşısına çıkıyordu. Birkaç uyanık devlet admının teşviki ile Cumhuriyetçiler, bir disiplin kararı almışlardı.

Darbeci Boulanger'yi hesaba katmaksızın, tek bir aday göstereceklerdi. Bu aday, tam istedikleri gibi, işlerine gelecek kadar donuk, silik, kişiliği olmayan biriydi. İsmi bile kişilikten yoksundu.. Jacques diye bir isim... Yani herhangi bir isim. Soyadını kullanmaya bile gerek duymadıkları bir isim...

Mevcut rejim taraftarları ve radikaller de aynı adayı desteklemek kararındaydılar. Başbakan Floquet "işte aday Jacques bu destekler sonucu seçilecek," diye durumu açıklamaya

çalışıyordu. 27 Ocak seçimlerinin çok hareketli ve beklenmedik olaylar doğurabilecek bir siyasi dönüm noktası olacağı şimdiden belliydi.

Paris, tarihi 27 Ocak günü sabahın erken saatlerinden itibaren taşkınlığa varabilecek bir heyecan içindeydi. Her an çatışmaya hazır bir kalabalık bulvarları, meydanları doldurmuştu. Halk, ayaküstü uydurulmuş bir marşla, cumhuriyetçilerin talihsiz adayı ile alay ediyordu: *“Ah! Ne kötü! İnsanın isminin Jacques olması dayanılır gibi değil!”*

Buna karşılık Boulanger’in resmi her yanda pırl pırl parlıyor, sokaklarda kapış kapış satılıyordu.

Gelen ilk seçim sonuçları umulanın çok üstündeydi. Boulanger, tek kelimeyle tam bir zafer kazanıyordu.

General Sudes, kılıcının Boulanger’in emrinde olduğunu açıklamıştı. Deroulede taraftarlarını Paris’in birçok bölgesine destek için göndermişti. Duvarlar afişlerden geçilmiyordu. Çaresiz kalan Boulanger ancak yirmi bin afiş bastırabilmiş, buna karşılık kaynağı belli olmayan kitlelerce desteklenen hükümet adayı Jacques’in üç milyon-

dan fazla afişi basılmıştı. Herkes Boulanger’in kesin zaferini bekliyordu. Hükümet tedirgindi ve askerler herhangi bir müdahale için hazır bekliyordu. Ama askerlerin de hükümeti dinlediği pek söylenemezdi. Hemen hepsinin cüzdanında Boulanger’in üniformalı bir resmi bulunuyordu.

Deoulede, seçim akşamı saat yedi sularında arkadaşlarını yemeğe davet etmişti. Rochefort da Kont Dillon ile başbaşa yemeği tercih etmişti. Her iki tarafa da aynı mesafede durmaya çalışıyor. Gelen ilk seçim sonuçları umulanın çok üstündeydi. Boulanger, tek kelimeyle tam bir zafer kazanıyordu. Boulanger taraftarları perencerelelden, sokaktaki halka sonuçları haykırarak büyük şamata yapıyordu.

Gece saat on olmuştu. Bulvarlarda heyecan son haddindeydi. Öyle ki, ana caddelerde yürümek olanaksız hale gelmişti. Boulanger’in arkadaşlarıyla birlikte toplantıda bulunduğu Durand lokantasının önünde hareket-siz, heyecandan sarhoş olmuş bir kalabalık, ilerleyen saate rağmen hâlâ sabırla bekliyor, bağırıyor, haykırıyor, sarılıp öpüşüyordu.

Saat on bire doğru Durand kalabalığının birden yüklenerek kapısını, çerçeveleri indirmesinden korkarak demir kepenkleri kapamak zorunda kalmıştı. Deroulede, uzamış sakalı, yorgun yüzüyle kalabalığa seslenerek dağılmalarını istemişti, ama halk inatla bekliyor ve “Balkona, balkona!” diye bağırıyordu.

Boulanger’den başka kim olsa balkona çıkar ve bir konuşma yapardı.

Ama Boulanger yerinden bile kıpırdamadı. Bu bir tiyatro sahnesi değildi! Ama kalabalık hâlâ bekliyor ve şimdi de biraz öfkeyle haykırıyordu: “General bekliyoruz. Nerede Boulanger, neyi bekliyor?”

Ordunun çoğunluğu ve cumhuriyet hükümetinin muhafız alayları gibi, polis de Boulanger taraftarıydı. Paris emniyet teşkilatı o tarihi 27 Ocak günü Boulanger ve taraftarlarından gelebilecek herhangi bir harekete karşı hiçbir önlem almamıştı. Kalabalık arasında tek bir polis bile yoktu. O sırada Savunma Bakanı olan Freycinet şöyle diyordu: “*Eğer Boulanger, sokakları dolduran o kalabalıkla Elysee üzerine yürüyseydi, onu durdurabileek, felaketleri önleyebilecek hiç bir güç yoktu.*”

27 Ocak sabahı Başbakan Floquet kendi zaferinden emindi, ama gece saat on bir olduğunda işin hiç de beklediği gibi olmadığını gördü, umudu kalmamıştı. Başbakanlıkta herkes suskundu. Adalet Bakanlığında Clemenceau, on sekiz yıl önce askeri mahkemelerce mahkûm edilmiş bir eski milletvekiline soruyordu: “Siz askeri mahkemeleri ve sonra hapishaneleri bilirsiniz. Anlatın bana. Oralarda hayat nasıldır?”

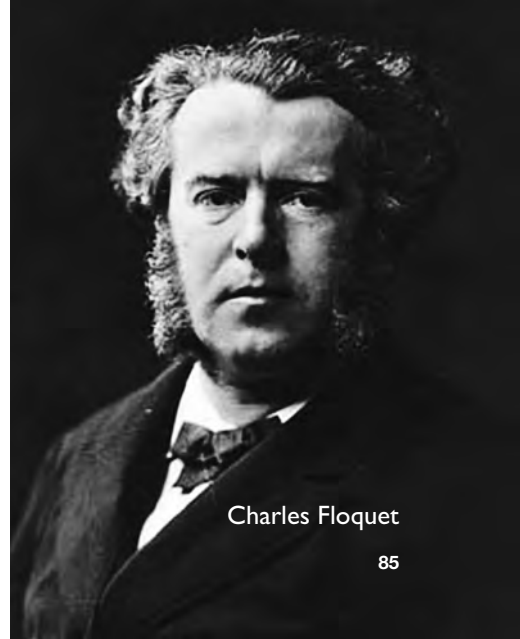
Gece yarısı olmuştu. Durand’ın kahvesindeki büyük salonda Boulanger ayakta idi. Dillon arkasında, yakın dostları etrafını sarmıştı. Deroulede konuşuyordu: “*Generalim, şu kalabalığa bakınız. Her an sizinle birlikte yürümeye hazır! Bir işaret veriniz, yeter! Beş yüz bin kişi, evet tam beş*

yüz bin kişi sizin emrinizi bekliyor. Polis emrinizde! Ordu emrinizde ve Avrupa ayaklarının altında!”

Madam Bonnemais heyecan içindeydi. General onun kendisini endişeyle beklediği salona geçti. Yıllar sonra ihtilalciler, genç kadının sevgilisini sonu belirsiz ve tehlikeli bir maceraya atılmaktan alıkoyduğuna inanmıştı. Nitekim olaylar bir süre sonra beklenmedik yönde gelişince, hepsi bu konuyu itiraf edecekti.

Sabahın biri olmuştu. Boulanger müthiş yorgundu. Bütün her şeyi unutmak ve oradan bir an önce uzaklaşmak istiyordu. “*Herhalde sabaha kadar burada ayaküstünde bekleyecek değilim. Çok yorgunum. Eve gidip yatmak istiyorum,*” diye isyan etti.

Bu sözler Boulanger olayının özeti sayılıdı. Kapıya çıktığında halk bir anda çevresini sardı ve omuzların-

Charles Floquet

Georges Boulanger

da arabasına kadar taşımıştı. Arabacı atları kamçılardı, ama kalabalık arabanın hareket etmesine izin vermiyordu. Hep bir ağızdan, “Saraya, saraya!” diye bağırıyorlardı.

Beş yüz bin kişi tek bir ağızdan aynı anda heyecanını ifade ediyordu. Ama Boulanger konuşmuyordu. Konuşmayacaktı. Elleriyle “hayır” işareti yapıyordu, o kadar. Bir ara fırsatını bulan atlı araba kalabalığı yarıp generalı kalabalıktan kopardı. Aynı anda Deroulede de arabaya atlamayı başarmıştı. Yol boyunca da generalı ikna etmeye, iktidarı ele geçirmeye razı etmeye çalıştı, ama boşuna çabaydı.

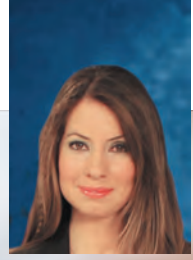
Sabahın ikisi olduğunda kesin sonuç açıklandı. Boulanger eşi görülmemiş bir zafer kazanmıştı. Boulanger, sayılan 444 bin 546 oyun 250 binini kazanarak en yakın rakibine 83 bin oy fark atmıştı. Boulanger aşırı

sağcıların oyunun yanı sıra hükümetin kukla adayı Jacques’in oylarının, sosyalistlerin oylarının ve radikallerin oylarının yarısını kazanmıştı. Paris’in tüm banliyölerinde zafer Boulanger’ nindi. Ama Boulanger büyük hareketlerin adamı olmadığını kısa sürede gösterdi, zira seçimi kazandığı gün bir hükümet darbesiyle karşılaşacağını hiç düşünmemiş, bu konuda da hiçbir hazırlık yapmamıştı.

28 Ocak’ta bütün Fransa Paris seçimlerinin sonucunu öğrenmişti. Paris millet adına generalı halk oyuna sunmuş ve yine millet adına ona oy vermişti. Ama tarihi geleneklere uyarak başkent bu kez bütün memlekete el koymuyor, Paris’e hakim olmayı reddediyordu. General, seçimin ertesi günü Figaro gazetesine şu beyanatı vermişti: “*Aldığım oyların büyük anlamını araştırmak istemiyorum. Ben milliyetçi parti tarafından aday gösterildim. Bu partinin adayı olarak da oyların çoğunluğunu almaya muvaffak oldum. Bu parti hudutları son derece geniş, kapıları -sağda veya solda, sağcı veya solcu herkese açık bir oluşumdur. Bunun için benim de bu partinin adayı olarak her cepheden oy almam çok normaldir. İşte benim bildiğim ve bilmek istediğim de yalnızca budur!*”

Asıl tehlikeli olan da partinin bu kalıpsız, hudutsuz şekli, doktrinden ve ciddi bir anayapıdan yoksun düzensizliği idi... Bu derme çatma yapı, kurulduğu kadar hızlı ve kolay yıkılmaya hazırıldı. •

mumtazidil@butundunya.com.tr

Ebola Virüsüne Büyülü Aşı

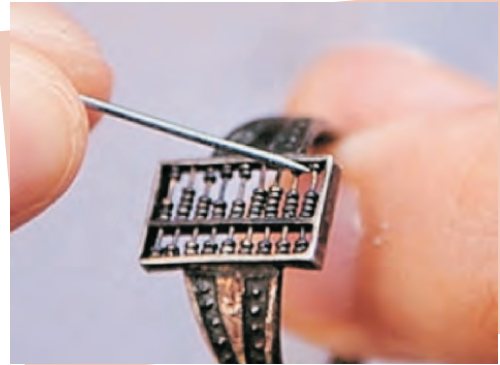

Nijerya'da geleneksel Igara Kralı, Ebola virüsünden korunmak için 'büyülü bir aşı' önerdi. Batı Afrika'da hızla yayılan ve henüz bir tedavisi bulunmayan ebola salgınına karşı, geleneksel kral "Virüsten korunmak için tuzlu su ile banyo yapın" dedi. Yalnız banyo, gece saat 04.00'dan önce ve sabun kullanmadan sadece tuzlu su ile yapılacaktı. Yerel radyolar ve televizyon kanalları bu çağrıya

haberlerinde yer verince, halk tuzlu su ile banyo yapmaya başladı. Bunun üzerine Nijerya hükümeti bir açıklama yaparak, bu "büyülü aşı"nın ebola için tedavi olmadığı konusunda halkı uyardı.

2 Giyilebilir Teknoloji

Tarihin ilk giyilebilir bilgisayarının 300 yıl önce üretildiği ortaya çıktı. Qing Hanedanına mensup Çinli bir

tüccarın giydiği antik yüzük, üzerindeki abaküs sayesinde, ilk akıllı giysi sıfatının sahibi oldu. 12 mm boya ve 7 mm enine sahip olan abaküs, her birinde yedi küçük boncuk bulunan, yedi adet çubuğa sahip. O dönemde, minyatür abaküs sayesinde, tüccarlar hesaplarını hızlı ve hatasız bir biçimde yapabiliyorlardı.

3 Uzay Asansörü

Gökbilimciler, Dünya'dan uzaya çıkışı sağlayacak 42 kilometre uzunluğunda bir asansör projesi üzerinde çalışıyor.

Roket kullanılmadan uzaya gidilmesini hedefleyen projede, asansör, yerden 160 ila 2000 kilometre arasında bir yükseklikte bulunacak.

Ünlü bilim-kurgu yazarı Arthur C. Clarke'ın "The Fountains of Paradise" adlı kitabından ilham alan gökbilimciler, böylece yıllardır tartışma konusu olan uzay asansörü projesini yeniden bilim dünyasının gündemine getirmiş oldu.

4 Ölümcül Bakteriler

Fosiller üzerindeki bir araştırma, yaklaşık 252 milyon yıl önce metan üreten bakterilerin, dünya üzerindeki canlıların yüzde 90'ını yok ettiğini gösterdi. Massachusetts Teknoloji Enstitüsü, bu bakterilerin okyanusları kaplaması sonucu, atmosfere metan yayıldığını düşünüyor. Bu durum, okyanusların kimyasını ve iklimi değiştirerek çok sayıda canlının neslinin tükenmesine neden oldu. Yüz milyonlarca yıl önce yanardağlar, bu bakterilerin besini olan nikel elementini püskürttü, bakterilerin büyümelerine katkıda bulundu.

5 Kaçak Ava Rekor Ceza

Güney Afrika'da mahkeme, gergedanları boynuzları için avlayan bir kaçak avcıyı 77 yıl hapse mahkûm etti. Asya ülkelerinde talep gören boynuzları nedeniyle, kaçak avcılar geçen yıl Güney Afrika'da 1004 gergedan öldürmüştü. Ülke turizmi

için büyük önem taşıyan vahşi hayvanların korunması için, kaçak avcılara yönelik cezaların artacağı belirtildi. Kruger Ulusal Parkı yöneticileri, cezanın kaçak avcılarının gözünü korkutmasını umduklarını söyledi. Güney Afrika, dünyadaki gergedan nüfusunun yüzde 70'ine ev sahipliği yapıyor.

6 Güneşten 1000 Kat Büyük

Avrupa Uzay Ajansı'ndan astronomlar, evrende bugüne dek keşfe-

dilen en büyük yıldızı ortaya çıkardı. Şili'de bulunan "Çok Büyük Teleskop" ile yapılan çalışmaya göre, Dünya'dan 12 bin ışık yılı uzaklıktaki yıldızın çapı, Güneş'in çapının 1300 katından daha büyük. Güneş'ten 1 milyon kat daha parlak, "sarı dev" kategorisindeki yıldızın ismi, HR 5171 A. Sarı dev kategorisindeki yıldızlar, son derece büyük yapıları ve parlaklıklarıyla diğer yıldızlardan ayrılıyor.

7 En Yaşlı Su Yılanı

İsveç'in Brantevik kasabasında, bir su kuyusunda yaşayan 155 yaşındaki

dünyanın en yaşlı su yılanı öldü. 1859 yılında Samuel Nilsson adlı bir çocuğun kuyuya attığı su yılanının öldüğünü, kuyunun şimdiki sahibi Tomas Kjellman gördü ve sosyal medyada paylaştı. Bugüne kadar İsveç gazetelerinde ve televizyonlarında birçok kez gösterilen su yılanının ölümü nedeniyle, İsveç halkı duygularını sosyal medyada dile getirdi. Dondurulan su yılanı, gerçek yaşının kaç olduğunun anlaşılması için otopsi yapılacağı başkent Stockholm'deki Tatlı Su Araştırma Enstitüsü'ne götürüldü.

8 Maymunun Telif Talebi

David Slater adlı bir fotoğrafçı, 2011’de Endonezya’nın Sulawesi Adası’nda nesli tükenmek üzere olan makak türü maymunların yaşamlarını fotoğraflıyordu. Çalışmaları sırasında maymunlardan biri Slater’ın makine-

sini aldı ve yüzlerce fotoğraf çekti. Daha sonra fotoğraflar, tüm dünya gazetelerinde, ‘selfie çeken maymun’ olarak yer aldı. Slater, fotoğrafların kendisine ait olduğunu savunarak fotoğrafların kaldırılmasını ya da kendisine telif ödenmesini talep etti. Ancak Wikipedia, “Bu dosya kamu malıdır. Çünkü insana değil bir hayvana ait çalışmadır. Ortada telif hakkı kazanmış eser sahibi bir insan yoktur” açıklamasıyla talebi reddetti.

9 Sinemayı da Etkiliyor

Her geçen gün gerçek filme çekim yapan kameralar azalırken, bunun yerini dijital kameralar alıyor. Dijital kamera kullanmak çok daha ucuz ve

kolay olsa da, birçok yönetmen, “üst düzey kalitesi ve doğallığı” sebebiyle geleneksel filminden vazgeçmiyor. Ünlü yönetmenler, dünyanın son film şeridi üretim fabrikasını kurtarmak için kolları sıvadı.

10 40 Çeşit Meyveli Ağaç

ABD’li “doğa girişimcisi” ve heykel sanatçısı Sam Van Aken, aynı anda 40 ayrı meyve veren ağaçlar yetiştirebilmek için çalışmalar yapıyor. Van Aken, önce birkaç ağacı henüz köklerini yeni salarken birleştirdi. Daha sonra ise aşılama yöntemiyle, tek bir gövdede toplanan farklı ağaç sayısını 40’a kadar çıkardı.

sezinsan@butundunya.com.tr

Mektuptan E-posta'ya

Yazan: YAHYA AKSOY

Bir ses bir nefesle dünyaya gelen insanoğlunun ilk işi, işaretler ve seslerle birbiriyle anlaşmak oldu.

İlerleyen zaman ihtiyaçlara göre her alanda yenilikleri beraberinde getirdi. Tek merkezde yerleşen aileler, zamanla obalar, kavimler ve devletlere dönüştü. Yerleşim sınırlarını genişleten insanlar, bilgilerini, görgülerini ve tecrübelerini artırarak yeni heves ve umutlarla amaçlarını artırarak yeni ufuklara doğru açılmaya

başladı. Haberleşme büyük bir gereksinim olarak ortaya çıktı. Sesler, işaretlerle anlaşılan insanlar, renklerle donatılmış flamalarla, güvercinlerle ve daha sonra telefon ve telgrafla anlaşmaya başladılar. Telefon, uçak ve televizyonların ortaya çıkması ile dünya küçültür oldu.

Yerkürenin en eski ve en uzun

ve en önemli karayolu olan ve kültür-ticaret yolu olan tarihi İpek Yolu'nda develer, atlar ve kervanlarla yapılan ulaşım zamanla gelişen yeni teknolojilerle tanıştı.

Telgrafın telleri ve tellere konan kuşlardan sonra, kömürlü, buharlı ve elektrikli kara trenler toplumsal ulaşım aracı olarak önem kazandı. Türküler, öykülere konu olan bu konular her zaman canlılığını korumaya devam etti. Bütün dünyada haberleşme alanına internetle birlikte e-posta hakim oldu. Mektuplar, talgraflar unutulur oldu. Hatıraları kaldı. Kil tabletler üzerine yazılan ve eskiden ticaret alanında yoğun bir şekilde kullanılan güven verici, haber verici mektuplar müzelerde kaldı. Urartu, Sümer, Asur tüccarlarının yazdığı mektupların büyük bir kısmı Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde yerini aldı.

Yazının icadı ve matbaa ile kade-

ri değişen insanlar, tarihe belgeler ve bilgiler bırakarak geçmişle geleceğe taşındılar. Önemli belgeler arasında mektuplar özel bir yer aldılar. Yozgat yöresinden Adana'ya çalışmaya giden bir gencin anasına yazdığı eski bir mektup özetle şöyle demektedir:

"Sevgili anacığım;

Bu gurbet ellerinden hasretle selam eder, o nazik ellerini incitmeden doya doya öperim. Nasılsın, iyi misin? Cenab-ı Allah'tan sağlığını ve iyiliğini dilerken, büyüklerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden öperim. Doru atıma, kardeşim Kadir, iyi baksın. Her gün yemini verip unutmasın kaşağılasın..."
Ana hasreti çeken oğlun-Ömer Adan

Yazarlar, gazeteciler, sanatçılar ve bilim adamları arasında yazılan mektuplar. Öğrenci ve öğretmenleri arasında yazılan mektuplar, ana-baba ve çocukları arasında yazılan mektuplar, yavuklular arasında yazılan; ucu yanık, köşeleri çiçek motifleri

ile süslü, sayfa arasında doğal çiçek ve oyların yer aldığı mektupların içerikleri ve öyküleri kitaplara sığmayacak zenginliktedir.

Mektuplar, yerini "e-mail"e, kağıtlar yerini "internet"e, kitaplar yerini "e-kitap"a, öğretmenler yerlerini "dijital dünya"ya teslim etmeye başladılar. Dünya ülkeleri arasında Teknoloji ve bilim devir- teslimi yapılmakta. Bunun dışında kalanlar gerilerde kalmaya mahkûm olacaklar. Bu alanda eğitime ve bilgi paylaşımına öncelikle büyük görevler ve sorumluluklar düşmekte. Bu konuda, ülkelerin yöneticileri ve bilim adamları ile öğretmen ve öğrencileri de sürekli uyanık, dinamik ve bilinçli olmak durumundadırlar. Hiç kimse sorumluluklarını başkasına devretmeye çalışmamalıdır.

Bütün bunların yerini "e-posta" aldı. Devleti ve vatandaşları "e-posta" sardı, bütün özel ve resmi alanları "e-posta", "e-ticaret", "e-devlet", "e-maliye", "e-denetim", "e-sanat" vb. sarmala-

ladı. Zamanla bunlar da değişecek ve bakalım yerlerine neler gelecek? Ömrü olanlar bunları da görecek. Gelecek kuşaklar da geçmişini inceleyerek anılarını mektuplarla değil "e-posta" ile geleceğe taşıyacaklar.

Bilgiden bilince geçen toplumlar, zamanı ve çağı gecikmeden yakalamasını bilirler. •

KİMYA DENEYİ

Kimya laboratuvarında deney yaparak ders anlatan öğretmen, cebinden çıkardığı madeni bir doları içi asit dolu bir tüpün ağzında tuttu ve öğrencilerine sordu: "Bu doları şimdi tüpün içine atacağım" dedi. "Söyleyin bakalım, tüpteki asit bu gümüş doları eritecek mi, eritemeyecek mi?"

Öğrenciler sorunun yanıtını düşünürken, açığgöz bir öğrenci yanıtladı soruyu:

"Hayır, kesinlikle eritmez" dedi.

Öğretmen, yanıtın açıklamasını da istedi.

"Sizin ne denli tutumlu olduğunuzu çok iyi biliyoruz" dedi öğrenci. "Asit o parayı eritseydi, siz onu hiç tüpe atar mıydınız?"

Not Defterimden

Nergis Öztürk

Öfkeye Çakılan Çiviler

Küçük oğluyla çiftliklerinde yalnız yaşayan bir baba, uzun süredir oğlunun aşırı davranışları nedeniyle sıkıntılıydı. Oğlan sevimli ve akıllı bir çocuk olmasına rağmen, sinirlenince o küçücük boyuyla hiç de hafife alınmayacak ağırlıkta kırıcı sözler edebiliyor, kendisiyle birlikte çevresini de yıpratabiliyordu. Belli ki böyle giderse, oğlanın bu kötü huyu hem kendisine

hem de çevresine çok çektirecek ve farkında olmadan da bir sürü kâlp kıracaktı. Bir baba olarak, henüz küçükken bu kötü huyundan vazgeçmesi için oğluna yardım etmeliydi ve nasihatle de olacak gibi değildi. Uzun süre düşünüp taşındıktan sonra, bir sabah oğlunu çiftliğin çitlerine doğru yürüyüşe çıkardı. Yanına da koca bir torba çivi ve bir de eski ağır bir çekici aldı. Çitlerin yanına gelince oğluna çivileri ve çekici uzatarak oğlanın

şaşkın bakışlarına cevap vererek, “Al bakalım küçük bey bunlar senin, bundan sonra her sinirlendiğinde, bir şeyler istediğin gibi gitmediğinde bu çite gelip bir çivi çakacaksın.” dedi.

Sonraki günlerde oğlan her sinirlendiğinde koşarak çite gitti

ve küçük elleriyle
koca koca çivileri
zar zar tahtaya
çakmaya başladı. İlk

hafta bittiğinde neredeyse elli tane çivi çakmıştı. İkinci hafta otuz beş, üçüncü hafta ise yirmi beşe düşmüştü çivilerin sayısı. Beşinci hafta neredeyse hiç çivi çakmamıştı.

Çivileri çakmak o kadar zor gelmişti ki, çivi çakmamak için daha az sinirlenmeye çabalar, sinirini ve kızgınlığını kontrol altına almayı tercih eder hale gelmişti.

Altıncı haftanın sonunda koşarak heyecanla babasının yanına giden çocuk: “Baba, ben artık çivi çakmak istemiyorum. Zaten hiç gerek kalmadı, beni kızdıran şeyler nedense artık çok azaldı.” dedi.

Babası her ne kadar bunu duyduğuna çok sevinmiş olsa da oğlunun bu huyundan tamamen kurtulduğuna emin olmadan pes etmeye niyeti hiç yoktu. Oğluna bu kez de çocuğun beklemediği bir başka görev verdi: “Buna çok sevindim, seni tebrik ederim. Öfkelen-di-ğin zaman kendine hâkim olmayı öğrendin demek ki. Seni artık çok az şey kızdırıp öfkelen-direbiliyor. Bu harika bir

haber. Şimdi de öfkelen-di-ğini hissedip kendine hâkim olduğun, kötü söz söyleyip ağlayıp sızlanmadı-ğın her olay için çıktığın çivilerden birisini çıkart bakalım. Hepsini bitince de çivileri bana geri getir.”

A radan haftalar aylar geçiyor, fakat tahtanın üzerindeki çiviler bitmek bilmiyordu.

Çocuk nihayet bir gün, mutluluktan koşarak babasına gitti ve artık hiçbir çivi kalmadığını hepsini çıkarttığını söyledi. Elindeki çivi dolu tenekeden de babasına uzattı. Babası gülümseyerek, küçük oğlunun elinden tutup çivileri çaktığı çitin olduğu yere götürdü. Burada, kendisine meraklı gözlerle bakan oğluna, bundan sonra kulağına küpe etmesi gereken yaşam dersini, yine tatlı sözleriyle verdi:

“Aferin benim

küçük oğluma, seninle gurur duyuyorum. Sana göstermek istediğim son bir şey kaldı. Sonra oyununa kaldığın yerden devam edebilirsin. Şimdi çivileri çaktığın tahtaları ve sonra onları çıkarttığında kalan izleri de görüyor musun? Çivilerin hepsini ustaca çıkartmış olabilirsin ama izlerini görebiliyorsun. Tahtaların üzeri irili ufaklı oyuklarla dolu. İşte bu yüzden, kimseye kızgınlıkla kötü söz söylememeye gayret et, elinden geleni yap ve bundan sakın. Yoksa bu tahta parçasında olduğu gibi hepsi birer iz bırakır ve asla eski haline dönmez.”•

nergizozturk@butundunya.com.tr

Mitolojiden Yansıyanlar

Haluk Erdemol

Eros ile Psyche^③

*P*syche Cupid'in ardından gözyaşı dökerek dövündü; ölmek istedi. Konağın yakınındaki nehre attı kendini, fakat sularında Cupid'in yıkandığı nehir onun bu güzel sevdiceğine kıyamadı, kıyısındaki çimenlere bıraktı onu. Az ilerde bir ağaç dibinde uzanmış, keyif içinde flütünü çalan keçi ayaklı tanrı Pan perişan Psyche'yi görünce öğüt verdi ona: "Sen birine âşıksın," dedi, "böyle kendine eziyet edeceğine git, Cupid'e yakar, derdine çare olsun, âşığına kavuştursun seni." Psyche Pan'ın öğütleriyle yeniden umutlanmıştı; Cupid'in aşkını kalbine

Pan Psyche'ye öğüt veriyor
Edward Burne-Jones (1833-1898)

gömmek yerine diri tutarak dere tepe yürümeye başladı. Gide gide bir kente ulaştı. Oranın kralının ablalarından birinin eşi olduğunu öğrendiğinde ablasıyla görüşmek istedi. Kuşkusuz, ablası neler olduğunu, neden böyle perişan dolaştığını sordu ona. Psyche “Söylediğiniz gibi yaptım,” dedi, “Işığı tutunca dünyalar benim oldu; meğer sizin canavar dediğiniz şey Cupid’miş. Fakat sevincim uzun sürmedi. Sevinçten titreyince elimdeki lambadan bir yağ damlası düştü omzuna. Hemen uyandı; beni görünce öfkелendi.

Venus Psyche'ye iş buyruğu veriyor
Luca Giordano (1632-1705)

Onu kucaklamaya çalıştım, ama uzaklaştı. ‘Ne cüretle yaptın bunu? Hemen git buradan; artık seni istemiyorum, senin yerine ablanı eş olarak alacağım,’ dedi. Ablan derken senin adını da söyledi. Sonra da Zefiros’u çağırıp beni konağından uzak bir yere götürüp bırakmasını istedi.”

Bunları duyar duymaz Psyche'nin ablası sevinçten havalara uçtu. Zevk ve ihtişam dolu yeni bir yaşam bekliyordu onu. Bir an önce o görkemli konağa gitmeye can attığından eşine bir bahane uydurup önceki gidişlerinin başlangıç yeri olan o dağ başına gitti. “Ey Zefiros, yeni hanımını efendine götür,” diye seslenerek boşluğa bıraktı

◀ Psyche Persephone'den aldığı kutuyu açıyor John William Waterhouse (1849-1917)

Cupid Psyche'yi uyandırıyor
Benigne Gagneraux (1756-1795)

kendini. Zefiros'un yelden kucağında o bildik çimenlere konmayı beklerken kayalarda parçalandı, kurtlara kuşlara yem oldu. Psyche'nin öcü diğer ablasına da ulaşmakta gecikmedi. Onun sonu da diğer abladan farklı olmadı.

*Z*avallı Psyche göksel eşini ve onun vermiş olduğu görkemli yaşamı yitirmenin kederiyle durmadan dolaşıyor, kendini başışlatmak umuduyla Cupid'e ulaşmaya çalışıyordu. Cupid ise annesinin konağına gelmiş, tensel ve gönülse yaralarının iyileşmesini

Uyanış ve kavuşma François Gérard
(1770-1837)

bekiyordu. Venüs olanları öğrenmiş, Psyche'ye düşmanlığı daha da koyulaştırmıştı. Konağına döner dönmez bir odaya kapatıp azarladı oğlunu. Verdiği buyruğa uymadığı gibi düşman gördü-

Psyche'nin Olympos'a kabul töreni
Raffaello (1483-1520)

ğü ve cezalandırmak istediği bir ölümlüyü eş seçmekle kendini küçük düşürdüğünü, ona verdiği güçlere nankörlük ettiğini söyledi. Ziyaretleri sırasında duygularını paylaştığı Hera ve Demeter onu teselli ettiler, Cupid'i bağışlaması için dil döktüler. "Yüreklerle aşk ateşi düşürmekle görevlendirdiğin oğlunu nasıl olur da âşık olmakla suçlarsın," dediler, "sen ki aşk tanrıçası-sın, aşkı inkar mı ediyorsun?" Bu sözler bile dindiremedi Venüs'ün öfkelerini.

Bu arada Psyche umutlarını diri tutarak arayışını sürdürüyor, Cupid'i bulduğunda kendini bağışlatmayı, eş olarak kabul etmese bile evinde hizmetçi olmakla yetinmeyi düşünüyor. Karşısına çıkan konakların gölgesinde dinleniyor, kapılarını çalarak sahiplerinin korumasına sığınıyordu. Sunaklarına uğrayıp yardım dilediği

Ceres (Yunan'da Demeter) ve Juno'dan (Hera) beklediği ilgiyi göremedi. Sonunda Venüs'ün ayaklarına kapanarak bağışlanmayı dilemekten başka yapacak bir şeyi olmadığına karar verdi.

Psyche'nin önce kendisine, sonra da oğluna yaptığı saygısızlıktan ötürü katlanmış olan öfkesiyle Venüs ararken karşısında bulduğu perişan kızcağıza işkenceye varan eziyetlerde bulundu, bir köleymiş gibi davrandı ona. Onaylamadığı bir evlilikten doğacak çocuğu torunu olarak kabul edemeyeceğini söyledi. Üstelik çocuğunu doğurmadan öleceği beklentisi ile birbirinden zor işler buyurdu ona. Bir ölümlü için başarılması olanaksız gözükken bu işlerin verdiği keder ve umutsuzluk duyguları içinde Psyche her defasında kendini öldürmek istedi,

Cupid ile Psyche'nin evlenmesi
Pompeo Batoni (1708-1787)

ama o işlerin yerine getirilmesi için gittiği yerlerde karşılaştığı, belki de Cupid'in buyruklarıyla yönlendirilen birtakım doğa güçlerinin yardımcılarıyla her işin üstesinden geldi. Venüs bu işleri Psyche'nin kendi becerisi ve gücüyle yaptığına inanmıyor, hatta onu büyücülükle suçluyordu, ama işler başarılı olduğu sürece yapabileceği bir şey yoktu. Venüs'ün verdiği son işi tamamladığında Psyche'nin elinde ölümler diyarından getirdiği bir kutu vardı. Venüs Persephone'nin güzellik iksirinden getirmesini buyurmuştu ona. Kutuyu açmaması gerekiyordu, ama Psyche Pandora gibi merakını yenemedi. Bunca badireden sonra solan güzelliğini tazelemesi umuduyla iksirden bir parça almak istedi. Kutuyu açar açmaz derin bir uyku sardı benliğini. Bir ölü gibi uzanıp kaldı. Psyche'ye olan aşkı sönmeyen ve annesinin yaptıklarına ve baskısına artık dayanamayan Cupid kapatıldığı yerden kaçıp sevdiceğinin üzerine süzüldü. Onu saran uykuyu silip attı yüzünden; okunun ucuyla Psyche'yi

Düğün şöleni Giulio Romano (1499-1546)

uyandırıp son işi de başardığını göstermesi için kapattığı kutuyla birlikte annesine gönderdi onu. Sevgili eşinin çektiği acılara son vermek isteyen Cupid çareyi Jupiter'e (Zeus) başvurmakta buldu.

Olan biteni ona anlatarak Psyche ile olan evliliğinin Olympos katında kutsanması dileğinde bulundu. Zeus da Olympos meclisini topladı, herkesin onayını aldıktan ve kızı Venüs'ü öfkesini sonlandırması için ikna ettikten sonra Hermes'ten Psyche'yi huzurlarına getirmesini istedi. Psyche gelince ölümsüzlük nektarı içirdiler ona. Apollo'nun lir, Pan'ın flüt çaldığı, Musailerin dans ettiği görkemli bir düğünle Cupid ile Psyche'nin evliliğini önce kutsadılar, sonra da kutladılar. Böylece Aşk ile Ruh veya Sevgi ile Can bir daha ayrılmamak üzere birbirine kavuştu.

Bir kızları oldu, adını Volupta (Zevk) koydular. •

halukerdemol@butundunya.com.tr

Öğretmen
Gıyaseddin Tokyay'ın
örnek yaşamından
kesitler 14

Ramazan'ın İlk İftarı ve Mustafa ile Nuray'ın Evlenme Yıldönümü

Yazan: MUSTAFA TOKYAY

Her Ramazan'ın ilk iftarında Mustafalar babalarına gitmeyi adet edinmişlerdi. Üniversite'den çıkıp, kızları Ekin'i de alıp baba evine giderler, Nuray sofrayı hazırlar, Ekin de yeterince büyüdükten sonra, ona yardım ederdi. Gıyas Bey'in bir bardak suyu, zeytini, hurması önüne konur. Dördü birden sofrada yerlerini alırlar, televizyonda Ankara için iftar vakti verildikten sonra yapılan duayı yüksek sesle ve spikerle birlikte okur ve orucunu açardı. Bu sırada, oruç tutmayan Mustafa, Nuray ve Ekin de sessizce onu beklerler, suyunu içtikten sonra onlar da bir

şeyler yemeğe başlarlardı. Orucunu açtıktan sonra Gıyas Bey akşam namazını kılar sonra yemeğine devam ederdi. Çocuklar da onun namazının bitmesini beklerlerdi. Yemek bitip sofra kadırıldıktan sonra, çocukluğundan beri adet olduğu üzere, Mustafa kahveleri yapar, önce babasından başlayarak ikram ederdi.

Daha sonra sohbet yatısı namazı vaktine kadar sürer, Gıyas Bey namaza kalkarken çocuklar da izin isteyip elini öperler ve eve dönerlerdi.

“
Yemek bitip sofra
kadırıldıktan sonra,
çocukluğundan beri
adet olduğu üzere,
Mustafa kahveleri
yapar, önce babasından
başlayarak ikram
ederdi.”

Bu aile içi ritüel bir çeyrek yüzyıl, Gıyas Bey'in ölümüne kadar böyle sürdü.

Yine böyle bir Ramazan'ın ilk iftarı Mustafa'yla Nuray'ın evlenme yıldönümlerine rastlamıştı. Babaevinin kapısını çaldılar. Gıyas Bey kapıyı açıp onları karşısında görünce,

“Yahu, niye geldiniz?” diye sordu.

Çocuklarsa “Ne demek niye

geldik? Bugün Ramazan'ın ilk iftarı değil mi? Yoksa bizi istemiyor musunuz?” diye takıldılar.

“Yok yok! Buyurun ama bugün sizin evlenme yıldönümünüz değil mi?”

“Evet. Bu evlenme yıldönümünüzü de sizinle kutlayalım.”

Yine Nuray sofrayı hazırladı, Ekin ona yardım etti. Yemekler ısıtılırken Gıyas Bey Mustafa'ya seslendi.

“Buzdolabında dayından kalma rakı var. Getir bakalım.”

Zaman zaman Nilüfer Hanım'ın kardeşleri Ankara'ya geldiklerinde enişterinin evinde kalırlardı.

Gıyas Bey orta yaşı geçtikten sonra, sağlık nedenleriyle, içki içmez olmuştu ama kayın biraderlerinin geldiği zamanlarda onlara ikram etmek üzere evde rakı bulunurdu.

Mustafa şaşırdı: “Ramazan baba!”

“Ramazan ama bugün de sizin evlenme yıldönümünüz. Sen al getir rakıyı.”

Sonra gülerek ekledi: “Günahı senin boynuna!”

Gıyas Bey orucunu açtı ardından akşam namazını kıldı ve sofraya geri döndü.

“Koy bakalım Nuray'la kendine birer duble rakı!”

Mustafa'nın canına minnet. Rakıları koydu. Babası su bardağını kaldırdı,

“Haydi bakalım, nice yıllara çocuğunuzla birlikte, sağlıklı, mutlulukla, başarılarla...” •

mustafatokyay@butundunya.com.tr

Gezdikçe Gördükçe
İzlen Şen Toker

Bursa'nın ipek zarıflığındeki çarşısı:

Koza Han

Gökyüzündeki pamuk gibi bulutlar, yavaş yavaş Koza Han'ın üzerinden geçiyor. Bulutlar da yüzyıllar önce bu handa el değiştiren ipek kozaları gibi bembeyaz... Taş ve tuğla duvarlar, hanın avlusunu ipek böceği tırtıllarının kendi etraflarına ördüğü kozalar gibi ince, özenle sarmış. Bulutların gidişyle ortaya çıkan güneş ışıkları

yemyeşil büyük ağaçların dalları arasından geçerek geniş avluyu aydınlatıyor. Buradaki masalardan birinde otururken geçmişte Cedd-i Evvel, Beylik Kervansarayı, Beylik Hanı, Şimsek Hanı, Cedd-i Amire ve Yeni Kervansaray gibi adların verildiği hana en çok yakışan adın Koza Han olduğunu düşünüyorum. Büyük emek verilerek yapılan ipek üretimini ve

ipeğin yumuşak, zarif ve narin güzelliğini anımsatan Koza adı handaki emek ve zerafet ile bütünleşiyor.

İpek böceği yetiştiriciliği ve ipek üretimi çok azalmış olsa da Bursa'nın bazı köylerinde devam ediyor. İpek

böceğinin bıraktığı yumurtalar önce uzun bir süre uyuyarak, sabırla canlanacakları zamanı bekliyorlar. Bu bekleyişin sonunda yeni doğanlar yaşama koyu renkli minik tırtıllar olarak katılıyor. Kısa bir süre sonra yedikleri dut yaprakları sayesinde kendi ağırlıklarının binlerce katına çıkarak, koza örmeye hazır, açık renkli tırtıllar haline geliyorlar. Her tırtıl, bıkmadan, yorulmadan, binlerce kez yaptığı baş hareketiyle kendi etrafında ince ince ipek ipliklerinden oluşan bir koza örüyor. Her birinden ortalama 1000 metrelik ipek ipliği üretilebilecek olan kozanın içinde kalıyor. Kelebeğe dönüştüğünde, kozayı delip dışarı çıkarak yumurtlayıp bu mucizevi dönünün devamını sağlıyor. Bu minicik tırtılların ürettiği iplikler dokunarak nadide ipeklere dönüşüyor.

Bayezid tarafından 1491 yılında yaptırılan, Ulu Cami ile Orhan Cami arasındaki Koza Han, ipekböceği yetiştiriciliği ve ipek dokumacılığı Bursa'yı ipek ticaretinin

merkezi haline getirdiğinde ipek tüccarlarına kapılarını açmış. Sentetik kumaşlara talebin artması ve ipek böceği üretiminin azalması nedeniyle artık koza, iplik ve kumaş ticareti yapılmıyor olsa da handa ipek ürünlerin satışı sürüyor.

Geniş, dikdörtgen bir avlunun etrafında yer alan iki katlı ana bloktaki 95 odada yer alan mağazalarda çeşitli kumaşlar, eşarplar, şallar, konfeksiyon, çeyiz ve ev tekstili, sanat ürünleri ile hediyelik eşyalar satılıyor. Hanın doğusunda bulunan, eskiden ahır ve depo alanı olarak kullanılan küçük bir avlusu olan Dış Kozahan denilen bölümde de mağazalar ve kafeler var.

Koza Han'ın alt katındaki merdivenlerden ikinci kata çıkıyorum. Bir çok mağazanın kapı girişleri renge- renk, farklı boyut ve desenlerdeki eşarplarla dolu. Renk cümbüşü ve çeşitlilik vitrinlerde de hakim. Üst

kattan aşağıdaki avluya bakıyorum. Önümdeki saksıda pembe kasımpatı çiçekleri. Alt kattaki kafeteryanın vitrininde sergilenen değişik kahve fincanları. Avludaki büyük çınar ve ıhlamur ağaçlarının altına dizilmiş masa ve sandalyelerde çay-kahve içenler. Turistler avlunun ortasındaki taştan yapılmış, altında şadırvan olan iki katlı mescidin fotoğrafını çekiyor. Kuzey cephesini diğer çarşılarla bağlayan büyük, kemerli taş kapı da örgülü ve mavi süslemeleriyle hanın en çok fotoğraflanan bölümlerinden biri. Koza Han'ın Orhan Camisi'ne doğru açılan geniş kapısına ek olarak üst katta da güneye doğru açılan bir kapısı daha var. Yıllardır Koza Han'da çalışan bir büyüğümüzün dediği gibi "Hangi kapıdan girdiğiniz önemli değil, siz hana gönül kapısından, gönül gözünüzle girin." Böylece yalnızca geçmişe değil, güzelliğe ve iyiliğe doğru bir yolculuğa da çıkabilirsiniz. •

izlensentoker@butundunya.com.tr

Kim Kimdi?

Dünyamızda
iz bırakmış ünlüler
ve kısa yaşam
öyküleri...

Yazan: SABRİYE AŞIR

Yahudi bir tüccar ailesinin dokuzuncu çocuğu olarak doğdu. Liseye devam ederken tiyatroya merak sararak sık sık edebiyatçılar kahvesinde boy göstermeye başladı. Liseden sonra bir süre hukuk, felsefe ve Alman filolojisi okusa da, eğitimini yarım bıraktı. Viyana gazetelerinde muhabirlik yapmaya başlayan fotoğraftaki genç, daha sonra da kendi gazetesini kurarak, hep istediği 'müdahalesiz' çalışma ortamını oluşturdu. Yazdıklarıyla, sokak dili ile gazete çıkarırları suçlayan genç adamın gazetecilerle arası bozuldu ve hiç anılmamakla cezalandırıldı. Dilin yozlaş-

ması, iktidar yalakası sanatçılar, satılık kalemler, ikiyüzlü gazeteciler; üzerinde durduğu konulardan bazılarıydı. Yazdıklarının içeriğinden ödün vermemesi konusundaki direnci, bir süre sonra onu dergisinin tek yazarı haline getirdi. Yazdığı savaş karşıtı oyunuyla belge-

sel tiyatroya da öncülük eden gazeteci, gazetesinin 922 sayılık yayın yaşamı boyunca sayısız tehdit aldı ve ölüm tehlikesi geçirdi. Doğru söz ve rüşvet yememek onun için en yüce değerdi. Çağdaş edebiyat, tiyatro ve gazetecilikle ilgili hicivleriyle, dil eleştirisiyle ve ayrıca kaleme aldığı eserleriyle olduğu kadar, yaşamı boyunca sürdürdüğü onurlu duruşuyla da iz bırakan Avusturyalı yazar ve düşünür, **Karl Kraus** idi...

Kanada’da, giyim mağazası sahibi bir babanın oğlu olarak orta sınıf bir ailede doğdu. Henüz dokuz yaşındayken babasını kaybetti. Ergenlik döneminde gitar çalmayı öğrenen genç, babasının ona vasiyetinin de etkisiyle, edebiyata olan ilgisine sıkı sıkıya sarıldı. İlk şiir kitabını, üniversite yıllarında çıkardı. Üniversite sonrasında da kendini bütünüyle yazmaya verdi,

Şarkı sözlerinde, toplumsal konulara, politik ve sosyal çöküntüye de değindi, ABD’yi eleştirdi, kara mizah dokunuşlarını da esirgemedi.

şarkı sözleri de yazdı. Ani bir kararla, kariyerine şarkıcı ve şarkı yazarı olarak devam etmek üzere Amerika’ya taşındı. Bazı davetlerde sahneye çıkarken, bir müzik şirketi yöneticisinin dikkatini çekti. İlk albümünün çıkışı, ona ticari bir başarı getirmede ama müzik dünyasında büyük yankı uyandırmasına yetti. Ardı ardına yeni albümler yapmayı sürdüren sanatçının müziği, Avrupa ve Kanada’da büyük beğeni kazandı. Folk müzikte kült bir isim haline geldi.

Şarkı sözlerinde, toplumsal konulara, politik ve sosyal çöküntüye de değindi, ABD’yi eleştirdi, kara mizah dokunuşlarını da esirgemedi. 90’lı yılların ikinci yarısında 5 yıl boyunca yeniden zen budist rahibi olarak Baldy Dağı’nda inzivaya

şiir ve roman yazarak yarı münzevi bir yaşam sürdürdü. Hydra Adası’nda geçen yıllarında üç kitap yayımladı,

çekildi. Milyonlarca müzikseverde iz bırakan ve pek çok ödül alan müzisyen, **Leonard Cohen**...

Fotoğraftaki güzel kız, Hollywood'un efsanevi isimlerinden biri olan bir baba ile New York sosyetesinin tanınmış simalarından bir annenin çocuklarıydı. Varlıklı bir ailenin sunabileceği tüm ayrıcalıklara ve imkânlarla sahip bir çocukluk geçirse de, aslında anne ve babasının kendisine sıcak bir yuva veremeyişini yaşamış, bunu da yıllar sonra kendisi itiraf etmişti. Babasını soğuk, iletişim kurması imkânsız ve sevgisiz bir kişi olarak gören küçük kız, annesiyle de mesafeli bir ilişkiye sahipti. Çeşitli psikolojik sorunlarla

Oyunculuğuyla iki Oscar ödülü de kazandı ve oyunculuğunu sürdürürken, kadın hakları için çalışıp, Vietnam Savaşı'na karşı çıkarak ve azınlık topluluklarının haklarının korunması için çalışarak toplumsal alanda da etkili oldu. Mesleğindeki başarısını, babasının gölgesinde değil, kendi çabalarıyla elde eden aktris, özel yaşamında ise aynı ölçüde başarılı olamadı ve üç kez evlenerek boşandı. Güzelliği yanı sıra, oyunculuktaki yeteneği ile de akıllara kazınan Hollywood yıldızı, **Jane Fonda...**

da boğuşan annesini 12 yaşındayken kaybeden ve bu intiharla sarsılan Amerikalı kız, bu olayın etkisini uzun yıllar üzerinden atamadı.

Gençlik yılları boyunca zayıf kalmak için kendisini adeta açlığa mahkûm etti. Bir oyunculuk okulunda eğitim gördü ve kısa bir süre sahneye çıktıktan sonra, sinema alanına geçti. Kısa sürede dönemin en iyi kadın oyuncular arasında sayılmaya başlayan oyuncu, arka arkaya rol aldığı filmlerle ününü pekiştirdi.

Bir tekstil fabrikatörünün oğlu idi. Çok küçük yaştan itibaren müziğe ve bilime ilgi duymasına rağmen babasının ısrarlarına boyun eğerek bir tekstil okulunu bitirdi ve mühendis oldu. 20 yıl babasının fabrikasında yöneticilik yaptı ve fabrikayı satın matematik, felsefe ve

psikoloji öğrenimi görmeye karar verdi. Edebiyat çevrelerine girerek, yazarlarla arkadaş oldu ve ilk yapıtları bir dergi tarafından yayımlandı. İlk romanı yayımlandığında 45 yaşındaydı. Gestapo tarafından tutuklandı, James Joyce ve arkadaşlarının girişimi sayesinde ABD'ye iltica etti. 18 gün tutuklu bulunduğu hapisanede başladığı Vergilius'un Ölümü'nü, 10 yıl sonra burada tamamlayabildi. Eserlerinde geleneksel değerlerin yıkılmasını ve burjuva dünyasındaki çöküşün değişik

evrelerini ele aldı. Dünya çapında büyük başarı sağlayan bu yapıtını tamamladıktan sonra, insanlara doğru-
dan doğruya yardım etmek amacıyla bilimsel çalışmalara yöneldi. Bir baş-
yapıt olarak nitelendirilen Vergilius' un Ölümü yanı sıra, pek çok önemli eser üreten Avusturyalı yazar-filozof, 20. yüzyıl edebiyatının kurucularından **Hermann Broch...**

Fotoğraftaki Fransız, tassa-
sız bir çocuk-
luk ve delikan-
lılık dönemi geçirdi. Bir
tohum tüccarının oğlu
idi. Anne-babasının ha-
yali, oğullarının da ken-
di işlerini sürdürmesi-
ydi fakat genç adam aynı
fikirde değildi. Hukuk
öğrenimi yapmak için
Paris'e gitti. Ertesi yıl mahkeme katibi
olarak doğduğu şehre döndü. 21 yaşın-
dayken ağır bir hastalığa yakalandı.
Yatağa bağlı kaldığı bu dönemde,
annesinin armağan ettiği yağlı boyalar-
la resim yapmaya başladı. Oyalanmak
için başladığı resim, bir tutku haline

dönüşünce; iyileştiğinde aile-
sini ikna ederek bu kez resim
öğrenimi için Paris'e gitti.
Bazı ressamların da atölyele-
rinde çalışan Fransız genç,
sabırlı ve titizliğiyle burada
sanatını geliştirdi. İlk eserleri-
ni sergilediği ürkek deneme-
lerinden sonra, dönemin ön-
gelen ressamlarıyla dostluklar
kurdu. Yaşadığı maddi zor-

luklara karşın hiçbir akıma kapılma-
dan tek başına yoluna devam etti.
Çünkü kendisi bir akım yaratmak isti-
yordu. Katıldığı sergilerde, eserlerinin
kaba ve çirkin olduğu eleştirilerine
uğradı. Vazgeçmedi ve yeni tablolar
yapmayı sürdürdü. Zarif üslubu, ışık
oyunları, saf ve canlı renkleri kulan-
masıyla dahiyane bir ustalık ortaya

koydu, sanat çevrelerinde gücünü his-
settirdi. 85 yaşında, yaşama veda eder-
ken dahi eskiz yapıyordu. Fovizm
akımının ve Picasso ile birlikte modern
resmin kurucusu olarak anılan bu
adam, 20. yüzyılın en önemli ressam-
larından **Henri Matisse'ydi... •**

Yazarak Söyleyerek

Sadı Bülbul

Tarafsız Olmak

Bir süre önce İstanbul'a da gelen Amerikalı ünlü psikiyatrist Gary Small'un satış retorları kıran kitabını okumuştum: **Bir psikiyatristin gizli defteri.**

Kitapta gerçek klinik olaylara dayanan, birbirinden güzel ve ibretli, ilginç hasta öyküleri yer alıyordu. Öykülerde, ne olduğu binlerce yıldır çözülemeyen insan anlaşılmazlığı bir laboratuvar zenginliği içinde okurlara sunuluyor, bu arada doktor hataları da örnekleniyordu.

Öyküler içinde, psikiyatristlerin zaaf ve yanlış değerlendirmelerini ortaya koyan bir öykü, her insan davranışında rastlanabilecek evrensel niteliğiyle dikkatimi çekmişti. Öyküde psikiyatristin önüne gelen olayda "tarafsızlık"ını ne derece koruyup koruyamadığı konusu işleniyordu.

Bir
psikiyatrist
veya bir hakim için
"taraf tutmak"
affedilir bir şey
değildir.

Geçimsizlik yaşayan karı kocadan her biri günlerce süren seanslarda doktora kendini ve eşini anlatıyor ve doktor bir süre sonra, “kendinin de farkında olmadığı” bir biçimde taraflardan birini kendine daha yakın “hissediyor” ve nihai kararını adım adım bu önyargı ile oluştuyordu.

Bir psikiyatrist için olayı inceleyen “taraf tutmak” affedilir bir şey değildi. Bu, doktor için hukuki ya da ahlaki bir sonuç yaratmayabilirdi ancak, “çare”ye önyargılarla gitmek; onarılmaz hatalara yol açabilirdi. Ama doktor, olayı incelerken tarafsızlığını kaybettiğini bilmiyordu ki gereğini yapsın? Hatta böyle bir şeyi aklına bile getirmiyor ve konferanslarında, derslerinde taraf tutmanın yanlışlığını anlatmaya devam ediyordu.

Diyelim siz bir psikiyatristsiniz. Size bir gün, cebinde öldüreceği kişilerin isim listesini taşıyan bir “hasta” geliyor. Gelen, her an bir saldırıya uğrayıp öldürüleceği korkusunu yaşayan birisi de olabilir. Bu kişi, marketlerden çikolata, gofret, sakız çalan bir milyarder de olabilir. Bir psikiyatrist, onu dinleye dinleye zihninde, kendinin de farkında olmadığı bir “alt zihin” oluşturuyor ve olaya, böylece oluşan önyargı ile

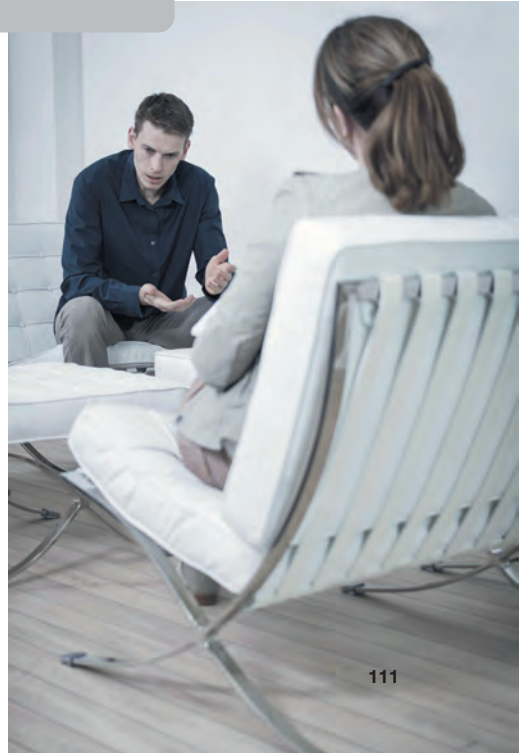
bir tanı koyuyorsa, sizi tedavi edemeyebilir ve hatta yanlış tedavi ile sıkıntınızı artırabilir.

Çocukluğunda başından ağır bir taciz geçmiş olan bir doktorun yıllar sonra karşısına gelen benzer bir olayda, hastasına karşı tarafsız kalması mümkün olmayabilir.

Bir başka doktorun, hastasının hâl ve özelliklerini hiç dikkate alma-

dan tecavüz olayını var sayarak “zihninin oyununa” gelmesi mümkündür. Hastanın gerçekte başından böyle bir olay geçmediğine, bunun başka sebeplerle “uydurulmuş” bir yalan olduğuna,

Diyelim siz bir psikiyatristsiniz. Size bir gün, cebinde öldüreceği kişilerin isim listesini taşıyan bir “hasta” geliyor.

o doktorun inandırılması çok güç olabilir.

Tarafsızlığını kaybetmek hukuk dünyasında çok görülen bir “hastalık”tır. Müvekkilinin anlattıklarını doğru sayan ve samimiyetle buna

inanarak avukatlar olabilir. Hastalarını sonradan farketse bile, dönemezler.

Aynı durum savcılar için de geçerlidir. Soruşturmayı yürütürken, kendilerini bu hastalığa kaptırabilirler ve delilleri, tarafsız bir şekilde değil, önyargıları istikametinde toplayabilirler.

Ya hakimler? Onların tarafsızlığını kaybetmesi, en korkuncudur.

Hiçbir dış baskı olmadan, davada bir tarafın haklılığına inanmışlarsa, bir süre sonra buna şartlanırlar ve davayı âdil olmayan sonuçlara sürükleyebilirler.

Tarafsızlığını kaybetmek hukuk dünyasında çok görülen bir “hastalık”tır.

Bir davada, hakim tarafından ısrarla suçlanan bir sanığın, isyan ettiğini ve inanılmaz bir cesaretle: “Sen kararını vermişsin hakim bey! Ben artık konuşmayacağım! Bildiğin gibi olsun!” diye bağırıldığını duymuştum.

Bir süre sonra gerçek sanık ortaya çıkmış ve o kişi aklanmıştı.

Bir doktor, avukat, hakim, jüri üyesi, hakem, haber yazar gazeteci ve aklımıza gelmeyen her yer ve olayda, hayatın her alanında, işini yaparken, “ken-

di de farkına varmadan taraf tutan” insanlara rastlayabiliriz. Tarafsızlıklarını kaybetmediklerine samimiyetle inandıkları için bu insanların bir vicdan rahatsızlığı da yoktur.

Otobüste iki kişi arasında çıkan kavgada, karı koca tartışmalarında, trafikte, tiyatro bileti gişesi önünde ve günlük hayatta rastlayabileceğimiz pek çok yerde kaybedilen tarafsızlığın ortaya çıkartacağı sorunlar da olabilir ancak çok daha vahim olanı, başkasının sağlık ve hayatı üzerinde açılan onarılmaz zararlarıdır.

Bir peşin yargı ile yapılan tanı yanlışlığıyla verilen ilacın ya da yapılan ameliyatın; telafisi olmaya-

bilir. Tarafsızlığını kaybeden iddia ve savunmaya göre verilen ön yargılı bir yanlış karar da, masum insanların yıllarca hapiste yatmasına ya da ölümlerine sebep olabilir.

Özcesi, hayatın her bölümünde “tarafsızlık” sorunu vardır.

Bir de tarafsızlığını, bir dış baskı ya da etki ile, yani “kasıtlı” kaybetmek vardır ki orada artık beşeri bir zaaftan değil, vicdansızlıktan söz edebiliriz.

Bu yazının konusu olan, “kendisinin de farkına varmadan” tarafsızlığını kaybetmekten peki nasıl kurtulabilir, “bu hastalığı” nasıl yenebiliriz?

Psikiyatristlere ve filozoflara sorarsak belki şöyle diyeceklerdir:

Bir de tarafsızlığını, bir dış baskı ya da etki ile, yani “kasıtlı” kaybetmek vardır ki orada artık beşeri bir zaaftan değil, vicdansızlıktan söz edebiliriz.

Herşeyi en iyi sizin bildiğinizi sanmak gibi, bir diğer hastalığa bulaşmadan hep, “kuşku”nun ışığında yol alın. Bu sizi, bir ölçüde koruyabilir. •

sadibulbul@butundunya.com.tr

Akışa Bırakmak

Önce İngilizce söylemeyi denedim: "Egg" dedim. Hiçbir tepki alamadım. Sonra sırayla Fransızca "oeuf", Almanca "ei", Latince "ovum" ve son olarak da anadilim Macarca "tojás" dedim. Yine hiçbir şey anlaşılmadı. Kahvaltı için yumurtamı nasıl isteyebilirdim? Birden aklıma güzel bir fikir geldi. Bir kağıda yumurta resmi çizdim. Sonuç şaşırtıcıydı. "Sì, sì," dedi garson mutlu bir biçimde. "Patete!" İtalyanca "patates" demişti. Başımı "hayır" anlamında salladım ve hemen yumurtanın altına bir yumurta kabı çizdim.

"Sì, sì" dedi garson yüzünde geniş bir gülümsemeyle. "Konyak." Başımı ve ellerimi "Hayır" anlamında sallayarak bir yumurtlayan bir tavuk resmi çizdim. "Sì, sì" dedi garson heyecanla. "Pollo" "Pollo", İtalyanca'da "tavuk" demektir.

O an vazgeçip bir "colazione", yani kahvaltı getirmesini söyledim.

Beş dakika sonra kahve, tereyağ, marmelat ve ekmek ile haşlanmış yumurta getirdi. Otelin klasik kahvaltısıydı, bu...

Albert Vajda'dan

* Bazen olayları kendi akışına bırakmak, bize herşeye hemen müdahale etmeme alışkanlığı kazandırır. Böylece, sorunlara hemen karışıp, belki de hiç istemediğimiz bir duruma düşmektense, bir adım geride durup, neler olacağını izleyebiliriz.

Hemen yürüyüşe başlamanız için 10 neden

Yrd. Doç. Dr. **Gamze
Şenbursa**, yürüyüşün
yararlarını sizler için
kaleme aldı:

*Neden yürüyüş yapmaya
başlamalısınız? Her gün 30 ile
60 dakika arasında yürümek;
vücudunuz, zihniniz ve ruhunuz için
yapabileceğiniz en yararlı şeylerden biridir.*

1 Yürüyüş yapanlar daha uzun yaşar

8000 erkekte yapılan 'Honolulu Kalp Çalışması'nda ve diğer araştırmalarda günde 2 mil yürüyen kişilerde ölüm riskinin neredeyse yarıya düştüğü bulunmuştur. Yürümekle, daha uzun ve daha sağlıklı yaşam mümkündür.

2 Yürüyüş kilo almayı önler

Colorado Üniversitesi Sağlık Bilimleri Merkezi, İnsan Beslenmesi Merkezi'nden Dr. James O. Hill tarafından yapılan bir çalışma; "Eğer günlük aktivitelerinize günde 2000 adım daha eklerseniz, bir daha hiç kilo almayabilirsiniz" diyor. Kilo vermek için daha fazla adım atmalısınız.

3 Kilolarınızdan yürüyerek kurtulun

Yürüyüş kilo verme programlarının önemli bir parçasıdır. Ama yine de ne kadar yediğinize dikkat etmeniz gerekiyor. Yürümek kaslarınızı güçlendirir, yağları yakar ve metabolizmanızı hızlandırır. Uzun sürede başarıyla kilo verenlerin hemen tümü yürüyüş ya da diğer egzersiz programlarını takip etmişlerdir.

4 Yürüyüş kanser riskini azaltır

Egzersiz ve yürüyüş, meme ve kolon kanseri riskini azaltmaktadır. Yürüyüş aynı zamanda devam eden kanser tedavisi için yararlıdır, iyileşme ve hayatta kalma oranını artırır.

5 Kalp hastalıkları ve inme riskini azaltır

Bu hastalıklar, kadın ve erkeklerde en yüksek ölüm nedenidir. Bu riski günde 30 ile 60 dakika yürüyerek yarıya indirebilirsiniz.

6 Diyabet riskini azaltır

Günde en az 30 dakika yürüyün, ve tip 2 diyabeti önleyin.

Pittsburgh Üniversitesi Halk Sağlığı tarafından yapılan bir çalışmada, günde 30 dakika yürümenin fazla kilolu kişilerdeki diyabet riskinin, kilolu olmayan kişilerle aynı olduğu bulunmuştur. Yürümek diyabetli kişilerde kan şekerinin düzenlenmesine de yardımcı olur.

7 Yürümek beyin gücünüzü artırır

The National Council on Aging tarafından yapılan bir çalışmada, günde 45 dakika yürümenin 60 yaş üstündeki kişilerde düşünme yeteneğinde artış sağladığı bulunmuştur.

Katılımcılar yürüyüşe 15 dakika olarak başladılar ve ardından zamanı ve hızı geliştirdiler.

Bu yürüyüş programını uygulayan kişilerin de aynı şekilde mental olarak keskinleştiği sonucu bulunmuştur.

8 Yürümek stresi azaltır

Yürüyüş ve egzersizler vücudun mutluluk hormonu olan endorfin salınımını sağlar. Birçok insan kendilerindeki değişimi fark etmişlerdir. 1999 yılında yayınlanan bir çalışma; yürüyen ve egzersiz programlarını uygulayanların tembellere ya da gayretlice egzersiz yapanlara göre daha az stresli olduğunu göstermiştir.

9 Yürümek iktidarsızlık riskini azaltır

Günde 2 mil yürümek erkekler için, ileride olabilecek orta yaş iktidarsızlığı riskini azaltır.

10 Yürümeye başlamak kolaydır

Bütün ihtiyacınız olan bir çift rahat ayakkabı ve kendinizi kapıdan dışarıya atmak ya da koşu bandına çıkmak.

Yürüyüşün etkilerini günde birçok kez kısa yürüyüşler yaparak ya da günde bir kez uzun bir yürüyüş yaparak görebilirsiniz. •

Ağaçların Şarkısı

Çeviri: DENİZ BENER

Her ağacın eşsiz bir hikayesi vardır. Peki bu hikayeyi ağacın kendisinden, üstelik bir plakta dinlemek istemez miydiniz? Alman tasarımcı ve sanatçı Bartholomäus Traubeck, yaptığı çalışmalarla bunu mümkün kıldı...

Ağaçlar ve ağaç fosillerindeki yaş halkalarından, ağaçların gücü, büyüklüğü, büyüme hızı ve yaşı öğrenilebiliyor. Yaş halkaları, buzullardan alınan örnekler, mağaralardaki sarkıt ve diktler, toprak katmanları gibi tarihsel olarak da pek çok veriyi barındırıyor. Hele ki ayaktaki yaşlı ağaçların halkaları, kuraklık dönemlerinden sellere kadar başka tarihi olayları aydınlatacak bilgileri de verebiliyor. Avusturya'da yaşayan, 26 yaşındaki Almanya doğumlu tasarımcı ve sanatçı Bartholomäus Traubeck ise, ağaçların hikayelerini 'bizzat kendilerinden dinlemek' için bir yöntem geliştirdi. Ağaçların gövdesinde bulunan yaş halkalarını, diskleri okumak için

kullanılan bir göz ile pikap-plakçalar benzeri bir sistem kurdu. Ağaç gövdeleri enlemesine kesildiğinde veya kesit alındığında plağa benzemesinden esinlenen Traubeck, geliştirdiği sistemle ağaçların gövdesinde bulunan yaş halkalarını ses dalgalarına dönüştürdü. Piyano notaları olarak ortaya çıkan eserleri, bir albümde toplayan Traubeck, bu albümüne de 'Yıllar' ismini verdi. Ağaçların yaş halkalarını sese dönüştüren sistemle elde edilen, bu oldukça duygusal besteler, Traubeck'in kişisel internet sayfası üzerinden de dinlenebiliyor.

Okunamayan kitap: Voynich Elyazması

(Kitabın kapağı)

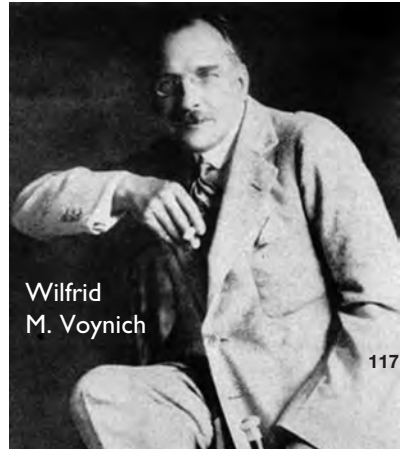
Yazan: ZEYNEP ABURAS

Polonyalı sahaf Wilfrid M. Voynich'in, 1912'de İtalya'da satın aldığı, üzerinde anlamsız sembol ve resimler bulunan 240 sayfalık bir elyazması olan Voynich Elyazması, üzerinde yıllardan bu yana çok yoğun araştırmalar yapılmasına karşın gizemini koruyor...

İsmi bulucusunun ismiyle özdeşleşen gizemli kitap Voynich Elyazması'nın, 1450 ila 1520 yıllarında yazıldığı tahmin ediliyor. 15 santimetreye 22,5 santimetre boyutlarındaki elyazması, 240 sayfadan oluşuyor. Ancak yapılan incelemeler, kitabın orijinalinin 272

sayfa olduğunu ortaya koyuyor.

Bilinmeyen bir yazar tarafından, bilinmeyen bir alfabeyle ve bugüne dek anlaşılamayan bir dille yazılan Voynich Elyazması'nın çözülebilmesi

Wilfrid
M. Voynich

Kitabın
26. sayfası

için, bulunduğundan bu yana pek çok profesyonel ve amatör kriptolog yoğun çalışmalar yürüttü. Bunlar arasında İkinci Dünya Savaşı'nın ünlü Amerikalı ve İngiliz şifre kırıcıları da vardı.

Kriptologların yanında, çok sayıda dilbilimci, akade-

misyen, tarihçi ve meraklıları da, Voynich Elyazması'nı çözebilmek için uğraş verdi. Roger Bacon, John Dee ve Edward Kelly dahil çeşitli kişilerin yazdığı öne sürülse de, bu iddiaların hiçbirisi kanıtlanamadı. Gizemli kitap, bugün halen bir başka kitap koleksiyoncusu olan Hans P. Kraus tarafından bağışlandığı, ABD'

**İlginç olan,
resmedilen
bitkilerin
hiçbirinin
dünyada
bulunma-
ması...**

deki Yale Üniversitesi'nin Nadir Kitaplar Koleksiyonu'nda MS 408 koduyla kayıtlı bulunuyor. Voynich Elyazması'nda, beş ayrı bölüm, anlaşılmayan bir kodlamayla yazılmış yazılar ve çeşitli resimler bulunuyor. İlk ve en geniş bölüm 130 sayfa içeriyor. Bu sayfaları, botanik kitaplarındaki

gibi bitki çizimleri renklendiriyor. İlginç olan, resmedilen bitkilerin hiçbirinin dünyada bulunmaması...

26 sayfalık ikinci bölüm astro-nomiye, üçüncü bölüm ise biyolojiye ayrılmış. Dördüncü bölümün ise farmakolojiyi, yani ilaçların etkisini ve kullanılışını inceleyen bilim dalını içerdiği belirtiliyor. 23 sayfalık son

bölümde hiç çizim kullanılmadığı, sadece her paragraf bir yıldızla işaretlendiği için fikir yürütmek güçleşiyor. Voynich

Elyazması'nın bir aldatmaca olabileceğini de öne sürenler oldu.

olarak nitelendirdi ve 2001'de şifre çözmekte uzman bilgisayarlarla yapılan çalışmalar da sonuçsuz kaldı.

Friedman, "Bu işe hayatımı verdim, bir de kitap yazdım. Ama hepsi boşunaymış." dedi.

Ancak kitap öylesine sistematik ve doğal bir dille yazılmıştı ki, yapılan analizler, Voynich'in uydurma bir metin olabileceği iddiasını tamamıyla çürüttü. Yıllardan bu yana üzerinde çalışan uzmanları isyan ettiren gizem, halen çözülebilmemiş değil.

İngiltere'deki Bedfordshire Üniversitesi'nden Stephen Bax'ın yürüttüğü çalışmalar ise, elyazması kitaba dair bazı ipuçlarının ortaya konulduğunu gösteriyor. 'Voynich alfabesi' üstünde on yıla yakın

Bunlardan biri olan dilbilimci Jacques Guy, "On yıldır hiçbir ilerleme kaydedememiş olmak beni deli edecek." diyor. Japon savaş kodlarını çöken Amerikalı şifreci William Friedman tarafından oluşturulan takım, aylar süren çabasının sonunda belgeyi, "Çözülemez"

Kitaptan alınmış sözcük örnekleri

**Stephen
Bax,
kitapta 14
sözcüğün
karşılığını
bulduğunu
söylüyor**

çalıştıktan sonra 14 sembolün karşılıklarını bulduğunu söyleyen Bax'ın çalışmalarını, pek çok dilbilimci de ilgiyle takip ediyor. Bunlardan Yale Üniversitesi'nden Claire Bowerin ilk kez biraz ümitlendiğini ifade ediyor. Bax'ın bulgularını inceleyen Manchester Üniversitesi'nden Marcelo Montemurro da, kitabın çözümü yolunda alınan bu küçük mesafeyi bile önemli bir adım olarak niteliyor. 14 harfin karşılığını bulduğunu ifade eden Stephen Bax, bu ay (Haziran) Londra'da bir grup dilbilimcinin davet edileceği bir Voynich toplantısı düzenlemeyi de planlıyor.

Dilbilimcilerin, tarihçilerin, şifre çözücülerin ve araştırmacıların ilgi odağı haline gelen Voynich Elyazması bugüne değin, profesyonel araştırmacıların çabaları ve bilgisayarlı şifre çözüm tekniğinin de denendiği çalışmaların da dahil olduğu hiçbir

yöntemle çözülemedi. Doğal dil özellikleri sergileyen bu esrarengiz kitap, deşifre biliminin en ilgi çekici bilmecelerinden birisi ve bir sır olarak halen akılları karıştırıyor.

Stephen Bax'ın geçtiğimiz ay yaptığı bir sunuma göre kitap, semitic (Sami dili), Türkçe, Hintçe, Kafkas dili, Hint-Avrupa dil grubundan etkiler taşıyor. Gizemlerle dolu ve çözülmeye son derece dirençli Voynich Elyazması, Yale Üniversitesi'nin çevrimiçi kütüphanesinde de, dünyanın her yerinde araştırmacıların ilgisine sunulmuş, bu kitabın tüm sayfalarına, (<http://brbl-dl.library.yale.edu/vufind/Record/3519597>) adresinden ulaşılabilir.

Öyle görünüyor ki, bu esrarengiz kitabın neler söylediğini anlamak için, araştırmacıların yoğun mesaisi sürecek... •

Yazar Dede ve Torunları
Muzaffer İzgü

BALKON KONUKLARI

Bizim balkona kuşlar konmuyor. Niye acaba? Anneme sordum. “Bilmem ki,” dedi. “Sakın sana kuşlar küsmüş olmasın Defne?”

Bana niye küssünler ki? Oysa ben sık sık balkona çıkıyor, “Hey kuşlar, bakın burada bir balkon var, Defne’lerin balkonu... Haydi uçun gelin!” diyorum. Ama gelmiyorlar. Kardeşim Alp’e sordum; “Kuşlar bize küsmüşler mi acaba?”

Yüzüme gülerek baktı Alp. Bu yıl okula başlayacak. Sonra güldü. Koşa koşa içeriye gitti. Kırmızı küçücük topunu aldı, geldi. Bağırды:

“Kuşlar topumu size vereceğim, haydi bizim balkona gelin” diye bağırды.

Bu kez ben güldüm.

Karşı apartmanda oturan bir Sedef Teyze var, onların balkonuna her zaman kuşlar geliyor. Sedef Teyze

balkona çıkıyor, “Geldiniz mi benim pırpırlarım, sevgili kuşlarım? Hoşgeldiniz!.. Şimdi size yiyecek getireceğim” diyor, içeri giriyor, onlara birşeyler getiriyor. Ondan sonra, “Ay cıkcıklarini sevsin Sedef Teyzesi” diyor.

Akşam yemekte babama sordum. “Bizim balkon dördüncü kat, onlara göre biraz yüksek,” dedi, sonra ekledi, “Kuşlar çiçekleri severler, baksanıza Sedef Hanım’ın balkonunda ne çok çiçek var.”

Biz iki kardeş bağırmaya başladık, “Biz de çiçek alalım, biz de saksı alalım!..” diye.

Annem de, babam da güldüler.

Annem: “Zaten ben ne zamandır balkonumuza saksılar almak istiyordum, yarın alayım” deyince, iki kardeş bağırmaya başladık.

“Kuşlar geliyor, kuşlar geliyor!..”

Kuşları tanımıyorum ki. Acaba hangi kuşlar bizim balkona gelece-

ler? Serçeyi biliyorum. Küçücük... Öyle cıkcıklar çıkarıyor ki, başını iki yana öyle hızlı çeviriyor ki, uçuşu da öyle, bir o yana pıır, bir bu yana pıır...

Okuldan gelince, daha yemeği yemeden annem, “Balkona bir bak Defne!..” dedi.

Alp bağırdı: “Saksı abla saksı!..”

Koşuverdim balkona... Aaa, annem saksı almış. Hem de dört tane. Birinin üzerinde çiçek de var. Ay ben saksıdaki çiçekleri de tanımıyorum.

Annem balkonun kapısına geldi. Daha ben sormadan söylemeye başladı:

“Bu sardunya, bu mine, bu karanfil, bu da gül!..”

Üzerinde çiçek olmasa onu da tanımazdım... Sardunya çiçekleri pembeydi, sanki öteki saksılara, “Bakın benim çiçeklerim var” diyordu.

Annem, “Ötekiler de yakında çiçek açmaya başlar” dedi.

Ve annem biz iki kardeşe görev verdi. Çiçekleri sulamak bizim görevimizdi. Annem onları nasıl sulayacağımızı bize gösterecekti.

Aaa Alp elinde kocaman bir tasla su getirmişti bile.

Annem Alp’in saçını okşadı.

“Haydi Alp sardunyaya ilk suyu sen ver!..” dedi.

Alp sardunyayı arıyordu.

Seslendim:

“Kırmızı çiçekli olan Alp...”

Alp, suyu sanki kendisi içiyormuş gibi yutkuna yutkuna sardunya saksısına boşalttı. Eh artık kuşları çağırmanın tam zamanıydı.

Bağırdım, “Haydin kuşlar, sardunyaya gelin, güle gelin, mineye gelin!..”

Ay dördüncüsünün adı neydi? Hıh... Bağırdım: “Kuş çiçeğine gelin, kuş çiçeğine gelin!..”

Alp durur mu? O benden çok bağırıma başladı.

“Sardalyaya gelin, sardalyaya gelin!..”

Güldüm, Alp’i uyardım. “Balıklarla çiçekleri karıştırdın galiba Alp? Sardalya balık adı. O çiçeğin adı, Sardunya...”

Aa aa, akşamleyin babam da iki saksı getirmesin mi? Alp ve ben bir alkış bir alkış... Saksının birini ben kaptım, birini Alp... Dosdoğru balkona...

“Çiçekler size iki arkadaş daha geldi” dedim.

Meğer babamla annem anlaşmışlar. Babamın getirdikleri, birinin adı melisa, birinin adı da menekşe... Oh oh oh!... Bunlar ne güzel adlar... Yarın hemen sınıfımızdaki Melisa’ya söylerim, “Melisacığım bizim eve hoş geldin...”

Eh artık, kuşlar durmadan bizim balkona konarlar. Acaba kuşlar çiçek kokusunu mu seviyorlar? Koklarlar artık güllü, menekşeyi?.. Acaba kuşlar biz yattıktan sonra balkonumuza gelirler mi? “Hayır,” dedi annem, onlar da bizim gibi uyurlar...”

Demek ki yarın gelecekler. Ama ben sabahçıyım. Olsun öğleden sonra

Eh artık, kuşlar durmadan bizim balkona konarlar. Acaba kuşlar çiçek kokusunu mu seviyorlar?

sık sık balkona bakarım. Zaten ben görmesem bile cıkcıklarıyla beni çağırırlar. İşte o zaman duyurabilirsem Sedef Teyzeye seslenirim, “Sedef Teyzee, benim cıkcıklarım de geldi!..”

Okuldan gelince hemen anneme sordum, “Gelmedi kızım” dedi.

Hıh annem görmemiştir. O içerdeyken gelmişlerdir. Bu kez Alp’e sordum. Alp omuzlarını kaldırdı.

“Bilmem ki” dedi... “Uf Alp uf, insan durup durup bakmaz mı?”

Alp bakmaz ki, ancak odanın içinde koşturmasını bilir... Acaba ödevimi balkonda mı yapsam?

“Hayır,” dedi annem. “O zaman hiç gelmezler... En iyisi pencereden veya kapıdan bak...”

akıyorum gelmiyor ki... Sedef Teyze’nin sesi geliyor, “Uf cıkcıklarım geldiniz demek. Hoşgeldiniz, sefa geldiniz...”

Gelmiyorlar, gelmiyorlar!..Kaç gün oldu? İh yoklar. Okuldan gelir gelmez anneme soruyorum. Annem, “Yok, görmedim,” diyor. Alp’e soruyorum, Alp omuzlarını kaldırıyor. Uf, niye gelmezler ki?..

O akşam babam kararını verdi: “Onlara yiyecek vereceğiz Defne...” Babam sabahleyin işine gitmeden önce eski bir kahve tepsisini balkon demirinin kıyısına bağladı. Ben, annem, Alp şaşkınlıkla bakıyorduk.

“Bu ne babacığım?” diye sordum.

“Kuşlara sofraya kızım” dedi.

Annem mutfaktan hemen biraz bulgur alıp getirdi, tepsinin üzerine yaydı. Sonra, “Ay ben kaç kez bunlar yem ister?” diyordum ama balkona

serpmeyi istemiyordum, çünkü balkonu kirletirler diye korkuyordum” dedi. Babam işe giderken, benim ve kardeşimin yanaklarını okşadı, “Hadi bakalım kuş bekçileri, bugün iyi gözleyin” dedi...

Annemin izni bitmişti, yarın göreve başlıyordu. Alp’i anneanneme bırakacaktı. Yani bundan böyle gözlemek bana düşüyordu. Ay ne güzel bir görevdi. Kuşları izlemek, onların geldiklerini görmek, cıvıltılarını işitmek, sonra gittiklerinde onlara el sallamak.

Öğleyin eve geldiğimde bir de ne göreyim? Tepsinin içinde bir tane bile bulgur yoktu... Birden bağırdım: “Gelmişler, gelmişler, kuşlar gelmişler!..”

Anneanneme telefon ettim, “Gelmişler anneanne gelmişler!..”

Sesim çok mu çıkmıştı telefonda, anneannem şaşkın ve korkulu, “Kimler gelmişler kızım?” dedi...

“Kuşlar anneanne kuşlar!..” Telefonda Alp’in sevinç çığlıkları geliyordu... O günden sonra bizim balkonumuza da kuşlar gelmeye başladı... Kumrular, serçeler, güvercinler, ibibikler...

“Buyrun gelin kuşlar, buyrun gelin, hepinize yiyecek var, su var.”• *muzaferizgu@butundunya.com.tr*

Ünlü Dehaların Bilinmeyen Yönleri

Yazan: GİZAY TEMİZSOYLU

Onlar yaptıklarıyla, başarılarıyla hayranlık uyandıran dehalar. Ama herkes gibi sıradanlıkları, takıntıları, değişik alışkanlıkları var. Kimi uyumanın gereksizliğine inanıyor, kimi uğurlu nesneleri olmadan çalışmıyor, kimi bazı rakamların uğursuzluğuna inanıyor. İşte başarılı insanlarla ilgili ilginç bilgiler ve onların tuhaf alışkanlıkları...

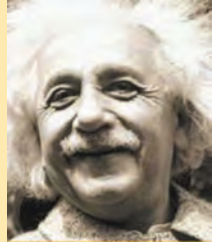
Tüm zamanların en başarılı bilim adamlarından sayılan Einstein, yaptığı

Albert Einstein

bilimsel çalışmalarıyla aklımıza kazınırken bilinmeyen yönleriyle de oldukça dikkat çekici

bir deha. Bilime vakit kalsın diye saçlarını dahi kestirmeyen Einstein, çoraplarının birbirine uyumuna da hiç dikkat etmiyordu.

Einstein hakkında ilgi çeken bir başka bilgi ise beynini diğer insanlar-

dan farklı ve daha çok kullandığına dair ortaya atılan teorilerdi. Bu nedenle Einstein öldükten sonra beyni çıkarıldı ve halen ABD, Wichita'daki yaşlı doktorun evinde, bir kavanozda saklanıyor. Araştırmalar sonucunda beyninin normal koşullarda 1,4 kg. olan normal bir beyinden yüzde 12 oranında daha hafif olduğu görüldü. Düşünce için gerekli sinirleri besleyen "gliyal hücre" sayısı da diğer insanlara göre daha fazlaydı.

Agatha Christie

Popüler edebiyatın en ünlü yazarlarından biri olarak bilinen Agatha Christie, yazdığı cinayet romanlarıyla okuyucuyu kendisine bağlarken, Mary Westmacott takma adıyla aşk romanları da yazıyordu. Christie'nin ilgi çekici özelliklerinden biri de mesleği sorulduğunda "ev kadını" diye yanıt vermesiydi. Başarılı yazar, çalışma odasında yazı yazmaktan hoşlanmıyor, iki yemek arasında yazmak için en ideal yer diyerek yazılarını hep yemek masasında yazıyordu.

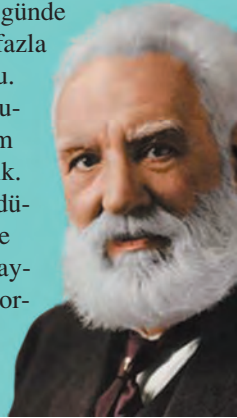

Alexander Graham Bell

Telefonun icadını gerçekleştiren büyük mucit, doğuştan işitme engelli olan bir anne-

ye sahipti. Yıllarca dedesi ve babasıyla

birlikte işitme engelliler için çalıştılar, onlar için açılan okullarda eğitim verdiler. Daha sonra Bell, kendi okulunu kurdu. Eşi de 4 yaşından beri işitme engelli olan Graham Bell yaptığı tüm çalışmaları işitme engelliler adına yaptı. Graham Bell yaptığı çalışmalara kendisini öyle adıyordu ki günde 2-3 saatten fazla uyumuyordu. Bell, bu durumu, "Beynim çok kalabalık. Aklıma bir düşünce gelirse kafamdan kaybolur diye korkuyorum" diye açıklıyordu.

ingiliz ünlü kadın şair, hayat boyu edindiği bir ilkeye hep sadık kaldı.

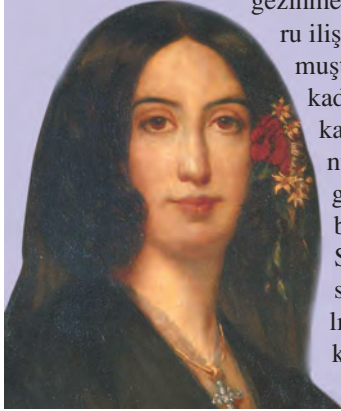
Edith Sitwell

Ona göre bir kadın, hafta-

nın bir günü bütün işleri bir kenara bırakarak yataktan hiç çıkmadan keyif yapmalıydı. Bu düşüncesini hayatının sonuna kadar uyguladı.

Dünyaca ünlü ilk kadın Fransız yazar olan George Sand, feminist harekete dahil olarak görünüyor ama kendisi bunu hiçbir zaman doğrulamıyordu. Dahı sınıfında adı duyulmuyor olsa da ünlü yazarın IQ'su 143'tü. Yazar, yazılarından çok adını topluma aykırı davranışları, sokaklarda erkek kıyafetleriyle

gezinmesi ve gayrimeşru ilişkileriyle duyurmuştu. Toplumdaki kadın figürüne karşı çıkan ve bunun için elinden geldiğince aykırı bir hayat süren Sand, bir süre sonra asi ve farklı yaşam tarzıyla kabul görmüştü.

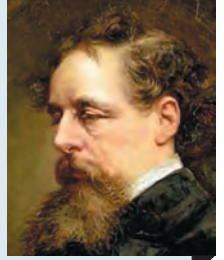
George Sand

Charles Dickens

Victoria devrinin

en iyi romancısı kabul edilen başarılı yazar ve eleştirmen, baba-sının borçları yüzünden hapis-haneye düşmesinin ardından okuldan ayrılarak fabrikada çalışmaya başladı. Oliver Twist, Antikacı Dükkanı, İki Şehrin Hikâyesi, Büyük Umutlar gibi dev yapıtlara imza atan Dickens'in uğurlu objeleri vardı. Onlar olmadan

masasında çalışamayan Dickens, taze çiçeklerin olduğu bir vazo, uğurlu kağıt açacağı, üzerinde bronz bir tavşanın bulunduğu temiz kağıtlar ile düello eden iki kurbaga biblosu masasında yoksa çalışamıyordu.

Başarılı İngiliz roman yazarının en büyük takıntısı ise ailesine yazılarını göstermemesi idi. Yazarken sessizlik ve mahremiyete

Jane Austen

önem veren Austen, aile fertlerinden birinin yaklaştığını duyduğunda yazılmasını saklıyordu.

George Gershwin

Rhapsody in Blue'nun ünlü bestecisi, tam bir işkolikti. Müziğe olan tutkusu nedeniyle piyanosunun başından hiç ayrılmadı. Sabah kalktığına piyano karşısına oturuyor ve gün boyu hep çalışıyordu. Genç yaşta hayatını kaybeden başarılı müzisyenin kız kardeşi İra onun müzik aşkını "Hayatı boyunca hiç dinlenmedi" şeklinde dile getiriyordu.

UFAK TEFEK BİLGİLER

Sabahat Önen

Geri Kazanım 1 ton kullanılmış kağıt atığının geri dönüşümü sonucu, 17 adet yetişmiş çam ağacı ve 85 metre karelik ormanlık alan kurtarılır

Korkutan Artış

Otomobil sayısı insan sayısından 3 kat daha hızlı artmaktadır.

En Küçüğü

Dünyanın en küçük kurbağası Amazon ormanlarının ortasında bulunan bilim adamlarının 'Kayıp Dünya' diye adlandırdığı Roraima Dağı'nda yaşamaktadır.

Araştırmalara göre bir kişi evlenmeden önce 7 kez aşık olmaktadır.

Albatros

Dünyanın en büyük ve en uzun süre uçabilen kuşudur.

Uyku Dostluğu

Su samurları suya uyurken birbirlerini kaybetmemek için elele tutuşurlar.

Değerini Bilelim

Dişler, vücudun kendini onaramayan tek parçasıdır.

İnsanlar örümceklerden, ölümden korktuklarından daha fazla korkarlar.

Bir bardak sıcak su, buzdolabında soğuk sudan daha çabuk donar.

Tatları Aynı

Elma, soğan ve patatesin tadı aynıdır. Fark sadece tamamen kokularından kaynaklanır. Aslında hepsi tatlıdır.

En Derin Mağara

Gürcistan Abazya'da bulunan Krubera Mağarası 2.197 metre derinlikle dünyanın bilinen en derin mağarasıdır.

Dairesel Parkur

Bir daire etrafında döndüklerinde binicileri at üzerinde daha rahat ayakta durabilirler. Sirk çadırları da bu nedenle daire biçimindedir

Hayal Gücünü Aşıyor

Ortalama bir buzdağının ağırlığı 20 milyon tondur.

Osman Hamdi Bey

(1842-1910) İstanbul'da doğmuş, 15 yaşından sonra yurtdışında eğitimine

devam etmiştir. Çağdaş Türk müzeciliğinin kurucusu ve ilk Türk arkeoloğu kabul edilir. İlk Türk bilimsel kazılarını başlatan Osman Hamdi Bey, Nemrut Dağı, Muğla, Yatağan ve (Sayda) Lübnan'da arkeolojik kazılar yapmıştır. Lübnan'da yaptığı kazılarda bulduğu antik eserler arasında arkeoloji dünyasının başyapıtlarından sayılan ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen İskender Lahiti de bulunmaktadır. Ona uluslararası ün getiren bu kazılarla ilgili olarak arkeolog Salomon Reinach ile birlikte "Une necropole a Sidon (Sayda Kral Mezarlığı)" adlı bir kitap yazmış ve 1892'de Paris'te yayımlatmıştır. Türk resminde ilk kez figürlü kompozisyonu kullanan ressamdır. Resimlerinde özlemini duyduğu Türk aydın tipini ve dışarıya açılmış kadın imgesini ele almıştır. Aya İrini ve Çinili Köşk kazılardan çıkan eserler için yetersiz gelince, İstanbul Arkeoloji Müzesi binasının inşa edilmesini sağlamış eserlerini buraya taşımıştır. Kaplumbağa Terbiyecisi, Silah Taciri, Mihrap, Feraceli Kadınlar Osman Hamdi Bey'in ilgi çeken, özgün eserlerindendir. Birçok resmi İstanbul Resim ve Heykel Müzesi, Londra, Liverpool ve Boston müzelerinde sergilenmektedir.

Yaşamdan Kesitler

Sema Erdoğan

Adana Belediye
Bandosu'nun
İlk Kadın
Müzisyeni

Dudu Dilek Akınçay

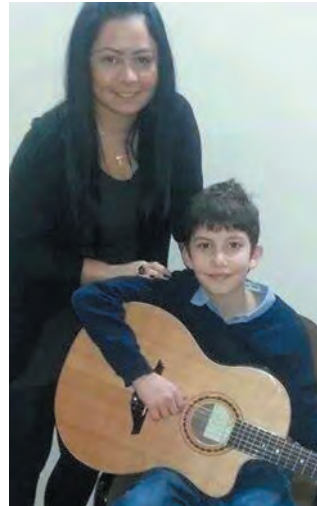

Dudu Dilek Akınçay, ortaokul sıralarında müziğe olan ilgisini keşfedince, babasından gitar almasını istemişti.

Geçen yıl kaybettiği babası da onun bu isteğini yerine getirmekle kalmamış özel ders de aldırmişti. Gitarla başladığı müzik serüveninde 2 yıl önce geçiş yaptığı enstrümanı saksafon ile Adana Büyükşehir Belediyesi Bandosu'nun ilk kadın üyesi olarak bir ilke imza attı.

Akınçay, ortaokul sıralarında arkadaşlarının aksine klasik müzikten hoşlanıyordu. 14 yaşındaki kız çocuğu hayran olduğu Bach'ı ve Tarrega'yı dinliyordu. O, bilindik öykülerden farklı müziğe olan ilgisini

Dudu Dilek
Akınçay bir
öğrencisiyle

Bandodaki ilk günlerinde şef Cuma Ali Şan ile ...

kendisi keşfetti. Bir enstrüman çalmak istiyordu.

“Gitar kendime en yakın bulduğum enstrümandı. Babamla paylaştım bu düşüncemi. O da, bende bir gelecek görmüş olmalı ki hiç itiraz etmedi, aldı. İyi bir şekilde çalabileyim diye özel ders almamı da istedi ve destek oldu.”

İşte o günden itibaren Utku Özkanoglu'ndan nota ve gitar tekniği dersleri almaya başlayan Dudu Dilek Akıncay'ın müzikal yolculuğu başlamış oldu. Bir disiplin içinde dört yıl süren eğitimden sonra sekiz yıl süreyle kendisi gibi müziğe sevdalı onlarca kişiye eğitim verdi, yaşamını kazandı. Adana Büyükşehir Belediyesi Bandosu'nu dinlediği güne kadar her şey istediği gibi gidiyordu.

“Bir eğitim merkezinde kursu tamamlamış çıkıyordum. Caddede de bir yerin açılışı vardı. Arkadaşlarım Belediye Bandosu çalacak kal dinle diye ısrar ettiler.”

İşte o gün 12 yıl boyunca neredeyse gece gündüz birlikte olduğu,

yeri yatağının başucu olan gitarına ihanet eder...

“Belediye Bandosu’nu ilk dinlediğimde o kadar hoşuma gitti ki... İçimde bir şeyler kıpırdadı. Ben de bu ekibin içinde olsam dedim içimden. Enstrümanları şöyle bir gözden geçirdim, sesleri dikkatlice dinledim ve işte dedim... Kendimi alto saksafon çalarken dahi hayal ettim.”

O an gözleriyle bandonun fotoğrafını çeker beyninde de kendisini yerleştirir o fotoğrafa.

Bandoda enstrümandan sonra dikkatini çeken şey bir şey daha vardır.

“Bandoda hiç kadın yoktu. Başka kentlerde görmüştüm oysa. 28 erkekten oluşan bu bandodaki ilk kadın ben olmalıyım diye geçirdim içimden.”

O an gözleriyle bandonun fotoğrafını çeker beyninde de kendisini

yerleştirir o fotoğrafa. Gitar çalmayı çok istediği 12 yıl öncesine dönmüştür sanki.

“Medeni cesaretimi topladım ve soluğu Adana Büyükşehir Belediyesi Badosu’nda aldım. Şu an emekli olan Şef Cuma Ali Şan’a ben alto saksafon çalmak ve kadro olursa da bu bando-da çalışmak istiyordum dedim. Cuma Ali Şan’ın da uzun zamandır bandoda bir kadın olmasını istediğini öğrenince nasıl mutlu oldum anlattım. Belediye Başkanı ile görüştüler ve beni öğrenci olarak bandoya kabul ettiler. Enstrümanım yoktu ama sağ olsunlar yardımcı oldular.”

2 yıl süreyle bando-da Alto Saksafon çalabilmek için eğitim alır. Müzik alt yapısı olduğu için çok da zorlanmaz. Ekipte

yer alacak duruma gelmiştir, şef de çok istemektedir ama kadro yoktur.

“Bu yılın Şubat ayında kadro açılınca dünyalar benim oldu. Yetişmiş eleman olduğum için kadroya geçişim zor olmadı. Bando ekibinin desteğini de asla unutamam.”

Bandoda ilk kadın

Bando ekibinin ilk kadın üyesidir artık ve bir ilke imza atmıştır.

“Aslında 2 yıl önce Alto Saksafon öğrenmeye geldiğimde ‘bir kadının ne işi var bu kadar erkek içerisinde’

gibi büyük tepkilerle karşılaşmıştım. Hatta bugün birlikte çalıştığım ekip içinden de benzer tepkiler almıştım. Bakışlar çok rahatsız edici idi. Önceleri hiç benimsemediler beni ama ben zorla da olsa sevdirdim kendimi.”

Dudu Dilek Akınçay için, karar verdiği ilk günden itibaren önemli olan ailesinin bakış açıсыydı.

“Annem ve babam, kararımı

Dudu Dilek Akınçay bandoda artık çok rahat

verdiğim andan itibaren çok destek oldular. Kanser hastası olan ve geçen yıl kaybettiğim babam beni bandoda çalarken görmeyi çok istiyordu ama olmadı ne yazık ki... Annem ise ilk göreve başladığımda ve beni bandoda çalarken ilk gördüğünde mutluluktan ağlamıştı.”

Bando ile ilk çalışı

“O günü hiç unutmuyorum. Beni bandoda çalarken ilk kez görenlerin ilk tepkileri “Aaa bayan varmış!” oldu. Çok şaşırdılar. O kadar çok göz

Her gün birkaç saatini saksafon çalarak geçiriyor.

sam da artık kendime ait bir alto saksafonum var. Odamı iki enstrümanım ile paylaşıyorum artık. İkisi tanışıyorlar aslında.”

Eskisi kadar olmasa da klasik gitar eğitimi vermeye devam ediyor ve kendine kalan zamanlarını böyle değerlendiriyor. Dinlediği müzik tarzında da zorunlu bir

vardı ki üzerimde. Doğal olarak ben de çok heyecanlanmıştım. Hata yapmak için gözüümü notadan ayıramıyordum. Utanıyordum, sıkılıyordum. Ama Cumali Şef, beni herkese göstermeye çalışıyordu.”

Artık kalabalıklardan büyük bir keyif alıyor ve çok rahat çalışıyor. Tüm gün mesai. Genel provaların dışında kendisine ait odada günün birkaç saatini saksafon üfleyerek geçiriyor, yeni yeni parçalar çalmaya çalışıyor.

İlk enstürman aşkı gitar

İlk aşık olduğu ve yaşamının 12 yılını geçirdiği, para kazandığı enstrümanı gitar ile arası son iki yıldır biraz açık.

“İlk göz ağrım enstürmanım gitarı çok ihmal ettiğimin farkındayım ama onu terk etmiş değilim... Kendime yeni bir yol çizmeliydim. Evimde, yatağımın başucundaki yerini koruyor en azından. Ekonomik olarak zorlan-

değişikliğe gidiş var.

“Yeni yeni Türk müziği dinlemeye başladım. Çünkü bandoda marşların yanı sıra gerek halk gerekse sanat müziği hatta istek üzerine arabesk şarkılar çalıyoruz. Usul, makam, ayak nedir yeni yeni öğreniyorum.”

Belediye Bandosunu ilk dinlediğinde “burada olmalıyım” düşüncesi bir hedefti ve azimli bir çalışma süreci sonrasında hedefine ulaştı. Mesai kavramı olmadan çalışsa da hiç şikayetçi değil.

Bundan sonraki “hedef”

Dudu Dilek Akınçay, mesleki olarak ilerlemek ve yeni şeyler yapmak istiyor. Kendi ilkini, kentin ilkinde taşımak istiyor. Daha sanatsal müzikleri çalabilecekleri bir “**Kent Orkestrası**” kurmak ya da böyle bir orkestrada çalmak gibi bir hedefi var. Ayrıca, Balkan ve caz müzikleri çalmak istiyor.

“Adana Büyükşehir Belediyesi Bandosı” ndan neden bir Kent

Orkestrası çıkmassın. Müzikal anlamda kendimizi daha çok ifade edebileceğimiz bir orkestra olacak diye düşünüyorum.”

Şu anda taşeronla bağılı olarak çalışıyor, asgari ücretin biraz üzerinde kazanıyor ama düzeleceği umudunu taşıyor. Şubat 2014’te takımın ilk kadın üyesi olarak göreve başladı ama artık yalnız değil. Yaklaşık iki ay önce bir kadının daha takıma katılmasından çok mutlu. Tek dileği kadın sayısının hızla artması.

“Yeni başlayan arkadaşımlla iki kişilik bir örgütlenme başlattık bile. Birlikte ya da bir kişiyi daha dahil edip küçük bir grup kurmak, özel açılış ve davetlerde de sahne almak istiyorum. Kadın müzisyenler daha sık görünür olsun ve yadırganmasın istiyorum.”

Vazgeçmek mi?

İki yıllık emek sonrasında bir ilki başardığı mesleğinden vazgeçmeyi düşünmüyor. Kararlı bir ses tonuyla “Hiçbir güç beni bu yoldan döndüremez” diyor. Yaşamını paylaşacağı kişiden böyle bir öneri gelirse sorusuna yanıtı ise “Asla... Kendisi kaybeder.”

Yaşam demek, müzik demek onun için. Biraz ağır dediği enstrümanını kaldıramaz hale gelinceye dek devam edeceğini belirtiyor. Saksafon bir erkeğe uygun sert bir enstrüman gibi algılansa da o, bu enstrümanı çalmayı başarmanın keyfini çıkarıyor.

Dünyaca ünlü saksafoncuları daha yakından tanımaya çalışıyor ve bir arşiv oluşturtuyor. Evde de caz müziklerine yönelik çalışmalar yapıyor.

“Çok azimliyimdir. Yeter ki isteyeyim. İlk başladığım günlerde gitarda da öyle olmuştu. Ellerim de küçük. Özellikle bareli pozisyonlarda ağlaya ağlaya çalmıştım. Hocam da ne yapıyorsunuz demişti bana, şaşırmıştı.”

Azmin, fiziksel özelliklerin önüne geçtiğini kanıtlayan örneklerinden biri Dudu Dilek Akınçay. Dünyaca ünlü saksafoncuları daha yakından tanımaya çalışıyor, araştırıyor ve bir arşiv oluşturtuyor. Evde de caz müziklerini icra etmeye yönelik çalışmalar yapıyor. Bir siyasi yapı içerisinde çalışsa da o, sadece sanatla ilgileniyor. Yetenekli, azimli ve kararlı. Görünen o ki, bir ilke imza atmış olan Dudu Dilek Akınçay, notaların üzerine basa basa daha çok yol kat edecek ve o yollar en güzel bestelerin çalındığı bahçelere çıkacak... •

semaerdogan@butundunya.com.tr

Eski Terzi Katalogları

Çocukluk yıllarımda konfeksiyon sanayi
şimdiki gibi gelişmiş değildi. Bugün herhangi
bir alışveriş merkezindeki mağazalardan
istediğimiz paltoyu, ceketini ya da takım elbiseyi
satın alabiliyoruz.

Altmışlı yılların başında, kazaklar evlerde,
anneler, nineler ve ablalar tarafından
örülürdü. O dönem kazak satan bir
mağaza gördüğümü anımsamıyorum.

Sonbahara girerken, Sultanhamam'dan
istenilen renkte birkaç çile yün alınır, o çileler
evde yumak haline getirilir, sonra da iş bilen
eller kazağı örmeye başlardı. Örne sürecinin en
güzel yanıysa, sıfırdan başlayarak sağlam ve şık
bir kazağın yaratılışına tanık olmaktır. Elbette bu
süreç sırasında birkaç sıkıcı provaya katlanmak

gerekiyordu.

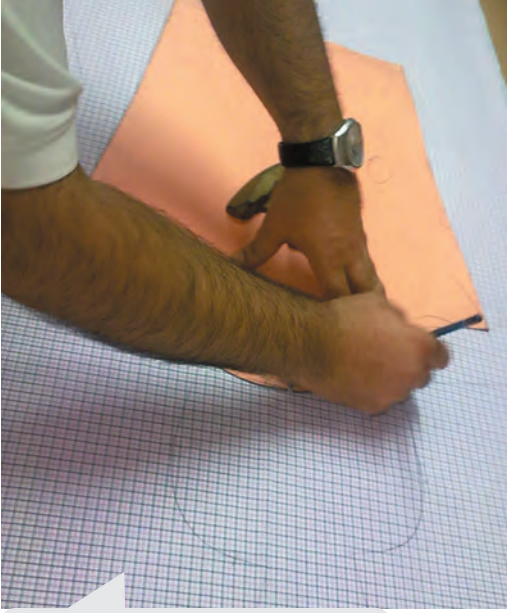
O zamanlar takım elbiseler, paltolar, döpiyesler ve günlük elbiseler mahalle terzileri tarafından dikilirdi. Aynı şekilde önce bir model beğenilirdi. Bunun için terzilerin belleğine epeyce iş düşerdi. Çünkü müşterilerin ilginç talepleri olurdu: Örneğin; “Mefharet Hanıma geçen ay dikiğın fûme renkli tayyörün modelinden, ama rengi lacivert olan bir tayyör istiyorum”, ya da “Tacettin Bey’e geçen sonbahar dikiğın gri paltonun modelinden istiyorum ama benimki taba renkli olsun”. Terzimiz, bir sene önce dikiğı modeli anımsarsa ne alâ. İş, yarı yarıya tamamlanmış demektir. Yok eğer, anımsamazsa, o zaman hemen her terzinin masasının üzerinde bulunan ansiklopedi kalınlığındaki giyim kataloglarına başvurulurdu.

Terzi katalogları yaşamımda gördüğüm ilk renkli ve kalite kağıda basılmış yayınlardı. Hepsisi de yabancı kaynaklıydı. Şimdilerde hiçbir terzide göremiyorum onlardan. Zaten terzilik mi kaldı? Oysa o kataloglarda, çok sayıda farklı kumaş ve modelden paltolar, mantolar, takım elbiseler, tayyörler, ipekli elbiseler ve günlük giyimler son derece gözüne bir şekilde tanıtılırlardı. Diktirilecek elbisenin, ya da paltonun modeli, o kataloglardan seçildikten sonra gerisi kumaşı temin etmeye kalıyordu. Ne yazık ki, yabancı kaynaklarda sunulan çeşit çeşit kumaşlar o zamanın Türkiye’inde pek kolay bulunmazdı. Onun yerine, önce Sümerbank’ı sonra da Sultanhamam’

daki mağazaları dolaşıp en yakın olanı bulmak gerekiyordu. Hanımlar için sunulan ipekli elbise modellerinin kumaşlarıysa neredeyse hiç bulunmazdı. Bu durumda da aynı yöntem uygulanırdı. İpekli yerine empirme, şifon yerine saten seçmek gerekirdi. Kumaşı seçerken karşılaşılan bir diğer zorluksa; desenlerdi. Kataloglarda tanıtılan şık modellerdekilerin aynısı

Diktirilecek elbisenin, ya da paltonun modeli, o kataloglardan seçildikten sonra gerisi kumaşı temin etmeye kalıyordu.

“Patron” kelimesinin terzilikte neyi ifade ettiğini benimle yaşıt olanlar bilirler. Bilmeyenler içinse, sözkonusu elbisenin taslağı diye açıklayabilirim.

bulunamadığı için mümkün olduğu kadar benzer bir desen bakılırdı.

Mahalle terzimiz Celal amcanın atölyesi iskelenin yanındaydı. Hem caddeyi hem de kısmen denizi görürdü. İlk takım elbiselerimizi diktirmek için gittiğimizde masasının üzerindeki renkli giyim kataloğı dikkatimi çekmiş, sayfalarını karıştırmaya

başlamıştım. Mankenlerin üzerindeki şık kıyafetler hayranlık vericiydi: Tüvit kumaştan mantolar, gabardin takım elbiseler, alpaka, ya da kaşmir kumaştan paltolar, saten tuvaletler, şifon buluzlar, gözalcı desenlere sahip ipekli kumaşlardan zarif elbiseler... Takım elbiselere bakarken özellikle petrol mavisi renginde bir kumaştan yapılmış olanı hoşuma gitmişti. “Bunun aynısını dikebilir misin

Celal amca?” diye sorduğumda, “Patronu olduktan sonra neden dikmeyeyim ki?” demiş, ardından da eklemişti: “Gerçi patronunu kendim de çıkartabilirim ama kumaşını bulmanız gerek”.

“Patron” kelimesinin terzilikte neyi ifade ettiğini benimle yaşıt olanlar bilirler. Bilmeyenler içinse, sözkonusu elbisenin taslağı diye açıklayabilirim. Celal amcanın bu denli iddialı konuşmasına şaşırmıştım. Bu kadar kolay mıydı yani? Gerçekten de kolaymış: Çünkü o hafta, annemle birlikte Sultanhamam’da bir mağazadan, katalogdaki kumaşın aynısını aldık ve Celal amca da bir güzel dikti. Hatta aynısını kardeşime de diktiği için bize indirim yaptı.

Büyük ablam, Olgunlaşma Enstitüsü mezunuydu. İlk Türk moda tasarımcılarını yetiştiren bu güzide okulun ona çok katkısı olmuştu. Patron kağıdı denen yağlı kağıtlara kafasındaki modelleri çıkartıp, bir anlamda

Kim Novak

kendi tasarımlarını yaptığı gibi, herhangi bir dergide, bir artist ya da tanınmış bir kadının üzerinde gördüğü kıyafetin de aynısını dikebilirdi.

O sıralar, Hollywood yıldızı Kim Novak, talihsiz oyuncu Marilyn Monroe'nun yerini alsın diye öne çıkartılmıştı. Hayat dergisinde bir fotoğrafı vardı. Göz alıcı desenleri olan ipekli bir elbise giymiş, aynı desenden zarif bir şapka takmıştı. Hayranlıkla bakarken ablama; "Bunun aynısını dikebilir misin?" diye sormuştum. O da, tıpkı terzi Celal amca gibi konuşmuştu: "Patronunu çıkartmam gerek." Hepsı bu kadar mıydı? Koskoca bir Hollywood yıldızının dergilere kapak olmuş fotoğrafında görülen elbiseyi dikmek bu kadar basit miydi? Herşey taslağını çıkartmakla bitiyor muydu yani?

O konuşmadan kısa bir süre sonra, ortanca ablamın nişan töreni hazırlıkları başladı. Büyük ablam, ne yapıp etti ve Kim Novak'ın üzerindeki elbisesinin desenlerine çok benzeyen bir ipekli kumaş bulup, aynısını kendisi için diktı. Şapkayı da unutmadı. Zarif elbisesi ve şapkasıyla

bahçemizde düzenlenen nişan töreninde epeyi sükse yaptı.

Rahmetli annem, az ama öz mantığıyla yaşayan bir insandı. Kırk yılda bir ayakkabı alırdı ama en iyisi olurdu aldığı. Senelerce giyerdi. Kıyafetleri için de aynı mantıklı hareket ederdi. Terzi Celal amcaya tüvit kumaştan sağlam bir manto diktirmişti. Defalarca provalara gittiğini

anımsıyorum. Zamanın ünlü oyuncusu Cahide Sonku'nun, bir dergide yayımlanan fotoğrafından yola çıkarak gereken kumaş bulunup, manto dikilmişti. Tüvit kumaşlar bazen, bir rengin iki farklı tonunu içlerinde barındırırlar. Annemin tüvit mantosu da öyleydi. Ana renk olan grinin üzerinde füme renkli noktacıklar vardı. Bana hep, sabahları sobayı temizlediğimizde hazneye dökülen küllerin arasında kalan yanmamış kömür parçacıklarını anımsatırdı. Küçük ablamın diktirdiği manto ise "balık sırtı" denilen desenlere sahipti. Onun modelini de uzun uzun incelediği terzi kataloglarından seçmişti.

A radan onca yıl geçti. Artık ne o terziler var, ne de o gözcü terzi katalogları. Geçenlerde bir mağaza vitrininde tıpkı rahmetli annemin diktirdiğine benzer bir tüvit manto gördüm ve o günleri anımsadım. Yaşanıp gidenler mazide kalıyor ve bir daha geri gelmiyor. Hiç değilse o eski anıları sizlerle paylaşayım dedim.

mehmetunver@butundunya.com.tr

Gözle Gönül Arası
Mehmet Uhri

Galata'nın Martıları

Bunca yılın martısıym böyle şey görmedim. Kendileri pek kabul etmek istemese, görmezden gelmeye çalışsa da bu şehre ve şehrin insanlarına bir şeyler oldu.

Hastalık gibi bir şey bulaştı ve insanların huyları değişti, sanki. Eski galata köprüsünün bir gecede yanıp kül olmasıyla başladı, her şey. Haliç girişinin emektar martılarındanım. İnsanlar gözlerini

kaçırmaya çalışsalar da ben her şeyi gördüm, yaşadım.

O gece yangın olmasa ve köprü ayakta kalsaydı şehir yine değişecekti belki ama insanlar böyle birbirine uzak ve yabancı olmayacaktı.

Köprüünün yanıp kapanması biz Galata martıları için de hiç iyi olmadı. Kimse olmayınca aç kaldık. Aç kalmaktansa gemilerin peşine takılıp uzaklara gidenlerimiz bile oldu. Çoğundan bir daha haber alamadık. Her şey o gece köprüünün yanması ile başladı.

iyisi mi size her şeyi baştan anlatabayım. Sirkeci ile Karaköy arasındaki köprüyü bekleyen martılar olarak rahatımız yerindeydi. Günden güne sayımız çoğalıyordu. Galata köprüsü büyümekte olan şehrin kalbi gibiydi. Herkes buraya toplanıp buradan şehre dağılıyordu. O zamanlar Sirkeci bölgesi küçük esnafın çoğunlukta olduğu görece daha fakir bölge olmasına karşın Galata ve Karaköy zenginlerin muhitiydi. Köprü işte bu iki yakayı birbirine bağlıyor, zengini fakiri köprü üzerinde karşılaşıyor aynı köprüyü kullanırken

**Nasıl oluyorsa
o köprü iki yakayı
birbirine bağladığı
gibi farklı insanları da
üzerinde eşitleyip
yaklaştırıyordu.**

birbirini görüyor, fark ediyordu. Normalde bir araya gelmekten haz etmeyecek farklı sosyal konumdaki insanlar köprü üzerinde yan yana balık tutuyor, biz martılara simit atarken karşılıklı gülüşüp şakalaştıklarını görüyorduk. Nasıl oluyorsa o köprü iki yakayı birbirine bağladığı gibi farklı insanları da üzerinde eşitleyip yaklaştırıyordu. Macera arayanlarımız olsa da Galatanın martıları olarak gemilerin peşine takılıp gitmektense bölgeden ayrılmamayı, orada olmayı kendimiz için ayrıcalık sayıyorduk. Sanki canlıydı Galata köprüsü, yaşıyordu. Geçip gidenlerin yanı sıra alt katında birahaneler, lokantalar, çay bahçeleri ile herkesi buluşturuyordu.

Gün batımında birlikte efkârlanıyor geceleri hep birlikte neşeli şarkılarını işitiyorduk. İstanbul gibi bir şehirde gezilip görülecek onca yer varken

İnsanların uzaklaşması ile yaşadığımız açlık trajediye dönüştü.

dubalar üstünde yüzen her tarafı paslı demir bir köprü altında yemek yemenin çekiciliğini anlamayanlar için açıklayayım; Galata köprüsü tüm canlılığı ile iki yakayı, insanları, boğazı, şehri ve hepsinden çok hayatları bir araya getirip görünür kılıyordu. Sabahları Kadıköy'den yükselen güneş ile köprünün erkencileri yani balık tutmak için gelenler ile başlayan gün, okulu kırmış öğrenciler ile hareketlenir, nargilecilerin yükselen fokurtuları ile güneş alçalırken akşam üstü Eyüp'e doğru gün batımında kahvesini yudumlayanlar ile devam eder, birlikte eşlik edilen şarkılarıyla birahane ve lokantaların hareketliliği gece yarısına kadar sürerdi. Tüm bu hareketlilikten biz martılar da sebeplenirdik.

Köprünün yanması ile sanki şehrin kalbi sustu, atmaz oldu. Önce Karaköy yakasında teknede balık satanlar çekti, gitti. Kimse fark etmedi ama o balıkçıların ayıkladıkları sayesinde karnını doyuran biz martılar için açlık ve sefalet günleri başladı.

Köprünün lokanta ve çay bahçeleri kapanıp Sirkeci tarafında balık ekmek pişirip satan tekneler de gidince açlık kaçınılmaz oldu. İnsanların uzaklaşması ile yaşadığımız açlık trajediye dönüştü. İşte o dönem Karaköy'ün aç kedilerinin pençesine düşmekten veya açlık çekmektense her şeyden vazgeçip gemilerin peşine takılan, uzaklara gidenlerimiz çok oldu. Yaşlıydım, gücüm olsa belki ben de giderdim. Yaşayıp tanık olmamış, kaderim.

Köprünün yokluğunda İstanbul büyümeyi kalabalıklaşmayı sürdürdü. Meğer açlık yüzünden doğduğu yeri bırakıp gemilerin peşinde giden martılar gibi insanlar da köylerini terk edip şehre geliyorlarmış. Yüksek sesle söylemeseler de gelenleri kucaklayıp buluşturan, üzerinde herkesi eşitleyen, götüştüren

Balık tutanlar bile ayrıışmıştı. Köprü'nün balıkçıları ile boğazın balıkçıları aynı insanlar değildi.

Galata köprüsünün yokluğu giderek daha çok hissedilir oldu. Balıkçılar ile başlayan çözülme köprü'nün esnafına yansdı. Nargileciler Tophane tarafına giderken birahane ve lokantalar istiklal caddesine yöneldi. Çay bahçeleri boğaza yakın yerlere gidip şehrin içine dağıldı. Sessiz bir patlama gibiydi. Her şey birden bire oldu.

Çok zor günlerdi. İnsanları görüyorduk. Herkes acı çekiyor kimse konuşmuyordu. Öylece bekledik. Sonra köprü yeniden yapılacak dendi, heyecanlandık. Umutlandık. Ancak, yapılan köprü iki yakayı, insanlardan çok arabalar

için birleştiriyordu. İki taraftaki meydan düzenlemeleri de araçların hızlıca akıp gitmesi, yayaların ise birbirinden uzaklaşması, mümkünse birbirini hiç görmeden geçip gitmesini sağlamak için yapılmış gibiydi. Cansız bir demir yığını olarak eskisine benzetmeler de yapılan köprü, insanların birbirini görüp fark ettiği o köprü değildi. Olamazdı. İnsanları yaklaştırmak yerine ayırmaya uzaklaştırmaya mümkünse hiç bir araya getirmemeye yönelik yapılmıştı. Öyle de oldu.

Eskiden yan yana balık tutan o farklı insanları göremez olduk. Balık tutanlar bile ayrıışmıştı.

Köprü'nün balıkçıları ile boğazın balıkçıları aynı insanlar değildi. Boğazda balık tutarken demlenen, kafa çekenlerle bu yeni köprüde pek karşılaşmıyorduk. Başlarında gece gündüz zabıta bekliyordu. İnsanlar, hayatlar ve giderek şehrin ayrıştırılmış olmasına kimse ses çıkarmıyor, hatta bir araya gelmemeye özen gösteriyorlardı. Şatafatlı arabalarıyla köprü'nün kalabalığının içinden hızlıca geçip gidebilsinler, fark edilmesinler diye görece daha varlıklı kesim için köprü'nün üzerinde gidiş geliş üç şerit yol yapılmıştı. Onların gözünde köprü, ne olduğu belirsiz insanları yüzünden tedirgin edici bir yer haline dönüş-

müştü. Köprünün üzerinde yaya geçidi bile yoktu. Gerçi tüm bunlar olurken biz martılar için bir şeyler düzelmeye başlamıştı. Açlık çekmekten kurtulmuş olsak da köprü ile birlikte altımızdan giden şehrin yerine sanki başka bir şey gelmişti. Köprünün lokanta, birahane ve çay bahçeleri yine açıldı ama gidenlerden dönüp gelen olmadı. Üstelik köprünün işletmecileri şehrin yeni sakinlerindendi. Eskiye tanımıyor bilmiyor, öğrenmek de istemiyordu.

Geçenlerde garsonluk yapan birinin "Bu lanet olası köprüde mi geçecek ömrüm, gelen geçen gemilerden birinde iş bulup çekip gitsem uzaklara" dediğine ve sonra işinin başına döndüğüne de şahit oldum. Dedim ya; Galata bölgesinin martıları olarak tüm bu yaşananların şahidiyiz. Eskiden geriye neredeyse hiç bir şey kalmadı. Biz hiç bir yere gitmedik ve her şeyi gördük. O eski Galata köprüsü yangını ile şehrin kalbinin nasıl susup dağıldığını, ölü bir beden gibi yavaş yavaş ayrışıp dağılan hayatlar ile birlikte koca şehrin cansız, renksiz başka bir şeye dönüştüğünü gördük. Üstelik tüm bu yaşananlara kimse sesini çıkarmadı, ardından ağlayan olduysa da biz görmedik, duymadık. İnsanları ile birlikte şehir değişse de denizin, mehtabın ve sayıları gün gün azalsa da boğazın balıklarının değişmediğine de şahitlik ederiz.

İstanbul'u çok sevdiğinden söz eden ama şehrin kalbi susarken ses çıkarmayıp izlemekle yetinen, kendi kaypak hayatlarında küçük hesaplar

yapıp gözlerini kaçırın insanları da gördük. Onlar bu konuda konuşmayı hiç bir şey yaşanmamış gibi unutmaya çalışsalar, hatta "ben ne yapabiliyordim ki" diye söylenip masum olduklarını düşünseler de biz Galata köprüsünün martılarıyız, buradaydık ve her şeyi gördük. Onları affetmeyeceğiz. Köprünün ardından giderek yalnızlaştıklarına, mutsuzluklarının arttığına da şahitlik ederiz. Tüm bu yaşananlardan sonra Galata'nın martıları olarak şehrin insanlarına iki çift lafımız olacak; "Çok kolay teslim oldunuz. Ne kadar gizlenirseniz gizlenin. Sizi görüyoruz. Herkesi buluşturan, eşitleyip gördüren o eski köprü olmayınca

tanımadığınız insanlarla yakın düşmek, karşılaşmak zorunda kalmak belki farkında değilsiniz ama sizleri ürkütüyor, korkularınız yalnızlığınızı artırıyor. Dünyanızı küçültüyorsunuz. Böyle giderse gün gelir biz martılardan bile korkarsınız.

Ne kadar gizlenirseniz gizlenin, martılar sizi görüyor. O birbirinden ürken, korkan, küçülmüş halinize keşke siz de buradan, bizim olduğumuz yerden bakabilseydiniz..." •

mehmetuhri@butundunya.com.tr

Bir Kahve Molası!

Günümüzde dünyanın dört bir yanında kahvenin farklı adları, çeşitleri ve kültürleri var. Ancak Türk kahvesi, özel tadı, köpüğü, kokusu, pişirme şekli, ikramı ve kendine özgü kimliğiyle biliniyor...

Yazan: DENİZ BENER

Kahve, kökeni olan Habeşistan'dan zamanla Yemen'e geçmiş ve sonra da tüm Ortadoğu'ya yayılmış. Türk kahvesi olarak bilinen kahvenin çekirdekleri, Arap Yarımadası'nda 11. yüzyılda yaygınlaştıktan üç yüzyıl sonra, çeşitli ve değişik teknikler kullanılarak pişiril-

meye başlandı. Kahvenin ilk keşfedilişi ve Arap Yarımadası'na getirilmesinden sonra, ilk hazırlama şekillerinden biri olan suda haşlanarak tüketildi.

Kahve çekirdeğinin yeşil dış kabuklarıyla sıcak suda haşlanması, o dönemin en çok kullanılan içme usulleri arasındaydı. Kurutularak içme yöntemi daha sonra keş-

fedilmiştir. Kahve, kahve ağacının kiraza benzeyen çekirdek meyvelerinden oluşuyordu. Çiçekler kuruyup yere döküldükten sonra ağacın dallarında renksiz çekirdekler kalıyordu. Ardından dallarda kalan çekirdekler silkelenip güneşte kurutuluyor ve tahta tokmaklarla dövülüyordu. Kabukları sıyrıldıktan sonra da öz meyvesi ortaya çıkıyor, bunlar da kavrulduktan sonra öğütülüyordu. Kahve ne kadar çok kavrulursa, ne kadar ince çekilirse tadı da o kadar sert oluyordu.

Kahve nasıl keşfedildi?

Kahvenin keşfedilişi için çeşitli söylentiler var. Ancak bunların içinde en yaygın olanı III. yüzyılda Habeşistan'a, Kaffa şehrine yerleşen ve hayvan yetiştiren rahiplere ait olanı:

Rahipler bir gece hayvanların bir türlü uyumadığını, devamlı hareket halinde olduğunu gördüler. Bu hal günlerce sürünce de içlerinden biri hayvanları takip edip tuhaf, yabancı bir bitkiyi yediklerini fark etti. Rahip, yanılıp yanılmadığını anlamak için bu bitkiyi yediğinde, kendisini her zamankinden zinde, canlı hissetti. Böylece de kahve insanoğlu tarafından keşfedilmiş oldu.

Kahvenin Anadolu'daki serüveni

Kanuni Sultan Süleyman döneminde, Özdemir Paşa'nın Yemen'de içtiği ve lezzetine hayran kaldığı kahve, sefer dönüşü Anadolu topraklarına gemilerle 1543'te ilk kez gelecek ve daha

sonra sarayda uzun yıllar tüketilecekti. Osmanlı paşalarının da sıkça tükettiği kahve için Osmanlı Mutfağında 'Kahvecibaşı' olarak görevliler atandı. Bu kadrolu kahveci ustaları sır tutmayı bilen, "dili mühürlü" özel insanlardan seçildi. Hatta sadrazamların bile kahvecibaşı olduğu görüldü.

Osmanlı saraylarında bir gelenek haline gelen kahve için, çekirdekler tavalarda kavruluyor sonra dibeklerde dövülüyor, cezvelerde ağır ateşte pişi-

Kahve, Anadolu topraklarına gemilerle 1543'te ilk kez gelecek ve daha sonra sarayda uzun yıllar tüketilecekti.

Türk kahvesinin Avrupa'da kalıcı olmasının arkasında ise bir savaş vardı.

rilerek ve en itibarlı dostlara büyük bir özenle ikram ediliyordu.

Osmanlı'dan Avrupa'ya
Türk kahvesine olan ilgi Osmanlı top-

rakları ile de sınırlı kalmadı. 1615'te Venedikli ve 1650'de Marsilyalı tacirler de Türk kahvesini dünyaya yaymaya başladı. Ancak, bu tarihlerde kahve yaygın bir şekilde Avrupa'da tüketilmeye başlanmadı. Zira bir yandan din, diğer yandan tıp adamları bu gizemli içecek hakkında hiç de olumlu yorumlarda bulunmuyordu.

Türk kahvesinin Avrupa'da kalıcı olmasının arkasında ise bir savaş vardı. Avusturyalılar kahveyle, 1683'te Osmanlı ordusunun Viyana Kuşatması sayesinde tanıştı. Viyana kapılarının geri çekilen Osmanlı ordusu yaklaşık 250 kilogram kahveyi orada bıraktı. Aslında bu kahve çuvaları Viyanalı askerler tarafından deve yemi sanıldıkları için neredeyse Tuna'ya dökülecekti. Ancak, Türk kültürünü yakından tanıyan Avusturyalı ajan George Kolschitzki, bu kahvelerle Viyana'da bir

Kahvenin sosyal yaşamdaki devrimi

Sarayda başlayan kahve serüveni zamanla evlere kadar ulaştı. Şehir merkezlerine kahvehaneler açıldı. Ancak bundan sonra bağımlılık derecesinde alışkanlık yapan kahvenin içilmesi din adamları tarafından yasaklandı. Hatta devrin şeyhülislamı 'kömür oluncaya kadar kavurup yakılan nesnenin yeme içmesi caiz değildir' dedi ve

kahve getiren gemiler yükleriyle beraber denize batırıldı. Ancak sonunda yasaklar, kahve tutkusuna yenik düştü. Sonraki yüzyıllar boyunca zaman zaman uygunsuz bulunsa ve hatta yasaklansa da kahvehane de, kahve de gitgide yaygınlaştı. Günümüzde milyarlarca fincan tüketilen kahve, tüketimi için açılan özel mekânlarla sosyal yaşamımızda da büyük bir devrim yaptı.

kahvehane açtı. Böylelikle, Türk kahvesi kültürü yavaş yavaş tüm Batı ülkelerine yayılmaya başladı.

Üç vakte kadar

Türk kahvesinin öyküsü, kahve bitse de bitmiyor.

Yanında bir bardak su, isteğe göre fincanın tabağında küçük bir lokumla ya da çikolatayla ikram edilen kahve bitince, bu kez fal faslı başlıyor. Özellikle kahve falıyla ilgilenen kadınlar için, fal bakılmadan Türk kahvesinin tadı çıkmıyor. İyi niyetler ve özenle tabağına kapatılan fincanın altı soğuyunca, telvedeki suretler okunuyor, her birine ayrı bir anlam yükleniyor. Yollar, üç vakte kadar kısmetler, atlar, balıklar, alınacak haberler...

Dünyada petrolden sonra en çok

ticareti yapılan ürün olan, en çok tanınan kokunun ve 600'den fazla aromanın sahibi kahve, her yönüyle kesinlikle Türklerin elinde apayrı bir anlam kazanıyor...

Yorgunluğunuzu gidermek için ya da kız evinde, arkadaş sohbetlerinde ya da bir kitabın dostluğunda...

Az şekerli, orta, sade ya da şekerli; siz kahvenizi nasıl alırsınız? •

29 NUMARA

Bir kadın Las Vegas kumarhanelerinin birinde rulet oynuyordu. Oynadığı her oyunda kaybettiğinden elinde yalnızca on doları kalmıştı. Onu da kumar masasına yatırıp, son şansını denemek istedi. Tam parayı yatırırken gözü yanındaki adama kaydı, uğur getireceğine inanarak onun görüşünü almak istedi.

"Paramı hangi numaraya yatırayım, siz söyleyin" dedi.

Adam gülerek yanıtladı:

"Hangi yaştıysanız, o numaraya yatırın."

Bu öneri kadının çok hoşuna gitti. Son on dolarını da yatırdıktan sonra, ruletin dönüp, durmasını bekledi. Adam ise dalmış, kendi oyununu oynarken birden yanındaki kadının bayılıp, yere düştüğünü gördü. Ve merakla krupiyeye sordu:

"Ne oldu?" dedi, "Kazandı galiba..."

Krupiye sakın bir tavırla yanıtladı adamı:

"Hayır" dedi. "29 numaraya on dolar koymuştu, ama 36 numara kazandı."

26 Eylül 1983 gecesi, dünya bir nükleer savaşın eşiğine geldi. Sovyet üssündeki erken uyarı sistemi, ABD'den fırlatılan füzelerin hızla Sovyet Rusya topraklarına doğru geldiğini haber veriyordu...

Yazan: SANİYE ÖZDEN

Tek başına
nükleer savaşa
engel olan bir asker:

Stanislav Petrov

Moskova yakınlarındaki Serpukhov-15 yeraltı kontrol merkezinde o gece nöbetçi olarak Stratejik Füze Kuvvetleri'nden Yarbay Stanislav Petrov vardı. Petrov'un görevi, uyduların erken uyarı sistemini kontrol etmek ve Sovyet Rusya topraklarına yapılacak olası bir saldırıda üstlerine haber vermektir. Böyle bir durumda Sovyetler'in uygulayacağı strateji belliydi. Karşılıklı Yokolma doktrini doğrultusunda hareket edecekler ve derhal Amerikan topraklarına

karşı nükleer saldırıya geçeceklerdi. Gece yarısından hemen sonra, üste alarmlar çalmaya başladı. Uydular, ABD'deki bir üstün kıtalararası füzeler fırlatıldığını tespit etmişti.

Bir süre sonra sistem, fırlatılan füzelerin toplamda 5 adet olduğunu ve ABD'den Sovyetler topraklarına doğru yöneldiğini rapor etti. Petrov'u zor bir karar bekliyordu. Uyarı, sistemin hatasından kaynaklanan yanlış bir uyarı olabileceği gibi, gerçek bir saldırı da olabilirdi.

Ama kullanılan sistemde, uyarının yanlış olduğunu tespit etmesi mümkün değildi. Ne yapacağına karar vermek için birkaç dakikası olan Petrov'un, ABD'nin saldırılabileceğini düşünmesi için ise birçok sebebi vardı.

ABD-Sovyetler Birliği ilişkileri berbat bir dönemden geçiyordu. 1 Eylül'de Sovyetler, ABD'li yolcuların da içinde bulunduğu bir Güney Kore yolcu uçağını düşürmüştü. ABD ise, kilit rol üstlenmiş Sovyet askeri bölgelerinin çevresinde deniz kuvvetleriyle manevralar yapıyordu. DEFCON 1 nükleer uyarı sisteminin simüle edilmesini de içeren Able Archer 83 isimli 10 günlük NATO tatbikatı için hazırlıklar da devam etmekteydi. Sovyetler'de bir çok kişi, Able Archer tatbikatının ABD'nin nükleer saldırı hazırlıklarını gizlemek için tezgahlandığını düşünüyordu.

Durmadan çalan füze alarmı karşısında Petrov'un yapması gereken tek şey, kalıyordu: Önündeki yanıp sönen kırmızı düğmeye basmak ve üstlerine haber göndererek tam ölçekli bir

ABD, Sovyetlere saldırmak isteseydi sadece 5 tane füzeyle saldırması herhalde beklenemezdi.

nükleer savaş başlatmak... Ama Stanislav Petrov, sığınağın kaotik atmosferine rağmen elindeki bilgiyi doğru analiz etmeyi başardı. ABD, Sovyetlere saldırma isteseydi sadece 5 tane füzeyle saldırması herhalde beklene-

mezdi. Elinde ne kadar nükleer füze varsa gönderirdi. Petrov, bu uyarının bir hata olduğunu düşündü. Üstelik kullandıkları sistemin arada bir saçmalayabildiğini de daha önce görmüş-

lerdi. Petrov bu nedenlerle üstlerine herhangi bir bilgilendirmede bulunmadı. İlk yanlış alarmin ardından sistem bu kez, 4 füzenin daha Sovyet Rusya'ya doğru geldiği uyarısında bulundu. Petrov, hiçbir dayanağı olmamasına rağmen, bir kez daha sistemin uyarısından şüphelenerek füzelerin varlığından kesin olarak emin olmak adına, yerde bulunan Rus radarlarından ufuk çizgisinden alacağı sinyalleri beklemeye başladı.

Bu bekleme süreci, Sovyet ordusunun olası bir karşı atakın gerçekleşmesini neredeyse imkânsız duruma getirmişti. Çünkü yer radarlarının füzeleri algılamaya başlaması, söz konusu füzelerin ancak radarın görebildiği ufuk çizgisi sınırını geçmesi ile mümkün olacaktı ve bu durumda herhangi bir karşı atak yapılamadan ABD füzeleri Sovyet Rusya'daki hedeflerini bulacaklardı.

Ancak bu ciddi olasılığa rağmen Petrov üstlerini uyarmadı ve askeri tecrübelerine dayanarak beklemeye devam etti. Sonuç olarak, ilk uyarının üzerinden dakikalar geçmesine rağmen füzelere ait herhangi bir kanıt görülemedi ve Petrov haklı çıktı. Ortada herhangi bir füze yoktu ve uydular ile iletişimde olan erken uyarı bilgisayarlara hata yapmıştı.

Olaydan sonra yapılan incelemelerde, bu hatanın oldukça nadir görülen bir problem sonucunda meydana geldiği, uyduların Molniya yörüngesi ile yüksek atmosferde bulunan bazı bulutların üzerine düşen günışığı arasındaki bir hizalanma ile oluştuğu an-

Petrov, Dünya Vatandaşlık Ödülü ile

laşıldı. Petrov'un bu serinkanlı kararı, belki de milyonlarca insanın hayatını kurtardı.

Ama ne yazık ki, bu kahramanlık cezasız kalmadı. Petrov hakkında derhal, emirlere itaatsizlik ve askeri protokole karşı gelmek suçlarından soruşturma açıldı. Uzun süren sorgulamalardan geçirildi. Bu olayla, erken uyarı sisteminin yetersizliğini ortaya serdiği ve Sovyet ordusunu küçük düşürdüğü için Petrov derhal görevden alınarak önemsiz bir yere tayin edildi. Böylece, parlak askeri kariyeri sona ermişti. Bundan çok etkilenen Petrov bunalıma girdi ve kısa süre sonra emekli oldu. Bir pansiyonda, 200 dolarlık emekli maaşıyla kıt-kanaat yaşamaya başlayan Petrov'a, 2006'da "Dünya Vatandaşlığı" ödülü verildi. •

Ekim Ayı Çözümler Sayfası

Satranç Çözümleri

PROBLEM: Umut Sayman
 1. Fe4! [2. Vd5#] 1. ... Şxe4 2.
 Af3# 1. ... Şd6 2. Vd5# 1. ... fxe4,
 Kxe4 2. Vxc5# Deneme: 1. Ff3?
 [2. Vxc5, 2. Vd5] 1...Kf3! 1. Fg2?
 [2. Vxc5, 2. Vd5] 1...Kf3! 1. Fh1?
 [2. Vxc5, 2. Vd5] 1...Kf3! 1. Vxc5
 [2. Ff3, 2. Fg2, 2. Fh1#] 1...Kc3!

OYUN SONU: Horwitz, Beyaz
 kazanır 1.Ve3 Şf5 (1...Şd5
 2.Vb3+) 2.Vf3+ Şe6 3.Vb3+ Şe7
 4.Fg5 Şf8 5. Vb8+ Ve8 6.Vd6+
 Şg8 7.Fe7! Vf7 8.Vb8+ (7...Vc8
 8.Vg6+) 1-0

"Bilginizi Denetleyin"

1-(c) Devşirme

2-(b) Kalça

3-(b) Rocinante

4-(b) Muhtar Kent

5-(b) İsveç

6-(b) Etnografya Müzesi

7-(d) Ayşe Kulin

8-(b) FED

9-(a) Hasan Tahsin

10-(c) Agorafobi

11-(b) Jinekoloji

12-(d) Moskova'yı yakıp işlere
 doğru çekildiler

YANITLAR

1-(a) Uyarlayıcı

2-(c) Gölgelek

3-(c) Alacaklandırma

4-(d) Ansızın

5-(b) Ele almak

6-(b) Durum, şart

7-(c) Büyük, geniş

8-(a) Aykırı düşünce

9-(b) Orta yuvarlak

10-(a) Sıcakkanlı

11-(d) İtibar, saygınlık

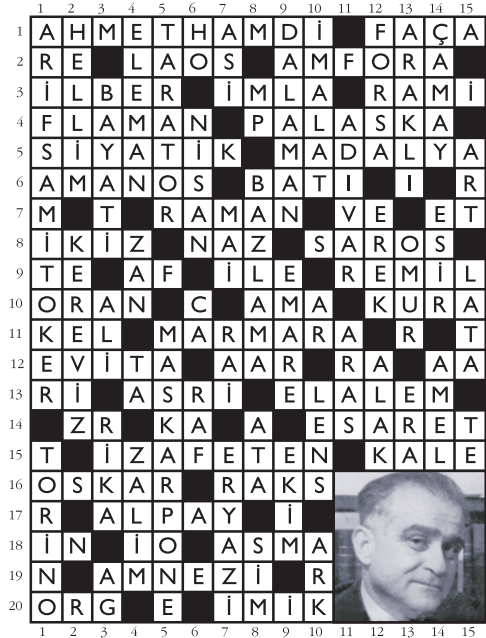
12-(a) Tedavi uzmanı

13-(b) Gergin

14-(c) Kısa oyun

15-(c) İşe yarar

Kare Bulmaca

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Ömer Ahmet Arkan ve Ali Arkadaş, İstanbul

Baba Ali Bayındır ve Kızı Fatma Asya Bayındır, Büyükkada

Yiğit Kürşat Yelen, Ordu

Yiğit ve Güney Gökçe, Sivas

Ziya Karadeniz,
Atlanta, ABD

Evren Karadeniz,
Atlanta, ABD

Remle Gökçe, Alanya

Almila ve Eymen Kuş, *İstanbul*

Sude ve Melike Gençoğlu, *Adana*

Nil Kırbyık, *Samsun*

Yusuf Acar, *Afyonkarahisar*

Batu Yanmaz, *Antalya*

Mehmet Alkın Polat, *Ankara*

Burak Efe Kurban, *Adana*

Özge Ertaş, *Tekirdağ*

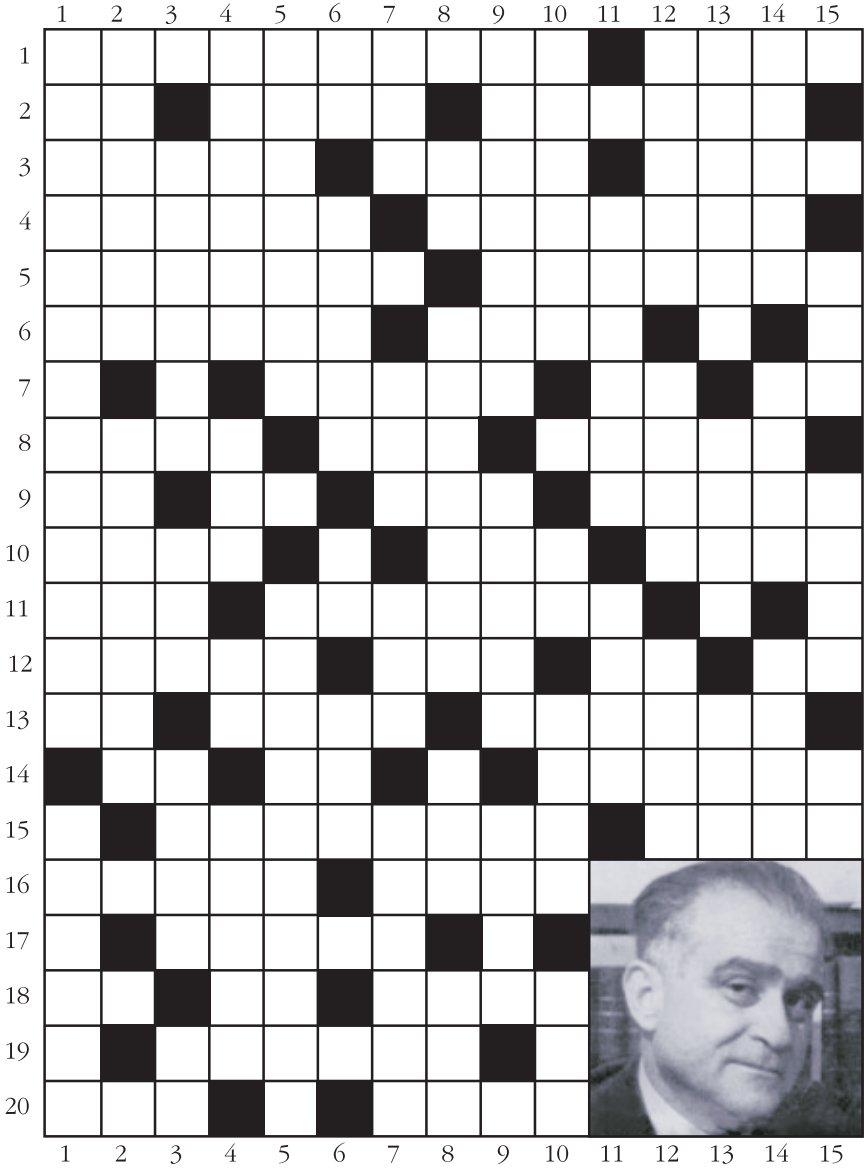
Elif Ece Kartal, *İstanbul*

Batu Coşkundeniz, *İstanbul*

Yiğit Bayramoğlu, *İstanbul*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-‘.....’ Tanpınar’(Fotografra görülen edebiyatçımız).-Bir iskambil destesinin en altındaki kağıt. 2- Bir nota.- Güney Asya’da küçük bir üke.- İki kulplu, dibi sivri, dar boyunlu, karnı geniş testi. 3-‘..... Ortaylı’ (Tarih profesörümüz).- Yazım.- İstanbul’un bir semti. 4-Avrupa’da yaşayan bir halk.- Asker kemeri. 5-Kalça sinirlerinde oluşan ağrılı hastalık-Savaşta yararlık gösterenlere, yarışlarda derece alanlara hatıra olarak verilen metal nişan. 6-Akdeniz bölgesinde Toros dağlarının uzantısı olan sıradağlar.- Bir yön. 7-Güneydoğu Anadolu’da bir petrol bölgesi.- Bir bağlaç.- Bir gıda maddesi. 8-Bir batında doğan iki kardeşten her biri.- Cilve.- Kuzey Ege’de bulunan bir körfez. 9-Bir cetvel türü.- Bağışlama.- Bir bağlaç.- Kum falı.- 10-Cezayir’de bir liman kenti.- Fakat, lakin.- Ardahan ilinde bulunan bir ırmak. 11-Dazlak.- Bir bölgemiz. 12-Alan Parker’in yönettiği bir müzikal.-İsviçre’e bir kanton.- Eski Mısır’da güneş tanrısı.- Bir haber ajansının simgesi. 13-Endonezya’nın plaka imi.-Medeni.- Başkaları. 14-Zirkonyumun simgesi.- Kiloamperin kısa yazılışı.- ‘On İki Yıllık’ (Bratt Pitt’in de rol aldığı bir film.) 15-Göreceli olarak.-Antalya’nın bir ilçesi. 16-Adına her yıl sinema ve müzik ödülleri dağıtılan organizasyon.- Dans. 17-Pop Müzik sanatçımız. 18-Küçük mağara.- Jüpiterin bir uydusu.- Elleri ve ayakları eğri olan. 19-Bellek yitimi. 20-Klavyeli bir çalgı.- Boğaz, gırtlak.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-‘Bir Sevda Geldi Başıma’, ‘ Çek Küreği Güzelim’, ‘Çıksam Şu Dağların Yücelerine’ adlı bestelerinden de tanıdığımız bestekarımız.-İtalya’da batısında bulunan bir kent. 2-Kıbrıs’a mahsus bir peynir türü.-Maydanozgillerden, kökleri ve yaprakları sebze olarak kullanılan kokulu bir bitki- 3-Türk musikisinde bir makam.- Yüce, Ulu.- Arapçada bir yazı çeşidi.- Gümüşün simgesi. 4-Bir toplulukta çalışan insanların her biri.- Sanı.- Uzaklık işareti- Zulmeden, gaddar. 5-Ceviz içi, sarımsak, tuz, ekmek içi, sirke ile yapılan bir sos.- Tiramisu yapımında kullanılan bir İtalyan peyniri.- 6-Holmiyumun simgesi.- Bolluk, bereket anlamında bir sözcük.- Kalsiyumun simgesi.- Sergen. 7-İsyankar.- ‘ ... Ve Siyah’ (Halit Ziya Uşaklıgil’in bir yapıtı.) -İtalyan Radyo Televizyon Kuruluşu’nun kısa adı.- Orta Çin’de bir kent. 8-Askeri polis anlamında yabancı bir kısaltma.- Sacda pişirilmiş yuvarlak ekmek.- Ced.- Gümüş. 9-Muğla’nın bir ilçesi.- Belirti, iz - Bir ay adı.- 10-Üretim.- Bir alan ölçüsü birimi.- Mercək.- Küçük su yolu. 11-‘ Halide Edip’ (Edebiyatçımız).- Doğu Anadolu’da bir ırmak.- 12-Ömer Seyfettin’in bir yapıtı.- Amaç, gaye.- Kur’anda bir sure.13-Trabzon’un bir ilçesi- Omurgayı oluşturan öğelerden her biri.- Devir, çağ. 14-‘Rüçhan’ (Pop müzik sanatçımız).- Tutsak.- Yapılan iş, fiil. 15-Arka, geri.- Dar ve kalınca tahta.- Tellürün simgesi.

filizoskay@butundunya.com.tr

Satranç

Mustafa Yıldız

RECEBOV'UN TUZAĞI

Recebov –Anand, 2006, Dünya Şampiyonası (Blitz) (B97)

Sicilya Najdorf zehirli piyon devam yolundan gelen yandaki konumda, e4'teki at, g5'teki fil ve e5'teki piyon siyahın iştahını kabartan yiyecekler gibi duruyor. Hemen 13...Axe5 yapılamıyor çünkü 14.Ab5! sonrasında beyazlar hem 15. Vd8 ile mat ister hem siyah veziri. Dünya Şampiyonu Anand, çok oynanan ve yine siyahı zor konumlara sürükleyen 13.Vxa2 14.Kd1 yerine, **13...Va4** oynayarak gözüünü e4'teki ata dikeyor. İşte burada Recebov sinsi bir tuzak kuruyor: **14.Fe2! Ac6?? 15.Axe6!!** Müthiş bir vuruş. Recebov'un tuzağına karşı siyahın kendini korumak için yapabileceği hiçbir şey kalmadı.

15...g5

Eğer siyah 15...Vxe4?? ile atı alırsa 16.Ac7# var. Eğer siyah 15...fxe6?? ile atı alırsa 16.Fh5+ g6 17.Fxg6# 15...Fb4 hamlesi de beyazı durdurmaz 16.Kxb4! Vxb4 17.Ad6+ Vxd6 18.Vxd6 ve Ac7# mat tehdidine karşı yeterli savunma yok.

16.Af6+ 1-0

Siyah terk etmek zorundadır. Çünkü 16...Şe7 17.Vd6# ya da 16...Axf6 17.Ac7+ Şe7 18.Vd6# Her yol mata çıkıyor.

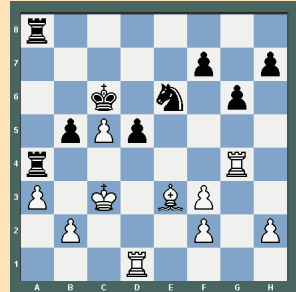

"13.Fh4"

IVANCHUK NASIL ÇATALA GELDİ?

Ukraynalı süper büyükusta Vassily Ivanchuk başına geleceklerden habersizce 25.Şc3 oynadı. Buna karşı Azerbaycan'ın süper büyükustası Şahriyar Mamedyarov, şaşırtıcı bir şekilde bir çok taktik motifin ustaca harmanlandığı 25...d4+!! oynayarak bir piyon çatalı attı. Ivanchuk hemen terk etti. Eğer beyaz, 26.Kgxd4 hamlesini deneseydi, 26...Axd4 27.Fxd4 Kc4+! ara hamlesiyle karşılaşırdı ve 28.Şb3 Kd8 ile açmazdaki fil düşerdi. Bunun dışında beyazın 26.Fxd4 hamlesi de derhal 26...Kc4+! ara hamlesiyle karşılaşırdı, ve 27.Şd3 Axd4 28.Kxd4 Kxd4+ 29.Şxd4 hamlelerinden sonra siyah 29...Kd8+ ile şiş atarak oyunu kazanırdı.

Ivanchuk – Mamedyarov,
2014, Tromso

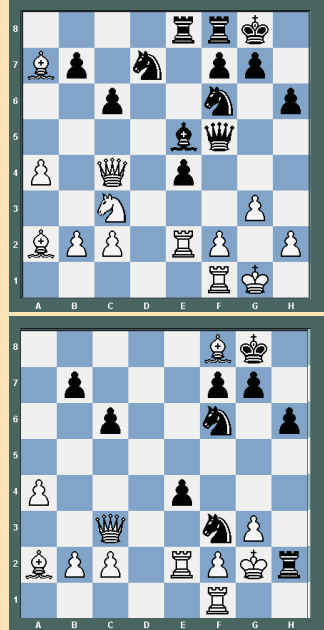
Eğer beyaz, 26.Kdxd4 hamlesini tercih ederse 26...Axd4 27.Fxd4 (Şimdi 27.Kxd4 Kxd4 28.Fxd4 Ka4 sonrasında kalite önde olan siyahlar üstündür.) 27...f5! önemli çünkü kale artık e4'e gelemiyor. 28.Kh4 Kc4+! Siyah tempo kazanarak batarya kuruyor. 29.Şd3 Kaa4 30.Şe3 Şd5 ve siyahlar fili kazanır.

FRANSIZ USULÜ KANCA MATI

Fransız büyükusta Rapport, görülmesi çok zor bir tuzak kurarak rakibinin şahına yönelik önce vezir fedasıyla çekme uyguluyor, ardından da kanca matıyla oyunu kazanıyor. Yandaki konumda GM Rapport, beyazın şah kanadındaki zayıflığından yararlanmak amacıyla 20...Fxc3 21.Vxc3 Ae5 22.Fc5 sonrasında beyazın kalite kazanmasına izin veriyor. Siyahın kalite feda etmesinin altından 22...Af3+ 23.Şg2 Ke5! sonrasında kurduğu sinsi tuzak ortaya çıkıyor. Beyaz, burada 24.Fxf8 ile kaliteyi alınca siyahlar 24...Vh3+!! ile şahı açığa çekerek, 25.Şxh3 Kh5+ için zaman kazanıyor ve 26.Şg2 Kxh2# sonrasında oyunu kanca matıyla bitiriyor.

(Katkılarından dolayı sayın Umut Sayman'a teşekkür ederim. M.Y.)

B.Bok – R.Raport, 2014

PROBLEM

Umut Sayman

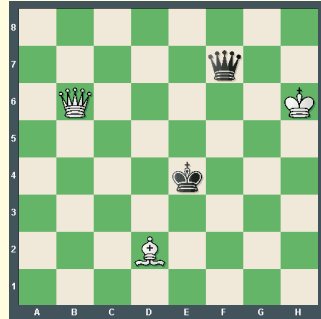

2 #

myildiz@butundunya.com.tr

OYUN SONU

B. Horwitz

Beyaz Kazanır

Çözümler 151. sayfadadır.

Bize Gönderilen Kitaplardan

Didou Nana

Birol Öztürk

Gece Kitaplığı

Kısa bir ömre ölümsüzlük ekleyen Kazım Koyuncu'nun seslendirdiği ve adıyla özdeşleşen dillere destan olan ezgi "Didou Nana" yaşamı- sanatı-savaşımını anlatan kitaba da ad oldu. Pek çok insanı kendine bağlayan Lazca bu çılgık aslında evrensel. Her dilde insanoğlunun başına bir iş geldiğinde ağzından çıkan ilk söz. Kazım Koyuncu'nun deyişiyle: "bir acı ünlemi aslında. Hani, yandım anam diye bağırırız ya, onun gibi bir şey!" Kazım Koyuncu kendisini dünyaya getiren anası kadar bütün canlı ve cansızları bağrına basan "doğa ana"yı da unutmadı. "Kemençeci Yaşar"ın kulaklarından eksilmeyen ezgilerini yarınlara taşıdı. Müziğiyle doğa ana için savaşıp durdu: "Hayatım 33 yaşına kadar hep mücadele ile geçti. Hep gıcık işlerle uğraştım. Sahil yolu projesi dediler. Bir albüm yaptım, sanki gazete çıkarmış gibi yazdım oraya "Sahil yolu projesini istemiyoruz. Nükleer santral istemiyorum..."

"Kuzey"ın çocuklarından en akılda kalanımız... O, şiirlerle, şarkılarla gelip geçti aramızdan. Şarkıların türkülerin ortaya koyduklarını betimlemek imkânsızdır. Kazım Koyuncu, birçok hikâyenin ve şiirin şarkısını ustalıkla yaparken, onun şarkılarının bir notasına dair o tınıyı kaleme dökmek nasıl olacak ki? İşte, edebiyatın çöktüğü an da bu an'dır. Sanmayın ki, Kazım kolay vazgeçenlerdendi. O yaşamın da, ölümün de hakkını verdi. Yaşamı, uğrunda ölecek kadar çok sevdi ve ölüme karşı da gülümseyerek yaşamayı seçip, son an'a kadar direndi. Kemoterapiden dökmülmüş saçlarına rağmen sahneye çıktı, hoplaya-zıplaya ezgileri döktürdü.(...)

Halkla İlişkiler Ne Değildir?

Say Yayınları

Ayşen Temel Eginli'nin derleyip yayına hazırladığı kitapta Özgür Köseoğlu, Ayşen Temel Eginli, Sinem Yeygel Çakır, E. Pelin Baytekin, Nahit Erdem Köker, Mina Çeribaşı Alemdar, Işıl Karpat Aktuğlu, Müjde Ker Dinçer, Nilay Başok, Didem Özşenler, Mikail Bat gibi uzmanların gözüyle "Halkla ilişkiler"

kavramıyla ona eşitlendirilenlerin bir olmadığı anlatılıyor. Halkla ilişkiler, sadece iyi kişilerarası ilişkiler kurmak; reklam; propaganda; pazarlama; sadece etkinlik düzenlemek; marka yönetimi; döngü uzmanlığı; kurum dışı iletişim; kurumsal imaj... değildir. Gözleri kapatılan bir grup insan filin farklı organlarını elle yoklarlar. Gözleri açılıp dokunduklarının ne olduğu sorulur. Birbirleriyle çelişkili tanımlar, yorumlar yaparlar. Yetkin uzmanlar “Halkla ilişkiler”in neler olmadığını anlatınca aslında ne olduğu da ortaya çıkıyor. Günümüzde halkla ilişkiler kavramını bilmeyen ya da duymayan yok... Halkla ilişkilerin ne kadar önemli olduğundan sürekli söz ediliyor...

*Eskiçağ Anadolu Topluluklarında
Kadın Anayanlı bir Hitit Kraliçesi*

Puduhepa ve Zamanı

Ahmet Ünal

Hitit Üniversitesi
Yayınları

Hititler, Anadolu’da bağrımızda yaşayan ancak farkında olmadığımız görkemli bir uygarlık. Hayatını Hititler konusuna adanmış Prof. Dr. Ahmet Ünal, bir yandan bilimsel çalışmalar yürüterek Hitit uygarlığının günışığına

çıkması için çaba harcarken öte yandan da yapıtlarıyla günümüz ve gelecek kuşakların Hititlerle kucaklaşması için savaşıyor. Hazırladığı iki ciltlik “Hititçe Çok Dilli Sözlük” başlı başına bir anıt. Chicago’dan 10.000, Bern’den 3000 ve Münih’ten 2500 km uzakta kaldığı Hititlerin başkenti Hattua’ya sonunda varabilen Ahmet Ünal “Hititolojik rüyalarını” gerçekleştiriyor. Karşılıklı sohbet ediyor-muşçasına kaleme aldığı yapıtıyla, yediden yetmişe herkesin okuyabileceği Hitit ansiklopedisi sunuyor: “Nerede olduğu hala meçhul Hint-Avrupa ana vatanından elleri boş olarak Anadolu’ya sessizce gelmiş olan Hititler, yerli Anadolu ve binyıllar boyu uygar dünyanın Avrupası olmayı üstlenmiş Mezopotamya kültürleriyle haşır neşir olup beslenmişler, rol ve işlevlerini tamamladıktan sonra da aynı sessizlikle yok olup gitmişlerdir. M.Ö. 1650 ile 1200 yılları arasında topu topu dört buçuk asır hüküm sürmüş olan bu insanlar, arkalarında günümüz teknoloji çağı insanının hayranlık duymaktan kendisini alı koyamadığı maddi kalıntı ile kendileri ve diğer Eski Anadolu halklarının kültür ve ruh dünyalarını mükemmel şekilde yansıtacak nitelik ve bollukta yazılı ve arkeolojik eser bırakmışlardır.” Ahmet Ünal Hitit kraliçesi Puduhepa’yı yeniden keşfetmeye, Hitit uygarlığını yakından tanımaya çağırıyor.

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: AYLİN KAVLAK, ALMANYA

Biri Size İkincisi Bir Sevdiğinize

**%50
İNDİRİM**

Bütün Dünya'dan İkinci Aboneliğe %50 İndirim

Bütün Dünya tüm okuyucularına kaçırılmayacak fırsat sunuyor:

Dergimize 1 yıllık abone olan herkese bir yakınına armağan olarak gönderebileceği ikinci abonelik bedeli şimdi % 50 indirimli. Bu fırsattan yararlanmak ve Bütün Dünya'ya abone olmak şimdi çok kolay.

Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla abonelik işleminizi başlatabilir; ve yıl boyu dergilerinizi her ay kapınızdan alabilirsiniz.

Bütün Dünya Abone Servisi:

Tel: (0312) 215 51 27-28 Dahili: 313

Gsm: (0536) 634 35 97

E-posta: abone@butundunya.com.tr

NEJDET VERGİLİ

Nejdete Vergili 1954 yılında Bafra’da doğdu.1980’de Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü’nü birincilikle bitirdi. 2007 yılından itibaren çalışmalarına İtalya’da ağırlık verdi. Floransa, Roma, Venedik’de sergiler açtı. 2010 yılında İtalya’da değişik şehirlerde kısa aralıklarla açtığı sergilerle adından bahsettirdi. Son olarak 2011 Eylül ayında Treviso kentinde sergi açan Nejdete Vergili, çalışmalarına yurt dışında da devam ediyor. Nejdete Vergili’nin son resim ve desen çalışmaları, 16 Ekim - 9 Kasım tarihleri arasında Dere Sok. No:3 Arnavutköy,İstanbul adresindeki Galeri Selvin’de “Rüzgar” adıyla sergilenecektir.

ISSN 1301-7608

